

Πανεπιστήμιο
Πελοποννήσου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Τμήμα κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

**ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ, ΤΙΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ**

Ανεργία και Αλβανοί μετανάστες στην Ελλάδα

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της φοιτήτριας Ρελάκη Θεοδώρα

Τριμελής εξεταστική επιτροπή
Επιβλέπων: Σπυριδάκης Εμμανουήλ
Μέλη: Φερόνας Ανδρέας
Καψάλης Απόστολος

Ιανουάριος , 2022

Αθήνα

Περίληψη

Οι μεταναστευτικές ροές στην Ελλάδα παρουσιάζουν μια μοναδική ιδιαιτερότητα, σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ. Ο μισός και πλέον μεταναστευτικός πληθυσμός προέρχεται από μια και μόνο χώρα, την Αλβανία, γεγονός που οφείλεται στην γεωγραφική εγγύτητα και στους ειδικούς δεσμούς που συνδέουν τις δύο αυτές χώρες .

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των παραγόντων εκείνων που αφορούν το κοινωνικό φαινόμενο της ανεργίας των Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα κατά την περίοδο εγκατάστασης τους έως το σήμερα. Η έρευνα διεξήχθη με τη μέθοδο της ποιοτικής έρευνας, με εργαλείο την ημιδομημένη συνέντευξη. Το δείγμα της έρευνας αφορά επτά Αλβανούς μετανάστες πρώτης γενιάς, με μόνιμη διαμονή άνω της εικοσαετίας στην περιοχή της Τροιζηνίας Αττικής και συνολικής διαμονής στην Ελλάδα άνω της 25ετίας.

Παρατηρείται μείωση θέσεων εργασίας κυρίως στον κλάδο των κατασκευών και του τουρισμού, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης της χώρας. Συνέπεια αυτού ήταν η αύξηση αδήλωτης εργασίας των Αλβανών μεταναστών με χαμηλές αμοιβές.

Λέξεις – Κλειδιά:

Ανεργία ,μετανάστευση , αλβανική μετανάστευση και αγορά εργασίας, τεχνικές αναζήτησης εργασίας, κινητικότητα.

Abstract

The influx of migrants to Greece presents a unique element compared to the other EU countries. More than half of the migrating population comes from only one country, Albania. This fact is due to the geographical proximity and the special bonds between the two countries.

The purpose of the present study is to examine those factors that are related to the social phenomenon of unemployment of the Albanian immigrants in Greece, from when they got established, until today. The research was conducted with the method of qualitative research and the semi-structured interview as an instrument. The sample of the research, concerns seven Albanian immigrants of first generation who have lived permanently in the Trizina - Attiki area for more than twenty years and more than twenty-five years in Greece overall.

It has been observed that due to the economic crisis in the country there has been a reduction of working positions mainly in the fields of construction and tourism. As a consequence, there has been an increase of undeclared work of Albanian immigrants with low wages.

Keywords:

Unemployment, immigration, Albanian immigration and labor market, job search techniques, mobility.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	5
Κεφάλαιο 1 Θεωρητικό πλαίσιο	
1.1 Ανεργία	6
1.1.1 Είδη της ανεργίας	6
1.1.2 Αιτίες της ανεργίας	9
1.1.3 Η ανεργία στην Ελλάδα	10
1.2 Η μετανάστευση στην Ελλάδα	12
1.2.1 Βασικές έννοιες της μετανάστευσης	14
1.2.2 Οι αιτίες της μετανάστευσης	15
1.2.3 Η διαδικασία νομιμοποίησης	18
Κεφάλαιο 2 Η εργασία των Αλβανών μεταναστών	
2.1. Αγορά εργασίας και Αλβανοί μετανάστες	22
2.2.Τεχνικές αναζήτησης εργασίας από τους Αλβανούς μετανάστες	25
2.3.Κινητικότητα	28
2.4.Επαγγελματική κινητικότητα	29
Κεφάλαιο 3 Έρευνα	
3.1 Μεθοδολογία	31
3.1.1 Σκοπός και Στόχος της έρευνας	32
3.1.2 Ερευνητικό εργαλείο	32
3.2 Ποιοτική ανάλυση	33
3.2.1 Δείγμα έρευνας	33
3.2.2 Θεματική ανάλυση	34
3.2.2.1 Πρώτη θεματική ενότητα	36
3.2.2.2 Δεύτερη Θεματική ενότητα	37
3.2.2.3 Τρίτη θεματική ενότητα	46
3.3 Αποτελέσματα της έρευνας	53
Κεφάλαιο 4 Συμπεράσματα	58
Βιβλιογραφία	63
Παραρτήματα	
Ερωτηματολόγιο	70
Έντυπο συναίνεσης και συγκατάθεσης	72

Εισαγωγή

Η κατάρρευση του καθεστώτος του Χότζα στην Αλβανία και οι πολιτειακές αλλαγές που επέφεραν οι εξεγέρσεις σε όλες τις σοσιαλιστικές χώρες της Ευρωπαϊκής Ηπείρου στα τέλη της δεκαετίας του 1980 απελευθέρωσαν μία δυναμική κινητικότητα, έπειτα από δεκαετίες γεωγραφικού εγκλεισμού. Την συγκεκριμένη περίοδο η Ελλάδα αποκτά χαρακτηριστικά χώρας υποδοχής και εγκατάστασης μεταναστευτικών ροών, εξαιτίας της γεωγραφικής εγγύτητας με τις χώρες αυτές. Τα μεταναστευτικά κύματα που εισέρχονται στον ελλαδικό χώρο την περίοδο αυτή προέρχονται από τρεις συγκεκριμένες γειτονικές χώρες της βαλκανικής, την Αλβανία, τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία, με τον μισό και πλέον μεταναστευτικός πληθυσμός να προερχόταν από μία και μόνο χώρα, την Αλβανία, αυτό αποτελεί μια ιδιαιτερότητα σε σχέση με τις μεταναστευτικές ροές των υπόλοιπων Ευρωπαϊκών χωρών αλλά και διεθνώς. Η συγκεκριμένη ιδιαιτερότητα στην Ελλάδα έχει να κάνει με τη γειτονία αυτών των δύο χωρών καθώς και με τους ειδικούς δεσμούς που συνδέουν την Ελλάδα και την Αλβανία.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των παραγόντων εκείνων που αφορούν το κοινωνικό φαινόμενο της ανεργίας της κοινωνικής ομάδας των Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα κατά την περίοδο εγκατάστασης τους έως το σήμερα. Πιο συγκεκριμένα, πως τα μέλη αυτή της κοινωνικής ομάδας βίωσα τις συνθήκες εργασίας στη χώρα εγκατάστασης προς αναζήτηση μιας καλύτερης ζωής .

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας παρουσιάζεται ο ορισμός της ανεργίας ,τα είδη και τα αίτια αυτής. Στην συνέχεια του κεφαλαίου γίνεται αναφορά στην μετανάστευση στην Ελλάδα, στις βασικές έννοιες και στις αιτίες της μετανάστευσης. Στο τέλος του κεφαλαίου παρουσιάζεται η διαδικασία υιοθέτησης πολλών νομικών διατάξεων στο Εθνικό Δίκαιο δημιουργώντας το Μεταναστευτικό Δίκαιο.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην απασχόληση των Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα και πως αυτή μπορεί να επιτευχθεί μέσα σε περίοδο οικονομικής ύφεσης .Παρουσιάζονται οι τεχνικές αναζήτησης εργασίας και η κινητικότητα της ομάδας αναφοράς.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύουμε την μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στην έρευνα για την διεξαγωγή αποτελεσμάτων στο θέμα της ανεργίας των Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα . Η έρευνα διεξήχθη με τη μέθοδο της ποιοτικής έρευνας, με εργαλείο την ημιδομημένη συνέντευξη. Το δείγμα της έρευνας αφορά επτά Αλβανούς

μετανάστες πρώτης γενιάς, τέσσερις άνδρες και τρεις γυναίκες, με μόνιμη διαμονή άνω της εικοσαετίας στην περιοχή της Τροιζηνίας Αττικής και συνολικής διαμονής στην χώρα προορισμού άνω της 25ετίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι όλοι οι συμμετέχοντες πριν το '98 είχαν προσωρινή διαμονή και ήταν ανεπίσημοι μετανάστες στην Ελλάδα με αδήλωτη εργασία. Το '98 συμμετείχαν στην πρώτη νομιμοποίηση παράνομων μεταναστών.

Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο περιγράφονται τα συμπεράσματα της εργασίας μέσα από την ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας και της θεματικής ανάλυσης με συνάρτηση των στοιχείων εκείνων που έχουν αναπτυχθεί μέσω της βιβλιογραφικής αναφοράς.

Κεφάλαιο 1: Θεωρητικό πλαίσιο

1.1 Ορισμός της ανεργίας

Σύμφωνα με τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας, στον Κανονισμό με αριθ. 1897/2000 των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (L228/18/8.9.2000), σύμφωνα με το άρθρο 1 και το Παράρτημα I του Κανονισμού, για να θεωρηθεί κάποιος άνεργος θα πρέπει σωρευτικά να μην έχει εργασθεί καθόλου κατά την εβδομάδα αναφοράς, να αναζητεί ενεργά απασχόληση προβαίνοντας σε συγκεκριμένες ενέργειες και, τέλος, να είναι διαθέσιμος για απασχόληση στο άμεσο μέλλον (Συνήγορος του Πολίτη,2007). Ο ορισμός αυτός του ανέργου αναφέρεται άμεσα στην αμειβόμενη εργασία. Οι τρεις αυτές προϋποθέσεις περιγράφουν τον διαχωρισμό ανάμεσα στην αμειβόμενη και μη αμειβόμενη εργασία και δεν αναφέρονται στον διαχωρισμό μεταξύ της εργασίας και μη εργασίας. Συνεπάγεται λοιπόν ότι, η ανεργία σημαίνει απουσία αμειβόμενης εργασίας. Συνεπώς δεν θεωρείται άνεργος αυτός ο οποίος αναζητούσε εργασία για κάποιο χρονικό διάστημα και έπειτα έπαυσε ή αναζητούσε πλήρη εργασία αλλά βρήκε κάποια μερικής απασχόλησης ή αυτός που έχει απασχόληση αλλά η εργατική του δύναμη δεν ανταμείβεται ανάλογα.

1.1.1 Είδη της ανεργίας

Οι τύποι ανεργίας παρουσιάζονται παρακάτω ως εξής:

1) Ανεργία τριβής: προκαλείται από την αδυναμία της αγοράς να απορροφήσει άμεσα εν δυνάμει εργαζόμενους, παρόλο που υπάρχουν κενές θέσεις εργασίας για τις οποίες

οι άνεργοι έχουν τα απαραίτητα προσόντα και εξειδίκευση, καθώς υπάρχει αμφίδρομη έλλειψη πληροφόρησης τόσο για την ύπαρξη ανέργων όσο και για την ύπαρξη επιχειρήσεων με κενές θέσεις εργασίας. Ένα άλλο χαρακτηριστικό της ανεργίας τριβής είναι το κενό το οποίο προκύπτει λόγω της διαφοράς στον αριθμό των συνταξιοδοτούμενων υπαλλήλων σε σχέση με τον αριθμό των προσλήψεων νέων εργαζομένων. Αυτοί οι εν δυνάμει εργαζόμενοι, είτε απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή απόφοιτοι ανώτατης εκπαίδευσης, αργούν να αποδεχτούν την οποιαδήποτε προσφερόμενη εργασία λόγω του ότι αναζητούν θέσεις αντίστοιχες των προσόντων τους(Τσάκαλη,2008).

2) Διαρθρωτική ανεργία: δημιουργείται από την αναντιστοιχία δεξιοτήτων που υπάρχει στην αγορά εργασίας επηρεαζόμενη από τους παράγοντες: α) Επαγγελματικούς: η εκμάθηση των νέων δεξιοτήτων που εφαρμόζονται σε μια βιομηχανία αλλά και η τεχνολογική αλλαγή που επιτελείται δεν αποτελεί εύκολη υπόθεση για τον άνεργο. Για παράδειγμα, ένας άνεργος αγρότης μπορεί να αντιμετωπίσει δυσκολίες στην είσοδό του στην αγορά εργασίας σε κλάδους της βιομηχανίας υψηλής τεχνολογίας, β) Γεωγραφικούς: η μετακίνηση σε περιφέρειες προς αναζήτηση εργασίας είναι δύσκολη. Για παράδειγμα, η ύπαρξη θέσεων εργασίας σε μία απομακρυσμένη περιοχή της χώρας εγκατάστασης/υποδοχής του ανέργου (μετανάστη) μπορεί να συνεπάγεται δυσκολία στην μετακίνησή του σε αυτήν λόγω αδυναμίας ενοικίασης σπιτιού, αδυναμίας μεταφορικού μέσου κ.λπ. γ).Τεχνολογικές αλλαγές: έχει παρατηρηθεί πως όταν σημειώνεται ανάπτυξη της τεχνολογίας σε κλάδους της βιομηχανίας, τότε υπάρχει μείωση της ζήτησης εργασίας. Αντίστοιχα, η ανάπτυξη της πληροφορίας σε συσχέτιση με την βιοτεχνολογία μπορεί επίσης να οδηγήσει στη μείωση θέσεων εργασίας. Οι γνωσιακές δεξιότητες (εκμάθηση, ανάλυση, επικοινωνία, κατανόηση ανθρώπινων συναισθημάτων), που κατακτώνται μόνο από τους ανθρώπους, σήμερα με την τεχνολογική ανάπτυξη και ιδίως με την τεχνητή νοημοσύνη, οι δεξιότητες αυτές χάνουν ολοένα και περισσότερο έδαφος από την ανθρώπινη αυτή κατάκτηση(Σπυριδάκης,συν.,2014). Οι υπολογιστές, στις μέρες μας, εφοδιασμένοι με τους κατάλληλους λογαρίθμους, θα αποδυναμώνουν τα ανθρώπινα εργατικά χέρια (Harari, 2018) .δ) Διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία, για παράδειγμα στα ανθρακωρυχεία στο Λονδίνο, εξαιτίας της έλλειψης ανταγωνιστικότητας, πολλοί ανθρακωρύχοι έμειναν άνεργοι και δεν μπόρεσαν να βρουν εύκολα δουλειά στους νέους κλάδους, για παράδειγμα των υπολογιστών.

3) Κλασική ανεργία: εμφανίζεται όταν υπάρχουν δυσκολίες εύρεσης εργασίας, με προοπτικές του εργαζομένου να αμείβεται πάνω από τον καθορισμό που θέτουν οι κλαδικές εργατικές οργανώσεις, είτε με μεγαλύτερες μισθολογικές αμοιβές υψηλότερες του χαμηλότερου μισθού, σύμφωνα με τον καθορισμό της εκάστοτε Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας (ΕΓΣΣΕ) (Καραντινός, 1988).

4) Εθελοντική ανεργία: εμφανίζεται όταν είναι επιλογή των ανθρώπων να βρίσκονται έξω από την αγορά εργασίας, δίχως να αναζητούν εργασία. Οι άνεργοι αυτής της κατηγορίας περιμένουν να βρουν μια καλύτερη δουλειά από αυτή που είχαν.

5) Κυκλική ανεργία: παρατηρείται όταν έχουμε μείωση της ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών. Αποτέλεσμα αυτής της μορφής ανεργίας είναι η οικονομική ύφεση μιας κοινωνίας, η οποία αδυνατεί να απορροφήσει το εργατικό της δυναμικό. Όταν σημειώνεται μείωση της παραγωγής στην αγορά, έχουμε αρνητική οικονομική ανάπτυξη. Με τη μείωση της παραγωγής, για παράδειγμα, οι επιχειρήσεις θα έχουν μικρότερο αριθμό εργατικού δυναμικού, εφόσον η παραγωγή προϊόντων είναι και αυτή μειωμένη. Σε αυτή την μορφή ανεργίας έχουμε μεγάλη κλίμακα απολύσεων, εξαιτίας του ότι οι επιχειρήσεις οδηγούνται εκτός του προϋπολογισμού τους. Σε περιόδους ύφεσης η ανεργία σημειώνει ανοδική πορεία, διότι οι επιχειρήσεις απολύουν τους εργαζομένους τους (Δεδουσόπουλος, 2000).

6) Συγκαλυμμένη ή λανθάνουσα ανεργία: Στη μορφή αυτή της ανεργίας τα άτομα μάλλον υποαπασχολούνται παρά είναι εντελώς άνεργα. Συνεπώς δεν συμπεριλαμβάνονται καν στα στοιχεία της ανεργίας. Το πρόβλημα που εμφανίζεται στη συγκαλυμμένη ανεργία βρίσκεται στη χαμηλή παραγωγικότητα του εργαζόμενου. Οι εργαζόμενοι σε αυτή την κατηγορία αποδίδουν προϊόν μικρότερης αξίας από αυτό που δικαιολογεί ο μισθός τους. Σε υπό ανάπτυξη χώρες, στον τομέα της γεωργίας έχει παρατηρηθεί πως εμφανίζεται συχνότερα το φαινόμενο της υποαπασχόλησης: εξαιτίας του ανεπαρκούς καλλιεργήσιμου εδάφους, το αγροτικό εργατικό δυναμικό σε αυτές τις περιοχές υποαπασχολείται, δηλαδή σημειώνεται μείωση του οριακού προϊόντος (παραγωγικότητας) μερικών μελών ενός αγροτικού νοικοκυριού. Υποαπασχόληση εμφανίζεται και στην τριτογενή παραγωγή δηλαδή στον τομέα υπηρεσιών. Η λανθάνουσα ανεργία εμφανίζεται και ως ετεροαπασχόληση. Με τον όρο ετεροαπασχόληση εννοούμε ότι τα άτομα αναγκάζονται, επειδή δεν βρίσκουν δουλειά στον τομέα στον οποίο έχουν αποκτήσει εξειδίκευση, να εργάζονται σε διαφορετικούς τομείς εργασίας από εκείνους της ειδίκευσής τους. Στην περίπτωση αυτή εμπεριέχεται ένα μεγάλο ψυχικό κόστος που επιφέρει αρνητικές συνέπειες στη

ζωή και στη συμπεριφορά των εργαζομένων και κατ' επέκταση σε ολόκληρη την κοινωνία.(Πουρναράκης & Αξάρλογλου, 2015).

1.1.2 Αιτίες της ανεργίας

Οι αιτίες της ανεργίας ποικίλουν σύμφωνα με πολλές κοινωνικές έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί για το ζήτημα αυτό. Θα αναφερθούν οι βασικότερες αιτίες που προκαλούν την ανεργία. Σήμερα παρατηρείται μεγάλη αύξηση των εισαγωγών βιομηχανικών προϊόντων κυρίως από χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας, οι οποίες βρίσκονται εκτός του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης. Η παραγωγή των προϊόντων αυτών γίνεται με χαμηλού επιπέδου ειδικευσης εργαζόμενους, με αποτέλεσμα να παρασύρει σε ανάλογα χαμηλά επίπεδα τη ζήτηση εργατικής δύναμης αυτής της κατηγορίας στο εσωτερικό των χωρών του Οργανισμού. Παρατηρείται επίσης ότι ακολουθείται πολλές φορές η πρακτική εγκατάλειψης των χωρών του Οργανισμού από τις επιχειρήσεις και η εγκαθίδρυσή τους σε χώρες εκτός του Οργανισμού, με σκοπό την επίτευξη μεγαλύτερου κέρδους μέσω του χαμηλού κόστους εργατικού δυναμικού. Αυτού του είδους δράσεις έχουν αποτέλεσμα το μαζικό κλείσιμο θέσεων εργασίας και την αύξηση της ανεργίας (Μητροπούλου, 2006). Μία άλλη αιτία θεωρείται αυτή των μεταβολών που παρατηρούνται σε σχέση με τις τεχνολογικές γνώσεις και συνεπώς την εξειδίκευση του εργαζόμενου, εξαιτίας των ραγδαίων ρυθμών ανάπτυξης και της γεωγραφικής αναδιανομής της οικονομικής δραστηριότητας μεταξύ περιοχών σε εγχώριο ή και διεθνές επίπεδο(Σπυριδάκης,κ.ά.,2014). Από την βιομηχανική επανάσταση, οι συνέπειες της τεχνολογικής εξέλιξης έχουν επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό με αρνητικό πρόσημο τις θέσεις εργασίας έτσι ώστε να μιλάμε για μαζική ανεργία και μείωση μισθού (Harari,2018).

Εκτός από τους ανέργους, ακόμη και οι εργαζόμενοι δεν έχουν την επιθυμία να δαπανήσουν πολλά χρήματα, διότι κυριαρχεί ο φόβος του ότι εάν τα πράγματα δεν πάνε καλά και κλείσει η επιχείρηση, μπορεί να χάσουν τη δουλειά τους.

Μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης μπορούμε να πούμε ότι οι θεωρίες που αναπτύχθηκαν σε σχέση με τα αίτια της ανεργίας είναι οι λεγόμενες κυκλικές θεωρίες στις οποίες εντάσσονται η νεοκλασική, η κεϋνσιανή και η μονεταριστική, που υποστηρίζουν πως η ανεργία είναι το αποτέλεσμα του οικονομικού κύκλου των επιχειρήσεων και εν γένει της καπιταλιστικής οικονομίας. Σημειώνονται μεγάλες

δομικές αλλαγές στην κοινωνία, κυρίως στο τεχνολογικό τομέα, οι οποίες αποτελούν αιτία της ανεργίας, οι δε θεωρήσεις που αναπτύσσονται στις μεταβολές αυτές ονομάζονται δομικές. Επίσης εμφανίζονται οι λεγόμενες θεωρίες των μακρών κυμάτων, οι οποίες υποστηρίζουν πως η αύξηση ανεργίας οφείλεται σε μία μακρά περίοδο αλλαγών στην ανάπτυξη του καπιταλιστικού συστήματος (Σπυριδάκης,κ.ά., 2014).

Εν κατακλείδι θα μπορούσαμε να πούμε ότι, η βασική αιτία της ανεργίας εμφανίζεται στο ευρύτερο πλαίσιο της οικονομικής ύφεσης, στην έλλειψη εκπαίδευσης και επαγγελματικού προσανατολισμού, στη μείωση επενδύσεων και ανταγωνιστικότητας, στην έλλειψη εξειδικευμένης γνώσης με τα νέα δεδομένα της εργασίας, στη ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας που καταλαμβάνει όλα τα επίπεδα παραγωγής και αγοράς, στη μαζική έξοδο επιχειρήσεων σε κράτη με φθηνότερο εργατικό δυναμικό.

1.1.3 Η ανεργία στην Ελλάδα

Στην παγκόσμια συζήτηση, ένα από τα βασικά θέματα είναι αυτό της ανεργίας, το οποίο έχει άμεση σχέση με πλήθος θεμάτων του κοινωνικού προβληματισμού. Σύμφωνα με τον πιο πάνω ορισμό της ανεργίας, αφορά άτομα που ανήκουν στο εργατικό δυναμικό μιας χώρας, τα οποία βρίσκονται εκτός της αγοράς εργασίας. Αφορά άτομα ηλικιακής κατηγορίας 18-64 ετών και είναι ικανά και διαθέσιμα να εργαστούν, αλλά δεν εργάζονται.

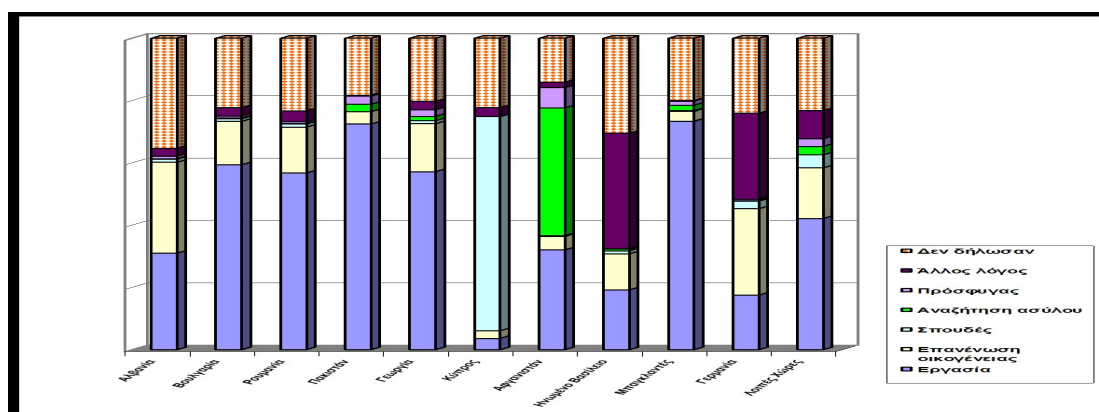
Ανάλογα την χρονική περίοδο που μετρώνται τα ποσοστά ανεργίας, παρατηρούνται μεταβολές αυτής. Οι επίσημοι οργανισμοί μέτρησης της ανεργίας στην Ελλάδα είναι η Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΛΣΤΑΤ) και ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού(ΟΑΕΔ).

Σύμφωνα με τα τελευταία μηνιαία στατιστικά στοιχεία του ΟΑΕΔ, τα οποία αφορούν στον μήνα Οκτώβριο 2021, οι άνεργοι που αναζητούν εργασία είναι 976.699 άτομα εκ των οποίων οι 859.343 είναι Έλληνες και οι υπόλοιποι 117.356 είναι αλλοδαποί. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη μελέτη του ΟΑΕΔ η πληττόμενη ηλικιακή ομάδα είναι αυτή των 30-44 ετών και ακολουθεί η ομάδα μεταξύ 45-55 ετών. Μπορούμε να πούμε λοιπόν ότι η ανεργία πλήττει ιδιαίτερα την ομάδα των ατόμων εκείνων που ανήκουν στην κατεξοχήν παραγωγική ηλικία.

ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΑΝΕΡΓΟΙ [ΑΝΑΖΗΤΟΥΝΤΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑ]		
	ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ ≥ 12 ΜΗΝΕΣ	ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ < 12 ΜΗΝΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΕΡΓΩΝ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	32.495	22.720	55.215
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	119.492	76.111	195.603
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	17.233	10.194	27.427
ΗΠΕΙΡΟΣ	16.085	11.834	27.919
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	39.674	25.871	65.545
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	7.007	12.800	19.807
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	47.987	28.198	76.185
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	26.252	17.385	43.637
ΑΤΤΙΚΗ	206.657	126.009	332.666
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	23.903	18.618	42.521
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	8.240	7.673	15.913
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	9.303	17.329	26.632
ΚΡΗΤΗ	21.473	26.156	47.629
ΣΥΝΟΛΟ	575.801	400.898	976.699

Πινάκας 1.1. Στοιχεία Εγγεγραμμένης ανεργίας ανά Περιφέρεια (ΟΑΕΔ/Οκτώβριος 2021)

Εικόνα /Διάγραμμα 1.2. Λόγος Εγκατάστασης στην Ελλάδα ,ΕΛΣΤΑΤ 2011

Κατά την τελευταία απογραφή της ΕΛΣΤΑΤ το 2011 οι μετανάστες που εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα κατά την τελευταία πενταετία πριν την απογραφή δήλωσαν ως κύριο λόγο εγκατάστασης την εργασία κατά 43,1%, με την οικογενειακή επανένωση να ακολουθεί σε ποσοστό 18%, ενώ παρατηρείται και η ύπαρξη μικρότερης μερίδας, η οποία δηλώνει λόγους εκπαιδευτικούς. Επίσης, σύμφωνα με το διάγραμμα, παρατηρείται ότι τα ποσοστά των ατόμων εκείνων που εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα ως αιτούντες άσυλο, ή εκείνων που έχουν την ιδιότητα του πρόσφυγα είναι αρκετά μικρά. Σήμερα γίνεται εκτίμηση ότι δέκα χρόνια μετά την τελευταία απογραφή τα ποσοστά αυτά θα είναι μεγαλύτερα, εφόσον έχει προηγηθεί η μεγάλη εισροή μεταναστών και προσφύγων προς την Ελλάδα εξαιτίας της εμπόλεμης κατάστασης στη Συρία.

1.2 Η μετανάστευση στην Ελλάδα

Η κινητικότητα αποτελούσε και αποτελεί θεμελιώδες γνώρισμα της ανθρώπινης ύπαρξης. Παρόλα αυτά, η μετανάστευση αναλύεται ως φαινόμενο σύγχρονο από ιστορικής και οικονομικής άποψης, περιγράφεται στην εξέλιξη της διαδικασίας εξόδου από την ύπαιθρο, που έλαβε χώρα στην Ευρώπη κατά τον 19ο αιώνα. Η εργατική μετανάστευση συνδέεται άρρηκτα με τον καπιταλισμό και την βιομηχανοποίηση των οικονομιών και ισοδυναμεί θα λέγαμε σε ένα βαθμό με την ιστορία της ίδιας της ευρωπαϊκής κοινωνικής ζωής. (Καψαλής, 2018)

Στην περίπτωση της Ελλάδας, σημείο έναρξης για το χαρακτηρισμό της ως χώρα υποδοχής μεταναστών και την χάραξη ή την αναθεώρηση της μεταναστευτικής πολιτικής, αποτέλεσε η κατάρρευση των σοσιαλιστικών καθεστώτων χωρών της Ευρώπης στα τέλη της δεκαετίας του 1980, η οποία δημιούργησε τις πρώτες μαζικές μεταναστευτικές ροές προς τη νοτιοανατολική Ευρώπη. Η κατάρρευση του καθεστώτος του Χότζα στην Αλβανία και οι πολιτειακές αλλαγές που επέφεραν οι εξεγέρσεις σε όλες τις σοσιαλιστικές χώρες της Ευρωπαϊκής Ηπείρου στα τέλη της δεκαετίας του 1980 απελευθέρωσαν μία δυναμική κινητικότητα, έπειτα από δεκαετίες γεωγραφικού εγκλεισμού.

Η περίπτωση της Ελλάδας παρουσιάζει μία ιδιαιτερότητα στη σχέση με τις μεταναστευτικές ροές στις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης αλλά και διεθνώς: Οι μετανάστες που εισέρχονται στην ελληνική επικράτεια κατάγονται από τρεις συγκεκριμένες γειτονικές χώρες της βαλκανικής, την Αλβανία, τη Βουλγαρία και τη

Ρουμανία, τρία κράτη που την περίοδο αυτή δεν ανήκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ελλάδα ήταν η μοναδική χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση της οποίας ο μισός και πλέον μεταναστευτικός πληθυσμός προερχόταν από μία και μόνο χώρα, την Αλβανία. Η συγκεκριμένη ιδιαιτερότητα στην Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών έχει να κάνει με τη γεωγραφική εγγύτητα των δύο χωρών και με τους ειδικούς δεσμούς που συνδέουν την Ελλάδα και την Αλβανία (Καψάλης,2018)

Η πρώτη περίοδος της Ελλάδας ως χώρα υποδοχής των μεταναστευτικών ροών ξεκινά από το 1989 και διαρκεί έως το 1999, η δεύτερη διαρκεί από το 2000 έως το 2009 και η τρίτη από το 2010 έως σήμερα, με ιδιαίτερη έμφαση στο χρονικό διάστημα από το 2015 έως σήμερα. Η Ελλάδα δείχνει να είναι ανέτοιμη, κατά την πρώτη περίοδο, η δε διαχείριση των μεταναστευτικών ροών ανατίθεται με τον Ν. 1975/1991 στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, γεγονός πρωτοφανές, διότι σε όλες τις χώρες το ζήτημα αυτό υπάγονταν στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Εργασίας, όπου υπάγονται και οι κοινωνικές υπηρεσίες. Η Ελλάδα υιοθετεί διατάξεις αστυνομικού χαρακτήρα με απώτερο σκοπό την αποτροπή των μεταναστευτικών ροών. Οι πιο χαρακτηριστικές νομοθετικές ρυθμίσεις αυτής της περιόδου είναι ο Ν. 2434/1996(αρμοδιότητα του Υπουργείου Εργασίας), Π.Δ 358/1997(λευκή κάρτα/ κάρτα προσωρινής άδειας διαμονής) Π.Δ 359/1997(πράσινη κάρτα/ κάρτα παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας). Καμία καταγραφή δεν γίνεται των μεταναστών που εισέρχονται σε ελληνικό έδαφος, η πολιτεία τους αγνοεί επιδεικτικά και ασκεί μέτρα κατασταλτικής πολιτικής, παρόλο που υπήρχαν θετικά χαρακτηριστικά σε αυτές τις μεταναστευτικές ροές που δεν αξιοποιήθηκαν αλλά αντίθετα αποτράπηκαν (Κασίμης, Παπαδόπουλος,2012).

Η δεύτερη περίοδος, αφορά όπως προαναφέρθηκε το διάστημα 2000 - 2009, χαρακτηρίζεται από τη σταθεροποίηση των μεταναστευτικών ροών και κυρίως σημειώνεται από το 2001 και μετά αισθητή μείωση αυτών. Κατά την περίοδο αυτή σχηματίζονται προϋποθέσεις υποδοχής μεταναστών λόγω της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 και των έντονων ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης στην χώρα, η οποία πήρε τον χαρακτηρισμό τότε της «οικονομικής τίγρης του Νότου».

Κατά την περίοδο μετά το 1992 και ως το 2008 δημιουργούνται στην ελληνική αγορά εργασίας χιλιάδες νέες θέσεις απασχόλησης. Σημειώνεται πως 273.000 εργαζόμενοι μετακινούνται σε άλλους τομείς (επί το πλείστον υπηρεσίες), ενώ παράλληλα σημειώνεται και αύξηση του αριθμού των γυναικών που εισέρχονται στην αγορά

εργασίας. Εμφανίζονται τα μικρότερα ποσοστά ανεργίας της τελευταίας 20ετίας το 2008(Ζωγραφάκης , Κασίμης, 2014). Ο αριθμός μεταναστών παραμένει σταθερός από το 1999 μέχρι το 2004(με τάσεις συρρίκνωσης της διετίας 2002-2004), επίσης τα ποσοστά ανεργίας όσον αφορά στις τάξεις των γηγενών καθώς και των αντρών μεταναστών συνεχώς μειώνονται(Καβουνίδης,2012).

Η τρίτη περίοδος αφορά στο χρονικό διάστημα από το 2010 έως το σήμερα και πιο συγκεκριμένα η τετραετία 2010- 2014 χαρακτηρίζεται από τη μαζική εκροή του πληθυσμού της χώρας, με αριθμό 205.000 ελληνικής και μη ιθαγένειας, κυρίως ,όμως, ελλήνων υψηλής εκπαίδευσης. Η φυσική μείωση του πληθυσμού της χώρας λόγω της προαναφερόμενης εκροής οφείλεται κατά κύριο λόγο στην εκτόξευση της ανεργίας και την δραστική περικοπή μισθών και συντάξεων με την επιβολή της εφαρμογής των μέτρων των Μνημονίων.

1.2.1 Βασικές έννοιες της μετανάστευσης

Αρχικά θα ήταν καλό να αναφερθούμε στους ορισμούς της μετανάστευσης και του μετανάστη, για να μπορέσουμε να έχουμε μία πιο συγκεκριμένη εικόνα του φαινομένου της μετανάστευσης. Σύμφωνα με το μεθοδολογικό σημείωμα της Απογραφής πληθυσμού κατοικιών 2011 και πιο συγκεκριμένα την υπό-θεματική εσωτερική μετανάστευση της ΕΛΣΤΑΤ, ως μετανάστευση ορίζεται το φαινόμενο εκείνο που χαρακτηρίζει την ενέργεια κατά την οποία ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων αλλάζει τόπο συνήθους διαμονής.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, η μετανάστευση χαρακτηρίζεται ως ένα φαινόμενο πολυδιάστατο και πολυεπίπεδο, ορίζεται ως η μόνιμη ή προσωρινή μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου, μιας ομάδας ή ενός κοινωνικού συνόλου. Η μετανάστευση έχει άμεση σχέση με τη μετακίνηση μεμονωμένων ατόμων ή/και οικονομικών και πολιτικών κρίσεων μεγάλων ομάδων πληθυσμού όσον αφορά το εσωτερικό αλλά και μεταξύ κρατών, λόγω των κοινωνικών μεταβολών, της δυσανάλογης κατανομής του παγκόσμιου πλούτου ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες και αναπτυγμένες χώρες, της παγκόσμιας αποδιοργάνωσης της αγοράς εργασίας και τον ανθρωπογενών καταστροφών (<http://www.opengov.gr/immigration/?p=799>)

Ως μετανάστης (migrant) σύμφωνα με την Διεθνή Αμνηστία θεωρείται εκείνος ο οποίος εγκαταλείπει τη χώρα του για να βελτιώσει τις συνθήκες ζωής του, από

κοινωνικής ή οικονομικής άποψης (πχ για να βρει (καλύτερη) εργασία ή για να συνεχίσει τις σπουδές του). Ένας άλλος ορισμός που δίνεται για τον μετανάστη είναι αυτός της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες . Ως μετανάστης είναι το άτομο εκείνο που μετακινείται από τη χώρα καταγωγής του ή προηγούμενης συνήθους διαμονής του (για τους ανιθαγενείς). Η μετακίνηση αυτή οφείλεται στην επιθυμία της βελτίωσης της ζωής του, κυρίως για οικονομικούς ή εκπαιδευτικούς λόγους, είτε για οικογενειακή επανένωση (Edwards, 2016). Η απόφαση μετακίνησης λαμβάνεται ελεύθερα από το άτομο, χωρίς καμία επίδραση εξωγενών παραγόντων. Η μετακίνηση του ατόμου στο εσωτερικό της χώρας του ή σε μία άλλη χώρα έχει απώτερο σκοπό την επίτευξη καλύτερων υλικών και κοινωνικών συνθηκών διαβίωσής του.

Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί πώς μετά το 2015 ο όρος μετανάστης γίνεται συμπεριληπτικό, ένας γενικός όρος, που χρησιμοποιείται κυρίως για να περιγράψει κατηγορίες όπως, αυτού του παράτυπου μετανάστη, των πληθυσμιακών μετακινήσεων κτλ. Ο όρος αυτός ήταν συνακόλουθος του όρου της μεταναστευτικής κρίσης, που χρησιμοποιήθηκε για να περιγράψει τον μεγάλο αριθμό μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών προς την Ευρώπη(Παπαδόπουλος ,2017).

1.2.2 Οι αιτίες της μετανάστευσης

Οι θεωρητικές προσεγγίσεις σε παγκόσμιο επίπεδο για το φαινόμενο της μετανάστευσης κάνουν αναφορά σε μεγάλο βαθμό στα αίτια και τα κίνητρα της μετανάστευσης. Οι κοινωνιολογικές προσεγγίσεις για τη μετανάστευση με αφετηρία την προσέλκυση, αναφέρονται στον αριθμό των μεταναστευτικών ροών που επηρεάζονται ανάλογα με τον αριθμό των ευκαιριών προσέλκυσης που υπάρχουν στη χώρα ή την περιφέρεια προορισμού που επιλέγει ο μετανάστης (π.χ θέσεις εργασίας) και λειτουργεί αντιστρόφως ανάλογα προς τον αριθμό των ευκαιριών που υπάρχουν στη χώρα καταγωγής. Βάσει αυτής της θεωρητικής προσέγγισης συγκροτείται η μακρο-κοινωνιολογική προσέγγιση παραγόντων ώθησης-έλξης η οποία αναλύει τη μετανάστευση ως ένα αποτέλεσμα δράσης παραγόντων "έλξης" στη χώρα εγκατάστασης και ώθησης στη χώρα καταγωγής. Σύμφωνα με τον Lee, το μέγεθος αυτής της περιγραφόμενης κατάστασης είναι η συνισταμένη δυνάμεων «έλξης-απόθησης» (Αειχώρος, 2006) .

Σύμφωνα με άλλες θεωρητικές προσεγγίσεις της διεθνούς μετανάστευσης, όπως αυτή των Öberg και Wils, οι παράγοντες απορρόφησης διαφαίνονται σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αφορά στους σκληρούς παράγοντες και σε αυτούς ανήκουν οι ανθρωπιστικές κρίσεις, οι πόλεμοι, φαινόμενα περιβαλλοντικής καταστροφής κ.α. Η δεύτερη κατηγορία έχει να κάνει με τους μαλακούς παράγοντες όπου εδώ έχουν να κάνουν τα λιγότερο κρίσιμα προβλήματα, για παράδειγμα η ανεργία, ο κοινωνικός αποκλεισμός, η ένδεια.

Σύμφωνα με τη θεωρητική προσέγγιση του Zelinsky, ο κοινωνικός εκσυγχρονισμός είναι αυτός που ευθύνεται για την αύξηση και τη συνεχή διαφοροποίηση της κινητικότητας των ανθρώπων την διάρκεια του 18ου και 19ου αιώνα, δηλαδή κατά τη μετάβαση της παλαιότερης στη σύγχρονη κοινωνία παρατηρούνται μεταναστευτικές μετακινήσεις από τις αγροτικές περιοχές προς τις αστικές περιοχές εντός εθνικών συνόρων αλλά και εκτός της χώρας προέλευσης. Κατά τα μέσα του 20ου αιώνα έχουμε αύξηση των μετακινήσεων προς τις αστικές περιοχές και ως εκ τούτου μείωση του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών (Αειχώρος, 2006).

Στην περίπτωση της Ελλάδας παρατηρείται ότι οι μεταναστευτικές ροές προέρχονται από τις γειτονικές βαλκανικές χώρες κατά τη δεκαετία του '90 και μετά, οι οποίες ενσωματώνονται σε ένα ευρύ φάσμα κινητικότητας, που εμπεριέχει κοινές ιστορικές, πολιτισμικές ιδιότητες, καθώς, και χαρακτηριστικά απομάκρυνσης σε κοινωνικό-πολιτικό επίπεδο σε τέτοιο βαθμό που να ελλοχεύει κίνδυνος παρανόησης των όρων πρόσφυγας και μετανάστης (Καψάλης, 2018).

Μία από τις πιο βασικές θεωρητικές ερμηνείες της μετανάστευσης αποτελεί η ανάλυση των εκδόχων κινητικότητας του de Haas, με βασική ανάλυση της έννοιας της κινητικότητας (mobility), με τη λειτουργία των προσδοκιών και των δυνατοτήτων. Ο de Haas εισάγει πέντε εκδοχές κινητικότητας βασιζόμενες στην θετική και αρνητική ελευθερία των ανθρώπων για μετανάστευση, ή αλλιώς, στην δυνατότητα του ατόμου να επιλέγει την διαμονή του ελεύθερα. Για να μπορέσει το φαινόμενο της μετανάστευσης να γίνει κατανοητό θα πρέπει πρώτα να μπορεί να κατανοηθεί η κοινωνία και αντίστροφα. Επίσης, σύμφωνα πάντα με τον de Haas, θα πρέπει να γίνει μεταφορά των κεντρικών υποθέσεων των διαφορετικών θεωριών της μετανάστευσης στον τόπο και στον χρόνο του εκάστοτε μελετητικού μεταναστευτικού διεκδικούμενου. Η προϋπόθεση αυτή θα πρέπει να γίνεται με την μελέτη της θετικής και αρνητικής ελευθερίας ταυτόχρονα για τη μετανάστευση ,καθώς και αν υπάρχουν σε ποιο βαθμό ή σε ποια δυσλειτουργία επιπέδου βρίσκονται

οι επιθυμίες/ προσδοκίες και οι δυνατότητες / ικανότητες για την μετακίνηση. Η πρόταση του de Haas για αυτή την διάσταση, είναι οι πέντε εκδοχές κινητικότητας, οι οποίες είναι η ακούσια ακινησία, η συγκαταβατική ακινησία, η εκούσια κινητικότητα, η εκούσια ακινησία και τέλος η εκούσια κινητικότητα.

Στην περίπτωση της Ελλάδας παρατηρείται ότι δοκιμάζονται όλες σχεδόν αυτές οι εκδοχές κινητικότητας. Ξεκινώντας από την κατάρρευση των πολιτευμάτων εκείνων που καθήλωναν για δεκαετίες λαούς σε συνθήκες ανελευθερίας, απομόνωσης και ακούσιας ακινησίας. Με την κατάρρευση των καθεστώτων αυτών ενισχύθηκε η ατομική επιθυμία για αναζήτηση ενός διαφορετικού καλύτερου μέλλοντος και όπου το ρίσκο και το κόστος της μετακίνησης είναι μικρότερα σε σχέση με μακρινές χώρες και επίσης με καλύτερες προσδοκίες εργασίας. Κατά το πέρασμα των χρόνων, έπειτα από τους βαλκανικής καταγωγής οικονομικούς πρόσφυγες, προστίθενται μετανάστες από μακρινές χώρες καταγωγής και η ελληνική μετανάστευση αποκτά χαρακτηριστικά είτε συγκαταβατικής ακινησίας με τη μορφή της αδράνειας, κυρίως κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης που αντιμετώπισε η χώρα, είτε εγκλωβισμού με τις αλληπάλληλες μετακινήσεις μεταξύ χώρας καταγωγής και χώρας υποδοχής, εξαιτίας της αύξησης της ανεργίας και της ανασφάλιστης εργασίας. Παρατηρείται πως πρόκειται για μικτές μεταναστευτικές ροές που έχουν κοινά χαρακτηριστικά και προσομοιάζουν περισσότερο σε έντονες προσφυγικές ροές παρά σε αμιγώς εργατικές. Η Ελλάδα αποτελεί την πρώτη ή/και την κυρία επιλογή για εγκατάσταση μεταναστών εξαιτίας του ότι συνορεύει γεωγραφικά και πολιτισμικά με τις βασικές χώρες καταγωγής καθώς, λόγω αυτής της γειτονίας διευκολύνεται η αμφιμεταναστευτική διαδρομή και, εν κατακλείδι, η διαμονή ανάμεσα στις δύο χώρες καταγωγής και υποδοχής. Αναμφίβολα, λοιπόν, η τάση μόνιμης διαμονής πρέπει να μελετάται μέσα από το πρίσμα της έμφυτης κινητικότητας των μεταναστευτικών πληθυσμών σε ένα κοινωνικό πλαίσιο αδράνειας που αρχίζει να φαίνεται στην Ελλάδα κατά την περίοδο του 2010 και μετά λόγω των συνεπειών της οικονομικής κρίσης που αντιμετώπισε η χώρα (Καψάλης,2018).

Η ελληνική κοινωνία έχει να αντιμετωπίσει και την ακούσια ακινησία των προσφύγων, οι οποίοι δεν μπορούν να συνεχίσουν το ταξίδι τους προς άλλες χώρες της Ευρώπης. Σήμερα μπορούμε να πούμε πως, ενώ η μετανάστευση ξεκίνησε με χαρακτηριστικά απεγκλωβισμού λαών από τις χώρες καταγωγής τους, αποκτά χαρακτηριστικά τέτοια που οδηγούν στην παγίδευση πολλών χιλιάδων αλλοδαπών πολιτών στην Ελλάδα. Τα συμπεράσματα που διεξάγονται υπό το πρίσμα αυτής της

θεωρητικής προσέγγισης οδηγούν σε μία νέα κρίση μετανάστευσης λόγω των αντιφάσεων της μη κινητικότητας και της μη εθελουσίας ακινησίας των μεταναστευτικών πληθυσμών και η οποία τοποθετείται στα μέσα της δεκαετίας του 2010 μέσα στα ίδια γεωγραφικά πλαίσια που εκτυλισσόταν από τα τέλη της δεκαετίας του 90 η σύγχρονη μετανάστευση στην Ευρώπη(Καψάλης,2018).

1.2.3 Η διαδικασία νομιμοποίησης

Η Ελλάδα από τα τέλη της δεκαετίας του '80 κλήθηκε να διαχειριστεί κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά, το ζήτημα ενός μαζικού μεταναστευτικού ρεύματος και να προσδιορίσει παράλληλα με ποιες αρχές και με ποια μέτρα μεταναστευτικής πολιτικής θα μπορούσε να διαχειριστεί αυτήν την κατάσταση. Την ίδια χρονική στιγμή συμβαίνει και κάτι άλλο εξίσου σημαντικό, κυρίως μετά το 1991, όταν αρχίζει ο διάλογος στην Ευρώπη για ζητήματα μεταναστευτικής πολιτικής. Την περίοδο αυτή υπήρχε μεγάλη ρευστότητα στο νομοθετικό πλαίσιο. Ο Ν.1975/ 1991 είναι ένας νόμος δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των μεταναστών, η διαμονή του αλλοδαπού στην Ελλάδα δεν έχει απολύτως συνδεθεί με κάποιον από τους λόγους όπως είναι η εργασία, η οικονομική δραστηριότητα, η εκπαίδευση και για το λόγο αυτό κινούνταν σε μία κατασταλτική αστυνομική λογική. Ο νόμος αυτός απέτυχε παραδειγματικά γιατί συντάχθηκε μία νομοθεσία για την είσοδο, διαμονή, εργασία των μεταναστών ο οποίος εμπεριέχει πληθώρα μέτρων αστυνομικού χαρακτήρα για την απέλαση τους, για την αφαίρεση άδειας διαμονής, για την επαναπροώθηση στα σύνορα και αυτός ο όγκος μεταναστευτικών ροών που έρχεται στην Ελλάδα συνεχώς διογκώνεται (Καψάλης,2018).

Το 1998 έχουμε την πρώτη νομιμοποίηση παράνομων μεταναστών, έχουμε δηλαδή μία μαζική νομιμοποίηση μη νόμιμων μεταναστών και το 1999 είχαμε αντίστοιχες νομιμοποιήσεις του νόμου του 1991 μέχρι που φτάσαμε το 2001 με το Ν. 2910, με τον οποίο γίνεται ρύθμιση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των μεταναστών στα ζητήματα της εισόδου, παράνομης εργασίας, παιδείας, υγείας. Συγκεκριμένα με τον Ν. 2910/2001 σημειώνεται η πρώτη καμπάνια μαζικής νομιμοποίησης και τακτοποίησης ανεπίσημων μεταναστών με συνέχιση, όμως, των μέτρων αποτροπής καθώς και με κριτήριο νομιμοποίησης την εργασία. Σημειώθηκε έτσι επαναφορά της αντίληψης ότι η ελληνική κυβέρνηση διαχειρίζεται τη μετανάστευση, ασκεί μεταναστευτική πολιτική με όρους δημόσιας ασφάλειας ή κατασταλτικές πολιτικές,

με μηχανισμούς κατασκευής στερεοτύπων για τους μετανάστες, εφόσον δεν υπάρχει ολοκληρωμένη μεταναστευτική πολιτική. Η πολιτική αυτή διατηρεί την εργασιοκεντρική λογική στην παραγωγή κανόνων δικαίου. Ο Ν.3386/2005 αποτελεί μία δεύτερη ευκαιρία νομιμοποίησης των μεταναστών με κανονιστική κοινωνική ένταξη και την ενσωμάτωση κοινοτικών οδηγιών που ρυθμίζουν τα θέματα οικογενειακής επανένωσης καθώς και τους επί μακρόν διαμένοντες. Ακολουθεί ο Ν.3536/2007 ο οποίος συμπληρώνει τις ατέλειες του Ν.3386/2005 και απλοποιεί τις διοικητικές διαδικασίες (Παπαθεοδώρου, 2015).

Στο σημείο αυτό υπάρχει πληθώρα κανόνων που η Ελλάδα καλείται να υιοθετήσει. Είναι διατάξεις που προέρχονται από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για αυτό παρατηρούμε ότι με το Ν. 2910/ 2001 ψηφίζεται και τροποποιείται σχετικά άμεσα το 2002 δύο φορές με τον Ν.3068 και τον Ν.3064, το 2003, το 2004 όπου εισάγονται κάθε φορά αυτούσια νέες θετικές ρυθμίσεις όπως προέρχονται από την Ευρωπαϊκή νομοθεσία. Εισάγεται το νομικό πλαίσιο του πρόσφυγα στη μετανάστευση του ελληνικού κράτους, το οποίο ήταν γνωστό στον κόσμο αλλά δεν ήταν καταγεγραμμένο στο εθνικό δίκαιο. Οριοθετούνται οι έννοιες του πρόσφυγα και του μετανάστη οι οποίες θεωρούνται νέες έννοιες που εισήχθησαν το 2001 καθώς και η οικογενειακή επανένωση, η οποία αποτελεί βασικό στοιχείο της ελληνικής νομοθεσίας, η κατοχύρωση των ασφαλιστικών δικαιωμάτων μεταξύ των αλλοδαπών και ημεδαπών, η πρόσβαση των ανηλίκων στην ελληνική εκπαίδευση, που μέχρι τότε ήταν εξαρτώμενη από τη νομιμότητα της διαμονής των γονέων και αλλάζει το 2003 και το 2004 σε όλη την Ευρώπη, διότι δεν μπορεί να περιορίζεται το δικαίωμα ενός ανήλικου στην εκπαίδευση λόγω παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αυτή η νομοθετική μεταρρύθμιση διήρκεσε πάρα πολλά χρόνια, έχουμε μεταρρυθμίσεις το 2005, το 2006, το 2007, το 2008, το 2010 και το 2014 έχουμε την κωδικοποίηση της μεταναστευτικής νομοθεσίας και την ψήφιση του ισχύοντος μεταναστευτικού «Κώδικα» που όρισε τις ρυθμίσεις και τις διαδικασίες νομιμοποίησης της μετανάστευσης. (Παπαθεοδώρου,2015)

Όλα τα σύγχρονα κράτη προορισμού μεταναστών προσπαθούν να διαχειριστούν τις μεταναστευτικές ροές με δύο τρόπους: α) με τον εξωτερικό έλεγχο των συνόρων τους και β) με τον εσωτερικό έλεγχο, αναζήτησης και εντοπισμού των παράτυπων μεταναστών. Ο εσωτερικός έλεγχος στην ελληνική επικράτεια εξαρτάται από τον έλεγχο της αγοράς εργασίας. Η Ελλάδα ανήκει στην κατηγορία των χωρών εκείνων υποδοχής, στις οποίες τα προγράμματα μαζικής τακτοποίησης του καθεστώτος

διαμονής των μεταναστών διέπονται από μία εργασιοκεντρική λογική. Όλοι οι μεγάλοι σταθμοί στο ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο της μεταναστευτικής πολιτικής είχαν στο επίκεντρό τους την εργασία (Καψάλης 2018). Η εργασιοκεντρική λογική που επικρατεί διαχρονικά μέχρι το 2014 στις ελληνικές πολιτικές τακτοποιήσεις του καθεστώτος διαμονής των ανεπίσημων μεταναστών συντάσσεται με την τάση της ευρωπαϊκής νομολογίας να εμπεριέχει και τον παράγοντα εργασίας στα κριτήρια της επιτυχημένης ένταξης στη χώρα προορισμού/ υποδοχής. (Καβούνης,2012)

Στη Νομική επιστήμη, από το νόμο 1975/1991 έως και το νομό 4332/ 2015 διαμορφώνεται με γοργούς ρυθμούς ένας νέος επιστημονικός κλάδος, το μεταναστευτικό δίκαιο ή το Δίκαιο (καταστάσεως) Αλλοδαπών. Μέσα σε αυτήν τη χρονική περίοδο, το δίκαιο των εργασιακών σχέσεων υφίσταται ριζικές αναμορφώσεις: Επικρατεί όλο και περισσότερο, η νεοφιλελεύθερη λογική της ευασφάλειας (flexicurity) στις πολιτικές που διέπουν την αγορά εργασίας με αποτέλεσμα την απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων, της κοινωνικής πολιτικής και την σχεδόν ολοκληρωτική εξάρτηση από την εργοδοτική πλευρά (Καψάλης, 2018).

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του " Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης" η μετάκληση είναι η διαδικασία, με την οποία καθίσταται δυνατή η είσοδος και διαμονή πολίτη τρίτης χώρας για παροχή εξαρτημένης εργασίας στην Ελλάδα, σε συγκεκριμένο εργοδότη και για ορισμένο είδος απασχόλησης, ενώ στο ίδιο άρθρο ως εποχιακή εργασία ορίζεται η δραστηριότητα που πραγματοποιείται στην Ελλάδα για χρονικό διάστημα έως έξι συνολικά μήνες, ανά περίοδο 12 μηνών σε τομέα δραστηριότητας που συναρτάται με πρόσκαιρη και εποχιακού χαρακτήρα απασχόληση.(Νόμος 4251/2014, άρθρο 1 εδ. κ' και δ').

Με τον Ν. 4251/2014(όπως τροποποιήθηκε με τον Ν. 4384/2016) στο άρθρο 13α προστίθεται ένα νέο κεφάλαιο αναφορικά με τη μετάκληση και την εποχιακή εργασία και αφορά στην απασχόληση παράτυπα διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών στην αγροτική οικονομία (Νόμος 4251/2014,αρθρο 13α). Με αυτήν τη διάταξη, προβλέπεται η κατ' εξαίρεση έκδοση άδειας εργασίας για χρονικό διάστημα 6 μηνών και αναφέρεται σε παράτυπους μετανάστες τρίτων χωρών που παραμένουν στη χώρα υπό καθεστώς αναβολής απομάκρυνσης(Νόμος 3907/2011)ή καθεστώς προστασίας από την απέλαση (Νόμος 3386/2005 και Νόμος 4332/2015).

Η νέα αυτή διάταξη προβλέπει την κατ' εξαίρεση έκδοση άδειας εργασίας 6 μηνών για τους μη απελάσιμους αλλοδαπούς προκειμένου να αντιμετωπίσει επείγουσες

ανάγκες στην αγροτική εκμετάλλευση. Το ελληνικό κράτος, με το νόμο αυτόν, δημιούργησε μία νέα κατηγορία μη απολύτως νόμιμων μεταναστών η οποία θα μπορούσε να καλείται παρανομιμότητα (Καψάλης, 2018). Με την εθνική αυτή νομοθεσία επανεισάγεται μία νέα μορφή ειδικής άδειας χωρίς όμως δικαίωμα πρόσβασης σε προγράμματα κοινωνικής ένταξης και ανανεώσιμης για έξι μήνες, η οποία εμπεριέχει συγκεκριμένους κλαδικούς και επαγγελματικούς περιορισμούς(γεωργία, κτηνοτροφία, οικιακή εργασία και ιματισμός) καθώς και γεωγραφικούς, ο συνολικός αριθμός καθορίζεται κάθε φορά σε κοινή υπουργική απόφαση. Στο νέο αυτό καθεστώς εντάσσονται πλέον εν δυνάμει όλοι οι παρατύπως διαμένοντες μετανάστες, εφόσον επιθυμούν να εργαστούν αποκλειστικά στην αγροτική οικονομία.

Ο διαχωρισμός ανάμεσα στις δύο κατηγορίες εποχιακής- εξαρτημένης εργασίας, εμφανίζει δυσκολίες και προβλήματα σε αρκετά μεγάλο βαθμό, εφόσον είναι πολλές εκείνες οι περιπτώσεις που οι εργάτες γης καλούνται να απασχοληθούν κάποιες φορές ως εποχιακοί εργαζόμενοι και κάποιες άλλες με σχέση εξαρτημένης εργασίας στο πλαίσιο της μετάκλησης (Μαρούδα,κ.ά.,2015). Οι Έλληνες εργοδότες αξιοποιούν ευρύτατα τις δύο αυτές κατηγορίες απασχόλησης για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες της επιχείρησής τους με το μικρότερο δυνατό κόστος, από την άλλη μεριά οι αλλοδαποί εργαζόμενοι αξιοποιούν αυτές τις δύο κατηγορίες για να νομιμοποιήσουν τη διαμονή τους, έστω και προσωρινά, ελλείψει νομιμοποιητικών εγγράφων.

Στις προαναφερθείσες εργασιακές σχέσεις η καταβολή των εργατικών αποδοχών και των ασφαλιστικών εισφορών γίνεται με το σύστημα του εργοσήμου, το οποίο εισάγεται στην ελληνική αγορά εργασίας με το Ν.3683/2010, σε μία προσπάθεια καταπολέμησης της αδήλωτης εργασίας, απευθυνόμενο κυρίως, αν και όχι κατ' αποκλειστικότητα, στην κατ' οίκον απασχόληση και στην μισθωτή εργασία αγρεργατών. Το εργόσημο συνοδεύεται από ισχυρά κίνητρα φορολογικής και κοινωνικοασφαλιστικής φύσης προς την εργοδοτική και την εργατική πλευρά. Η αμοιβή με εργόσημο συμπεριλαμβάνεται στις εργατικές δαπάνες της αγροτικής επιχείρησης, όλα όμως τα υπόλοιπα κίνητρα καταρρέουν σε σύντομο χρονικό διάστημα. Οι διατάξεις που σχετίζονται με το μοναδικό αντικίνητρο - πρόστιμο για παραβίαση των σχετικών διατάξεων δεν ενεργοποιούνται ποτέ και παραμένουν έως και σήμερα στο πρακτικό τους μέρος ανεφάρμοστες (Καψάλης,2018).

Με το Ν.4387/2016 άρθρο 7 (νόμος Κατρούγκαλου) εισάγεται πρώτη φορά το κριτήριο του χρόνου διαμονής του ασφαλιζόμενου προς εξασφάλιση της πρόσβασης

στην εθνική σύνταξη, οριζόμενη στο ποσό των 384 ευρώ, με περαιτέρω μειώσεις, αναλογικά με το χρονικό διάστημα διαμονής. Στις περιπτώσεις συνταξιοδότησης εξ ιδίου δικαιώματος, ο δικαιούχος θα πρέπει να αποδείξει διαμονή μόνιμη και νόμιμη στην Ελλάδα για χρονικό διάστημα 15 ετών και για τους συνταξιούχους λόγω γήρατος, θα πρέπει να αποδεικνύεται νόμιμη και μόνιμη διαμονή στην Ελληνική επικράτεια για χρονικό διάστημα 40 ετών.(Νόμος 4387/2016,άρθρο 7).

Πρόκειται για μία διάταξη που εισάγει μία διάκριση στην προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων με κριτήριο την ιθαγένεια, υπονομεύει την προοπτική της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών, προβάλλει προβλήματα νομιμότητας και ζητήματα δυσμενούς μεταχείρισης, καθώς και διακρίσεις λόγω ιθαγένειας. Η μείωση της σύνταξης βάσει ετών διαμονής έχει ως αποτέλεσμα πολύ χαμηλές συντάξεις και ταυτόχρονα μεγάλες ανισότητες μεταξύ ασφαλισμένων με τον ίδιο χρόνο ασφάλισης και τις ίδιες συντάξιμες αποδοχές (Τσούτσια,2018). Η εθνική σύνταξη χορηγείται εφόσον ο αιτών δικαιούται και την ανταποδοτική σύνταξη, η οποία καταβάλλεται ταυτόχρονα. Η εθνική σύνταξη με το χαρακτήρα ως ασφαλιστικής παροχής, ανεξάρτητα της χρηματοδότησής της από τη φορολογία, η απαίτηση των 15 ετών διαμονή είναι υπερβολικά μακρά και δεν εναρμονίζεται με την ευρωπαϊκή νομοθεσία η οποία προβλέπει ως κανόνα την εξομοίωση μεταχείρισης με τους ημεδαπούς μετά από διαμονή στη χώρα πενταετούς διάρκειας, ακόμη και για τη χορήγηση προνοιακών παροχών (Καψάλης 2018).

Περαιτέρω το διττό κριτήριο υπολογισμού/μείωσης της εθνικής σύνταξης εξαρτώμενη από τη διάρκεια ασφάλισης και βάσει ετών διαμονής δεν εναρμονίζεται με τους κανόνες των άρθρων 4, 5 και 6 του κανονισμού 883/2004, περί ίσης μεταχείρισης, εξομοίωσης γεγονότων ή καταστάσεων και συνυπολογισμού περιόδων αλλά ούτε και με τα χαρακτηριστικά που διέπουν το ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα. Η εθνική σύνταξη θα πρέπει να έχει χαρακτήρα ίσης μεταχείρισης, αρχή η οποία διακυβεύεται. Η κοινωνική ασφάλιση είναι καθολικό δικαίωμα και δεν νοείται να υπόκειται σε διακρίσεις με κριτήριο την ιθαγένεια.

Κεφάλαιο 2. Η εργασία των Αλβανών μεταναστών

2.1. Αγορά εργασίας και Αλβανοί μετανάστες

Η ενίσχυση της ένταξης μεταναστών, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση, επιτυγχάνεται με την πλήρη συμμετοχή των μεταναστών σε όλους τους τομείς

συλλογικής ζωής των τοπικών κοινωνιών μιας χώρας. Στόχος της ένταξης είναι η πρόσβαση άνευ διακρίσεων σε βασικά δικαιώματα και αγαθά και στην καταπολέμηση ρατσιστικών στάσεων/συμπεριφορών. Η ένταξη σχετίζεται με δράσεις όπως βοήθεια για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, την εκπαίδευση, την εκμάθηση της γλώσσας και την εξουδετέρωση κάθε μορφής διακρίσεων (Βαρουξή & Σαρρή, 2012).

Στο συγκεκριμένο σημείο θα γίνει αναφορά στην ένταξη στην αγορά εργασίας των μεταναστών αλβανικής καταγωγής στην ελληνική κοινωνία, με τους οποίους θα ασχοληθεί η συγκεκριμένη εργασία, πριν την οικονομική κρίση της χώρας και μετά την κρίση έως σήμερα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, παρατηρείται για το πρώτο τρίμηνο του 2008 πως το ποσοστό ανεργίας των μεταναστών ανέρχεται στο 7,3% ενώ των Ελλήνων στο 8,3%. Τα ποσοστά της ανεργίας βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα κατά την περίοδο πριν την κρίση, όπως και ο ανταγωνισμός μεταξύ των Ελλήνων και των αλλοδαπών εργαζομένων. Πρέπει να συνυπολογιστεί πως οι μετανάστες έπαιξαν ένα συμπληρωματικό ρόλο στην οικονομία, καλύπτοντας κενά στους κλάδους της γεωργίας και των κατασκευών. Καταλαμβάνουν θέσεις ανειδίκευτης χειρωνακτικής εργασίας. Η συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστών το 2008 απασχολείται στην ελληνική αγορά εργασίας με σχέση μισθωτής εργασίας(92,7%).Οι Αλβανοί μετανάστες κυριαρχούν στους περισσότερους, αν όχι σε όλους, τους κλάδους εργασίας σε σχέση με τον συνολικό αριθμό των εργατών μεταναστών, 7 στους 10 μετανάστες είναι αλβανικής καταγωγής και εργάζονται στη γεωργία, 6 στους 10 στην μεταποίηση, 7 στους 10 στις κατασκευές και 5 στους 10 στις δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών σε ιδιωτικά νοικοκυριά. Ο αριθμός των εργαζομένων μεταναστών το 2008 ανέρχεται στις 327.600, από τους οποίους μόνο οι 48.500 έχουν δηλώσει ανασφάλιστοι. Το σύνολο των ασφαλισμένων του ΙΚΑ ανέρχεται στον αριθμό των 243.500, από τους οποίους οι 17.200 είναι ασφαλισμένοι στον ΟΓΑ και οι υπόλοιποι, ποσοστό 5%, στον ΟΑΕΕ και τα υπόλοιπα ταμεία (Ζωγραφάκης, Κασίμης, 2014).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ το έτος 2008 οι 253.200 είναι μισθωτοί εργαζόμενοι μετανάστες. Οι μηνιαίες αμειβόμενες αποδοχές ανέρχονται στο ποσό των 800 περίπου ευρώ. Το μεγαλύτερο ποσοστό της τάξεως 41,2% αμείβεται από 750 ευρώ έως 1.000 ευρώ, ακολουθεί το 34% το οποίο αμείβεται από 500 ευρώ μέχρι το ποσό των 750 ευρώ και ένα ποσοστό 14,1% έχει απολαβές μεγαλύτερες των 1.000 ευρώ. Οι Έλληνες εργαζόμενοι το ίδιο χρονικό διάστημα έχουν υψηλότερες αποδοχές

στη μισθωτή εργασία. Παρατηρείται πως οι αμοιβές των Ελλήνων από τα 1.000 ευρώ και άνω, αντιστοιχεί στο 48,8% ακολουθούμενο από το 29,4% από 750 ευρώ έως τα 1.000 ευρώ και εν συνεχεία το 16,9% από 500 ευρώ έως 750 ευρώ.

Από τα μέσα προς τα τέλη του 2009 παρατηρείται η φθίνουσα πορεία των δεικτών της οικονομίας που αφορά τη βιομηχανική παραγωγή, το εμπόριο και τον κλάδο των κατασκευών. Η οικονομική ύφεση που ζει η Ελλάδα έχει άμεσο αντίκτυπο στην αγορά εργασίας, με τους δείκτες της ανεργίας να εκτοξεύονται και τα ποσοστά ανεργίας των αλλοδαπών να αυξάνονται . (Gemi & Triantafyllidou,2021). Το ποσοστό ανεργίας των αλβανών μεταναστών το 2011 ανέρχεται στο 21,4% όταν το συνολικό ποσοστό ανεργίας για τους αλλοδαπούς διαμένοντες στην Ελλάδα ήταν στο 18% (Koutsourias, 2014)

Την περίοδο 2008, που πρωτοεμφανίστηκε η οικονομική κρίση στην Ελλάδα, έως το 2013 παρατηρούνται τα εξής: Στον πρωτογενή τομέα δημιουργήθηκαν 15.500 νέες θέσεις εργασίας για μετανάστες, σε αντίθεση με τους άλλους δύο τομείς στους οποίους παρατηρήθηκε μείωση κατά 97.000 των θέσεων εργασίας.

Κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης οι μετανάστες διανύουν καταστάσεις γεμάτες αβεβαιότητα και είναι διατεθειμένοι να εργαστούν με χαμηλότερη αμοιβή και προσφέρουν μεγαλύτερη ευελιξία όσο αφορά στην απασχόληση τους. Οι συνθήκες άμεσης εξόδου από τη χώρα προς τη χώρα καταγωγής ή ακόμη και σε άλλη χώρα ως νέο προορισμό δεν προτιμούνται ιδιαίτερα από τους Αλβανούς μετανάστες εξαιτίας των ατομικών και οικογενειακών συνθηκών που έχουν αναπτύξει μέσα στην πολυετή διαμονή τους στην Ελλάδα.

Οι Αλβανοί μετανάστες, κυρίως δε αυτοί που έχουν διανύσει την μεγαλύτερη παραμονή στην ελληνική επικράτεια, είναι εκείνοι που δέχονται τη μεγαλύτερη οικονομική πίεση αναφορικά με τα ποσά αμοιβής, εφόσον αυτά ήταν υψηλότερα πριν την περίοδο της κρίσης. Σημειώνεται μείωση αμοιβών, μετακύλιση στην ανασφάλιστη εργασία ακόμα και αλλαγή απασχόλησης. Θα μπορούσαμε να πούμε με βεβαιότητα πως η οικονομική κρίση οδήγησε στην άτυπη εργασία, με συνθήκες εργασίας άσχημες αλλά και χαμηλής αμοιβής. Μέσα σε αυτήν την διόγκωση της άτυπης αγοράς εργασίας προστίθενται και νέοι μη νόμιμοι μετανάστες χειροτερεύοντας την θέση των πρώτο-αφιχθέντων μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. (Ζωγραφάκης , Κασίμης,2014).

Στους παρακάτω πίνακες εμφανίζεται μία εικόνα του μεταναστευτικού αλβανικού πληθυσμού στην Ελλάδα κατά το έτος 2011, όταν η οικονομική κρίση έχει ήδη

εκδηλωθεί. Στους πίνακες διαφαίνονται τα επαγγέλματα που θεωρούνται σημαντικότερα και γίνεται διάκριση στον καταμερισμό θέσεων ανάλογα με το επάγγελμα των Αλβανών εργαζομένων. Οι Αλβανοί μετανάστες με ποσοστό 86% ανήκουν στους εργαζόμενους μισθωτής εργασίας, έναντι του ποσοστού 66,3% των Ελλήνων μισθωτών. Οι αυτοαπασχολούμενοι αλλοδαποί αλβανικής καταγωγής είναι λιγότεροι σε σχέση με τους γηγενείς(11% έναντι 23,7%) και πολύ λιγότεροι(1,6%) εργοδότες Αλβανοί μετανάστες έναντι Ελλήνων(8%). Συμπεραίνουμε λοιπόν πώς οι Αλβανοί μετανάστες αποτελούν κυρίως εργατικό πληθυσμό, οι οποίοι προσφέρουν την εργατική τους δύναμη στην αγορά εργασίας κατά πλειοψηφία ως μισθωτοί (Γαβρόγλου Σταύρος,κ.ά. 2017).

ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ, ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΟ 2011, ΣΕ ΑΡΙΘΜΟ ΑΤΟΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΑ

	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί
Συνολικός Πληθυσμός	10.816.286	9.904.286	912.000
Οικονομικά ενεργοί	4.586.636 (42,4%)	4.074.967 (41,1%)	511.669 (56,1%)
Απασχολούμενοι	3.727.633	3.336.235	391.398
Άνεργοι	859.003 (18,7%)	738.732 (18,1%)	120.271 (23,5%)
Οικονομικά μη ενεργοί	6.229.650 (57,6%)	5.829.319 (58,9%)	400.331 (43,9%)

Πίνακας 2.1.1.ΕΛ.ΣΤΑΤ. Γενική απογραφή πληθυσμού 2011

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ (ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ, ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΜΙΣΘΩΤΟΙ) ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ, ΣΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ, ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΟΥΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΥΣ

Απασχολούμενοι	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Αλβανοί
Αριθμός απασχολούμενων	3.727.633	3.336.235	391.398	184.633
Εργοδότες	275.181 (7,4%)	266.972 (8,0%)	8.209 (2,1%)	2.963 (1,6%)
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό (αυτοαπασχολούμενοι)	834.130 (22,4%)	790.323 (23,7%)	43.807 (11,2%)	20.325 (11,0%)
Μισθωτοί	2.544.507 (68,3%)	2.211.539 (66,3%)	332.968 (85,1%)	158.795 (86,0%)

Πίνακας 2.1.2.ΕΛ.ΣΤΑΤ. Γενική απογραφή πληθυσμού 2011

2.2 Τεχνικές αναζήτησης εργασίας από τους Αλβανούς μετανάστες

Ο μετανάστης εγκαταλείπει την πατρίδα του με σκοπό την επίτευξη καλύτερων συνθηκών ζωής στην χώρα προορισμού. Πόσο όμως επιτυγχάνεται η ομαλή ενσωμάτωση/ένταξη μέσα σε μία νέα κοινωνία; Στο σημείο αυτό θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε τις στρατηγικές ένταξης των μεταναστών στη νέα τους πατρίδα, θα γίνει αναφορά κυρίως στους Αλβανούς μετανάστες και στις στρατηγικές ένταξής τους στην ελληνική κοινωνία.

Κύριος τομέας της κοινωνικής ένταξης είναι η απασχόληση. Η εργασία δεν είναι απλά μέσω βιοπορισμού αλλά αποτελεί τη βάση της κοινωνικής και ψυχολογικής ταυτότητας του ατόμου. Αναφορικά με τους μετανάστες, η ένταξη στην αγορά εργασίας είναι ένα ακόμη στοιχείο το οποίο διευκολύνει την ενσωμάτωση των μεταναστών στη χώρα υποδοχής. Η εργασία είναι ένα από τα κύρια μέσα της κοινωνικοποίησης του ατόμου, γίνεται μέλος μιας κοινωνικής ομάδας, αποκτά ρόλο εργαζόμενου μέσα στο χώρο όπου απασχολείται. Η ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας αποτελεί για τους οικονομικούς μετανάστες προτεραιότητα. Η ένταξη στην αγορά εργασίας των μεταναστών θεωρείται ενεργητική, διότι οι μετανάστες στην προσπάθειά τους για εύρεση εργασίας χρησιμοποιούν πλήθος τεχνικών.

Πώς λοιπόν οι Αλβανοί μετανάστες εντάσσονται στην αγορά εργασίας; Ποιες τεχνικές/στρατηγικές ακολουθούν για την κατάκτηση μιας θέσης εργασίας στην ελληνική κοινωνία;

Σύμφωνα με την μελέτη της Κόκκαλη (Kokkali, 2015), στην πόλη της Θεσσαλονίκης, παρατηρείται ότι οι μετανάστες αλβανικής καταγωγής, κατά την εγκατάσταση και προσαρμογή τους στην Ελλάδα ήρθαν αντιμέτωποι με ένα εχθρικό περιβάλλον υποδοχής, το οποίο βίωσαν έως τα μέσα της δεκαετίας του 2000. Το εχθρικό ήθος υποδοχής έχει τις ρίζες του τόσο στο ελληνικό πλαίσιο όσο και στο αλβανικό υπόβαθρο. Οι Αλβανοί μετανάστες ακολούθησαν στρατηγικές πολύ παλιές, από την οθωμανική ιστορία, οι οποίες έχουν να κάνουν με την αναδιαμόρφωση και τη διαπραγμάτευση των εθνοτικών τους ταυτοτήτων. Οι τεχνικές αυτές περιλαμβάνουν κυρίως αλλαγή ονόματος και θρησκευματος για να αποτάξουν την εθνοτική τους καταγωγή και να ομογενοποιηθούν με τα μέλη της κοινωνίας υποδοχής.

Σε άλλες εμπειρικές έρευνες, έχει παρατηρηθεί ότι τα δίκτυα αποτελούν μία από τις κύριες τεχνικές ένταξης και αναζήτησης εργασίας για τους Αλβανούς μετανάστες. Ο βασικός στόχος του Αλβανού που είναι σχετικά καλά ενημερωμένος για την κατάσταση της παράτυπης εισόδου και παραμονής στην Ελλάδα, είναι να επωφεληθεί

από την εργασία με αμοιβές σχετικά καλές σε σύγκριση με αυτές της Αλβανίας, με το χαμηλότερο δυνατό κόστος για την επιλογή του προορισμού και το μέσον για να φτάσει εκεί. Οι πληροφορίες για το ελληνικό περιβάλλον που παίρνουν οι Αλβανοί που δεν έχουν εγκαταλείψει τη χώρα καταγωγής τους, προέρχονται από τις επαφές των μεταναστευτικών δικτύων που βρίσκονται στην Ελλάδα (Gemí,2017).

Στο άρθρο της Λαζαρίδη και της Κουμανδράκη υποστηρίζεται πως αναμφισβήτητα οι Αλβανοί μετανάστες αποτελούν εργατικό δυναμικό χαμηλού κόστους το οποίο έχει μεγάλη ζήτηση σε διάφορους τομείς της οικονομίας όπως αυτοί είναι ο τουρισμός, η γεωργία, οι κατασκευές. Στην γεωργία, για παράδειγμα που υπάρχουν πολλές μικρές γεωργικές εγκαταστάσεις και αυτοαπασχολούμενοι, ανήκει ο μισός σχεδόν πληθυσμός εργατικού δυναμικού του ιδιωτικού τομέα. Οι αυξημένες ανάγκες στον τομέα αυτό είχε ως επακόλουθο την αύξηση ζήτησης ανειδίκευτων εργατών προσωρινής ή μερικής απασχόλησης, χαμηλά αμειβομένων με χαμηλού κύρους θέσεις εργασίας. Οι θέσεις αυτές δεν καταλαμβάνονται από Έλληνες εργαζόμενους επειδή η επαγγελματική φιλοδοξία είναι υψηλότερη έναντι των μεταναστών, εξαιτίας υψηλού εκπαιδευτικού και βιοτικού επιπέδου. Επίσης, ο εποχιακός χαρακτήρας ορισμένων τομέων όπως του τουρισμού, των αλιευτικών μονάδων και των κατασκευών βιομηχανίας καθώς επίσης και της φροντίδας σπιτιών, αύξησε τη ζήτηση για εργατικό δυναμικό τόσο στη μερική όσο και στη πλήρη απασχόληση, ως αποτέλεσμα ζήτησης ευέλικτου εργατικού δυναμικού διαθέσιμο όταν χρειάζεται. Σε αυτό το «παιχνίδι» νικητές της αλβανικής μετανάστευσης στην Ελλάδα φαίνεται να είναι οι ιδιοκτήτες του κεφαλαίου και οι χαμένοι οι ανειδίκευτοι Έλληνες εργαζόμενοι, που δείχνουν απρόθυμοι στη χαμηλά αμειβόμενη εργασία, έναντι των μεταναστών που αποδίδουν μεγαλύτερη σημασία στις αποδοχές παρά στο κύρος της θέσης εργασίας και οι οποίοι είναι διατεθειμένοι να μετακινηθούν και να αναλάβουν οποιαδήποτε θέση εργασίας ανεξαρτήτως των προσόντων που διαθέτουν (Lazaridis & Koumandraki, 2006). Η τακτική αυτή βοηθά τους μετανάστες, να εξοικονομούν χρήματα που αποστέλλουν ή φέρνουν στην πατρίδα τους (Vullnetari, 2017).

Οι Αλβανοί μετανάστες φαίνεται να κατέχουν περισσότερες θέσεις εργασίας σε σχέση με άλλες εθνικότητες μεταναστών, εξαιτίας των καλύτερων δικτύων που έχουν αποκτήσει μέσα από την πολυετή διαμονή τους στην Ελλάδα, αλλά και ως αποτέλεσμα της στρατηγικής που ακολουθούν, με μείωση των απαιτήσεών τους ως προς τις αποδοχές τους και συναίνεση ως προς την αδήλωτη εργασία, σε μία προσπάθεια των μεταναστών να παραμείνουν απασχολημένοι μέσα στο κλίμα

αβεβαιότητας που δημιουργεί η οικονομική κρίση που διανύει η χώρα (Ζωγραφάκης & Κασίμης, 2014).

2.3 Κινητικότητα

Την δεκαετία του 1990 οι Αλβανοί μετανάστες στην πλειοψηφία ήταν παράτυποι και η διαμονή τους προσωρινή με χαμηλή ειδίκευση. Οι θέσεις εργασίας που καταλάμβαναν ήταν εποχιακές ή προσωρινές, σε κλάδους μεγάλης ζήτησης φθηνών εργατικών χεριών, όπως η γεωργία, ο τουρισμός, οι κατασκευές, φροντίδα σπιτιών και μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις (Maroukis & Gemi, 2011).

Η μόνιμη εγκατάσταση των παράτυπων Αλβανών μεταναστών παρατηρείται στις αρχές του 2000, εξαιτίας των διαδικασιών νομιμοποίησης που έλαβε η Ελλάδα το χρονικό διάστημα 1997-1998. Η πρώτη αυτή μαζική νομιμοποίηση μεταναστών έθεσε τις βάσεις κοινωνικής ασφάλισης και νόμιμης απασχόλησης ως κύρια χαρακτηριστικά της άδειας διαμονής (Maroukis & Gemi, 2011).

Η εκτίμηση για τον αλβανικό πληθυσμό που μετακινήθηκε από την Αλβανία προς άλλες χώρες είναι ότι, το 50% εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα, το 25% στην Ιταλία και το άλλο 25% σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και στον Καναδά. Με την απογραφή του 2011 ο μόνιμος πληθυσμός στην Αλβανία ανέρχεται στα 2.821.977, σημειώνοντας μείωση 8% έναντι της απογραφής του 2001. Την δεκαετία του 2001-2011, 500.000 Αλβανοί υπήκοοι μετανάστευσαν σε άλλες χώρες (Gedeshi & Jorgoni, 2012). Επίσης πρέπει να σημειωθεί πως την δεκαετία του 1990 η Αλβανία ήταν η φτωχότερη χώρα της Ευρώπης, και εξαιτίας αυτής της κατάστασης, η μετανάστευση ήταν η μόνη λύση για την επιβίωση πολλών αλβανικών νοικοκυριών (King & Vullnetari, 2003).

Σύμφωνα με την απογραφή της ΕΛΣΤΑΤ του 2011, σημειώνεται πως το 70% του συνόλου των μεταναστών αλβανικής καταγωγής μετακινήθηκε προς τα πίσω, στην Αλβανία. Η μετακίνηση αυτή παρατηρείται μετά το 2001, εξαιτίας της βελτίωσης της κοινωνικοοικονομικής και πολιτικής κατάστασης που σημειώνεται στην Αλβανία. Επίσης οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης που ακολουθείται από την αύξηση της ανεργίας στη χώρα υποδοχής/εγκατάστασης του μεταναστευτικού αλβανικού πληθυσμού, οδηγούν σε νέες μετακινήσεις προς μία τρίτη χώρα ή προς τον επαναπατρισμό στην Αλβανία (Gemi, 2017).

Ένας άλλος εξίσου σημαντικός παράγοντας ,που οδηγεί σε μετακίνηση του αλβανικού εγκατεστημένου μεταναστευτικού πληθυσμού της Ελλάδας, είναι οι νομοθετικές εξελίξεις του εθνικού δικαίου, κυρίως με το Π.Δ του 1997 καθώς και οι μεταναστευτικοί νόμοι του 2001 και του 2005 και εν ακολουθία της θεώρησης εισόδου Αλβανών πολιτών το 2010. Γίνεται πλέον σαφές ότι οι αρχικές μαζικές μεταναστευτικές ροές των Αλβανών υπηκόων, έχουν πάρει διάσταση εθελουσίας επιστροφής στην Αλβανία (Gemi, 2017).

2.4 Επαγγελματική κινητικότητα

Ο όρος επαγγελματική κινητικότητα (occupational mobility) αναφέρεται σε μία μορφή μετακίνησης με επίκεντρο την εργασία. Οι τύποι της επαγγελματικής κινητικότητας είναι: α) γεωγραφική κινητικότητα (geographical mobility) και β) εργασιακή κινητικότητα (job mobility). Η γεωγραφική κινητικότητα έχει να κάνει με τη μετακίνηση των ανθρώπων σε άλλη χώρα ή σε άλλο τόπο διαμονής με επίκεντρο την εργασία. Από την άλλη μεριά, η εργασιακή κινητικότητα αναφέρεται στην αλλαγή εργοδότη, θέσης εργασίας, επαγγέλματος και σταδιοδρομίας (Μπάτιου ,2017).

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει σε αυτήν την εργασία, η γεωγραφική και πολιτιστική εγγύτητα της Αλβανίας με την Ελλάδα ήταν ένας από τους σημαντικότερους λόγους που η Ελλάδα αποτέλεσε τον κύριο προορισμό της αλβανικής μετανάστευσης. Οι μετακινήσεις των Αλβανών στη διάρκεια της δεκαετίας του '90, σε μεγάλο βαθμό ήταν ασταθείς και βραχυπρόθεσμες. Μετά την πρώτη νομιμοποίηση του 1998 καλλιεργείται κλίμα σταθερότητας για την αλβανική μεταναστευτική κοινότητα.

Επίσης εξαιτίας του κλίματος αυτού παρατηρούνται και ποικίλες ροές προς την Ελλάδα από την Αλβανία. Μία κατηγορία αυτών των ροών είναι η εποχιακή μετανάστευση. Η μετανάστευση για εποχιακή εργασία στον αγροτικό τομέα στην Ελλάδα δεν προτιμάται ιδιαίτερα από Αλβανούς μετανάστες ως μορφή μετανάστευσης, ωστόσο αποτελεί λύση για πολλά άτομα που ζουν στα όρια της φτώχειας στην Αλβανία και είναι ανειδίκευτοι. Οι επιστημονικές συζητήσεις γύρω από την εποχιακή εργασία αναφέρονται συχνά στον κυκλική μετανάστευση (η οποία εμπεριέχει την εποχική, τη διασυνοριακή εμπορική δραστηριότητα). Αν και οι περισσότεροι αλβανοί μετανάστες έχουν εγκατασταθεί στην χώρα προορισμού, η προσωρινή μετανάστευση δείχνει να είναι ένα συνεχές φαινόμενο της συνολικής

αλβανικής μετανάστευσης ιδιαίτερα προς την Ελλάδα. Μέχρι το 2010 υπολογίζεται ότι 700.000 Αλβανοί ζούσαν στην Ελλάδα. Ο αριθμός αυτός αντιπροσωπεύει περισσότερο από το ήμισυ του συνολικού πληθυσμού μεταναστών που βρίσκονται την περίοδο αυτή στην Ελλάδα (Maroukis & Gemi,2011).

Όπως έχει αναλυθεί παραπάνω, ο κύριος στόχος του μετανάστη είναι να κερδίσει όσο το δυνατόν περισσότερα χρήματα και να επιστρέψει στην πατρίδα του, πολλοί εποχιακοί εργαζόμενοι δεν καταφέρνουν να φέρουν πίσω κάποιο σημαντικό χρηματικό ποσό. Δεδομένου ότι οι περισσότεροι από αυτούς έχουν βίζα εποχιακής εργασίας και προέρχονται από τις φτωχότερες τάξεις της αλβανικής κοινωνίας, τα χρήματα που κερδίζουν στην Ελλάδα χρησιμοποιούνται συχνά για την κάλυψη των καθημερινών εξόδων της οικογένειας στην Αλβανία ή ακόμη και για συντήρηση η επέκταση των δικών τους γεωργικών ή/και κτηνοτροφικών οικογενειακών επιχειρήσεων στην Αλβανία. Έχει διαπιστωθεί, λόγω της γεωγραφικής εγγύτητας ότι έχουν την δυνατότητα να εργάζονται τόσο στην ελληνική ύπαιθρο όσο στα δικά τους αγροτεμάχια στην Αλβανία, με επιτυχημένη εφαρμογή της εμπειρία που είχαν αποκτήσει από την εργασία στην ελληνική γεωργία στις δικές τους γεωργικές επιχειρήσεις στην Αλβανία (Vullnetari, 2015).

Έχουν σημειωθεί πολλές αλλαγές στην αλβανική μεταναστευτική κοινότητα της Ελλάδας με το πέρασμα των χρόνων, αναφορικά με τα χαρακτηριστικά των μεταναστών, τη δημογραφική σύνθεση και τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες. Έρευνες έχουν δείξει πως έχει παρατηρηθεί βελτίωση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης των μεταναστών και κυρίως σε αυτούς που έχουν μετακινηθεί και εγκατασταθεί σε αστικές περιοχές Αυτοί κυρίως κινούνται από την γεωργία στην απασχόληση ή ακόμη και την αυτοαπασχόληση, στην βιομηχανία και στις υπηρεσίες-κυρίως στον κλάδο των κατασκευών και του τουρισμού (Maroukis & Gemi,2011).

Σύμφωνα με την μελέτη των Κασίμη, Ζακοπούλου και Παπαδόπουλου που πραγματοποιήθηκε το 2003 διαπιστώνεται ότι οι Αλβανοί σημειώνουν ταχύτερη ανοδική επαγγελματική και κοινωνικοοικονομική κινητικότητα συγκριτικά με άλλες μεταναστευτικές ομάδες σε αγροτικές περιοχές (Κασίμης, 2003). Στα ίδια αποτελέσματα καταλήγει και η μεταγενέστερη μελέτη των Λαβριανίδη και Σύκα, πως μετά από μερικά χρόνια εργασίας στις περιοχές της υπαίθρου οι Αλβανοί μετανάστες εργάτες γης, παρουσίασαν ανοδική οικονομική κινητικότητα (Maroukis & Gemi,2011).

Οι Αλβανοί μετανάστες συνεχίζουν και αποτελούν την κύρια πηγή εργατικού δυναμικού της ελληνικής υπαίθρου. Επίσης, μεγάλος παραμένει, έως και σήμερα, ο αριθμός των μεταναστών που απασχολείται σε κλάδους της οικονομίας όπως, των κατασκευών, στην μεταποιητική βιομηχανία-βιοτεχνία, στα ιδιωτικά νοικοκυριά, σε χώρους εστίασης (ξενοδοχεία - εστιατόρια) αλλά και στην γεωργία. Η μέθοδος κάλυψης ελλείψεων σε εργατικά χέρια από τη δεξαμενή των αλλοδαπών μεταναστών γίνεται με δύο τρόπους, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, με τη διαδικασία της μετάκλησης και τη διαδικασία της εποχιακής εργασίας (Καψάλης, 2018).

Σήμερα, για παράδειγμα, έχει καθοριστεί ο ανώτατος αριθμός αδειών διαμονής για εργασία πολιτών τρίτων χωρών για τα έτη 2021 και 2022 ανά περιφέρεια (με αριθμ. 5269/139 – ΦΕΚ Τεύχος Β' 430/05.02.2021). Ο μεγαλύτερος αριθμός θέσεων εποχιακής εργασίας ανά περιφέρεια φτάνει στις 27.130 και αφορά την περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας και ο μικρότερος αριθμός εντοπίζεται στην περιφέρεια Ιονίων Νήσων με συνολικό αριθμό 300 θέσεων εκ των οποίων οι 114 θέσεις αφορούν την εποχιακή εργασία. Επίσης για την περιφέρεια της Αττικής το σύνολο των αδειών διαμονής ανέρχεται στις 11.240 εκ των οποίων οι 5.004 αφορούν θέσεις εποχιακής εργασίας και 5.020 θέσεις εξαρτημένης εργασίας (<http://www.odigostoupoliti.eu>).

Κεφάλαιο 3 Έρευνα

3.1 Μεθοδολογία

Σχεδιάζοντας μία ποιοτική έρευνα χρειάζεται να ληφθεί υπόψη το ερευνητικό πεδίο ή το αντικείμενο της έρευνας, ο σκοπός ή οι στόχοι της έρευνας, το θεωρητικό και επιστημονικό πλαίσιο, τα ερευνητικά ερωτήματα, οι μέθοδοι παραγωγής ερευνητικού υλικού, η στρατηγική της δειγματοληψίας, η ανάλυση του ερευνητικού υλικού, αρχές και ζητήματα δεοντολογίας στην διαδικασία της έρευνας (Ισαρη & Πουρκός, 2015).

Η ερευνητική προσέγγιση που θα γίνει σε αυτήν την εργασία είναι η ερμηνευτική, η οποία μελετά σε βάθος κοινωνικά φαινόμενα, στην περίπτωση μας την ανεργία των Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα. Η προσέγγιση αυτή έχει άμεση σχέση με την ποιοτική έρευνα, της οποίας χαρακτηριστικό αποτελεί η ευελιξία, διότι μπορούν να γίνουν αλλαγές στη δομή της κατά την διαδικασία της έρευνας (Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2008). Πιο συγκεκριμένα οι στρατηγικές της ευελιξίας δίνουν τη δυνατότητα στον ερευνητή να κατευθύνει την συνέντευξη προς τους άξονες της συνέντευξης, σε περίπτωση αποπροσανατολισμού της αφήγησης του πληροφοριοδότη σε άξονες που

δεν σχετίζονται με την έρευνα. Η άμεση επαφή που έχει ο ερευνητής με τον συνεντευξιζόμενο του δίνει τη δυνατότητα να αντλεί περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το ερευνητικό θέμα. Τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται στην ποιοτική έρευνα είναι η συνέντευξη, η συμμετοχική παρατήρηση, η ομαδική και η βιωματική ομάδα, η σημειολογία, η βιογραφική αφηγηματική συνέντευξη και ανάλυση περιεχομένου (Τσιώλης, 2011, Creswell, 1998)

Στην ποιοτική έρευνα μεγάλη σημασία έχει η διάδραση μεταξύ του ερευνητή και του συνεντευξιζόμενου. Αυτή η σχέση βοηθά στην ευελιξία, δίνοντας έτσι τα περιθώρια ανατροφοδότησης, απόρριψης ή αλλαγής και αναπροσαρμογής των ερευνητικών ερωτημάτων, που έχουν βάση τους κύριους άξονες της συνέντευξης. Το δείγμα της έρευνας πρέπει να έχει ομοιογένεια ή να υπάρχουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά μεταξύ των συνεντευξιζόμενων (Κυριαζόπουλος, 2011).

3.1.1 Σκοπός και Στόχος της έρευνας

Η έρευνα που θα εκπονηθεί με τίτλο «Ανεργία και Αλβανοί μετανάστες στην Ελλάδα» θα διερευνηθεί με την ποιοτική μέθοδο. Η μεθοδολογία επιλέχθηκε γιατί σκοπό έχει να κατανοήσει και να εξετάσει σε βάθος τους κοινωνικούς προβληματισμούς που υπάρχουν αλλά κι αυτούς που υποκρύπτονται μέσω της λήψης και της επεξεργασίας των δεδομένων που παρέχονται από τα υποκείμενα/πληροφορητές.

Η έρευνα στοχεύει να εξετάσει τις αντιλήψεις για τα αίτια που προκαλούν την ανεργία, την στάση των συνεντευξιζόμενων στην καθημερινότητα του βίου τους εντός της περιόδου της οικονομικής ύφεσης που διανύει η χώρα ως και τις μέρες μας .

3.1.2 Ερευνητικό εργαλείο

Στην εργασία αυτή εργαλείο συλλογής δεδομένων αποτελεί η συνέντευξη. Τα είδη των συνεντεύξεων είναι η δομημένη, η ημιδομημένη και η μη δομημένη (Cohen., Manion. & Morrison, 2008). Στην έρευνα θα χρησιμοποιηθεί η ημιδομημένη συνέντευξη, η οποία έχει σαν βασικό γνώρισμα της την ευελιξία που έχει ο ερευνητής σε σχέση με τα ερωτήματα και τη δυνατότητα μεταβολής αυτών. Η ημιδομημένη συνέντευξη επίσης χρησιμοποιείται για να μπορέσουμε να διαμορφώσουμε μία πιο ολοκληρωμένη εικόνα όσον αφορά τις τάσεις και τις αντιλήψεις που έχει το άτομο για το θέμα που ερευνάται. Ο ερευνητής οφείλει να

αφήνει τον συνεντευξιαζόμενο να εκφράζεται ελεύθερα, όπως αυτός επιθυμεί χωρίς να δέχεται καμία κατεύθυνση και καθοδήγηση στην συνέντευξη από ερωτήσεις τέτοιου τύπου. Σκοπός της ημιδομημένης συνέντευξης είναι να βγουν στην επιφάνεια νέα ερωτήματα που αφορούν το ερευνητικό θέμα (Κυριαζόπουλος, 2011). Στην παρούσα έρευνα οι συνεντεύξεις θα εφαρμοστούν σε ατομικό επίπεδο οι οποίες στοχεύουν να διεξάγουν αποτελέσματα σχετικά με τις αντιλήψεις για τα αίτια που προκαλούν την ανεργία, την στάση των συνεντευξιαζόμενων στην καθημερινότητα του βίου τους εντός της περιόδου της ελληνικής οικονομικής κρίσης.

3.2 Ποιοτική ανάλυση

Η ποιοτική μέθοδος γίνεται για να μπορέσουμε να εξετάσουμε και να κατανοήσουμε τα κοινωνικά φαινόμενα και τις έννοιες, με άλλα λόγια η ποιοτική έρευνα μελετά σε βάθος ένα κοινωνικό φαινόμενο. Βασικό χαρακτηριστικό της μεθόδου αυτής είναι η ευελιξία που έχει στην ευχέρεια του ο ερευνητής κατά την εκπόνηση της έρευνας. Ανεξαρτήτου λοιπόν σε ποιο στάδιο βρίσκεται η έρευνα, ο ερευνητής μπορεί να χρησιμοποιήσει διάφορες στρατηγικές ανατροφοδότησης. Επίσης υπάρχει άμεση επαφή ερευνητή και πληροφοριοδότη, αυτό μπορεί να δώσει περισσότερες πληροφορίες στον ερευνητή σχετικά με το θέμα που εξετάζει. Τα εργαλεία που έχει ο ερευνητής στη συγκεκριμένη μέθοδο είναι η συνέντευξη, η συμμετοχική παρατήρηση, η βιογραφική αφηγηματική συνέντευξη, η ανάλυση περιεχομένου και σημειολογίας(Τσιώλης,2011). Το είδος αυτό της έρευνας μας επιτρέπει να εξετάσουμε τις στάσεις , τα κοινωνικά στερεότυπα και τις αντιλήψεις που υπάρχουν για το ερευνητικό μας θέμα ,εν προκειμένω η ανεργία των Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα.

3.2.1 Δείγμα έρευνας

Το δείγμα της συγκεκριμένης έρευνας αποτελείται από επτά απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις, σε οικείο χώρο των συνεντευξιαζόμενων, την οικία τους ή οικία συγγενικού τους προσώπου. Οι πληροφορητές είναι Αλβανοί μετανάστες που έχουν εγκατασταθεί στην Ελλάδα την δεκαετία του '90 και κατοικούν πάνω από 20 χρόνια στην περιοχή της Τροιζηνίας. Ως προς το φύλο το δείγμα της ερευνας αποτελείται από τέσσερις άνδρες και τρεις γυναίκες. Στη συγκεκριμένη έρευνα τα υποκείμενα της έρευνας προέκυψαν ,τα τέσσερα από τα εφτά, από την προσωπική γνωριμία της

ερευνήτριας και τα τρία από την τεχνική της χιονοστιβάδας (snowball sampling) . Στις ποιοτικές έρευνες χρησιμοποιείται συχνά η δειγματοληψία αυτή ,διευκολύνοντας την μελέτη κατά την εκπόνηση των συνεντεύξεων και τα υποκείμενα που παίρνουν μέρος στην έρευνα είναι αντιπροσωπευτικά (Cohen., Manion. & Morrison, 2008) .

3.2.2 Θεματική ανάλυση

Η μέθοδος της θεματικής ανάλυσης προσφέρει οργάνωση και δομημένη λεπτομερή περιγραφή των δεδομένων. Επίσης, η θεματική ανάλυση στοχεύει στην επιλογή των στοιχείων εκείνων που θα μας επιτρέψουν να κατανοήσουμε το κείμενο με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα και να επικεντρώσει τα βασικά θέματα έτσι ώστε να βρεθούν τα κοινά σημεία μεταξύ των περιεχομένων των συνεντεύξεων (Braun & Clarke, 2006). Τα ερευνητικά ερωτήματα είναι βασισμένα πάνω στους άξονες που είναι δομημένη μια συνέντευξη και αποτελεί τον οδηγό συνέντευξης. Στην συγκεκριμένη έρευνα που αναπτύσσεται σε αυτή την εργασία ο οδηγός συνέντευξης παραθέεται στον παρακάτω πίνακα .

Άξονες Συνέντευξης:	Ερωτήματα :
1) Δημογραφικός:	1) Ηλικία, Φύλο, Οικογενειακή κατάσταση, Εκπαιδευτικό επίπεδο ,Τόπος διαμονής.
2) Εργασιακή περίοδος των Αλβανών μεταναστών κατά περίοδο εγκατάστασης τους στην Ελλάδα ως το 2008.	2) α. Ποια ήταν η πρώτη σας εργασία στην Ελλάδα και πότε ήταν αυτό; β. Έχετε κάποια εξειδίκευση σε συγκεκριμένο τομέας; γ. Βρήκατε εύκολα δουλειά ; Αν ναι ,Πως; Αν όχι, ποιες δυσκολίες συναντήσατε ; δ. Είχατε σταθερή δουλειά; Αν ναι σε ποιον κλάδο και πόσο χρόνο μείνατε σε αυτή την δουλειά ; Αν όχι, σε ποιες δουλειές εργαστήκατε(κλάδους) ; ε. Σε περιόδους , όπου δεν υπήρχε προσφορά εργασίας , επιστρέφατε στην Αλβανία ή συνεχίζατε να διαμένετε στην Ελλάδα; στ. Ποιά ήταν η αμοιβή σας (ημερομίσθιο, μισθός) εκείνη την περίοδο; Ήταν επαρκή τα εισοδήματά σας για την κάλυψη των αναγκών σας; ζ. Οι αμοιβές σας ήταν ίδιες με των Ελλήνων εργατών ή δυσανάλογες; η. Ήσασταν ασφαλισμένος/η στην πρώτη εργασία σας ; Αν όχι, πότε ασφαλιστήκατε για πρώτη φορά; Πότε αποκτήσατε τα απαραίτητα έγγραφα για να ασφαλιστείτε; θ. Ήσασταν ευχαριστημένος/η από τις συνθήκες εργασίας στην

<p>3) Εργασιακή περίοδος των μεταναστών αλβανικής καταγωγής από το 2008 στην Ελλάδα ως σήμερα.</p>	<p>Ελλάδα συγκριτικά με της Αλβανίας ; ι. Θεωρείτε ότι οι χρηματικές απολαβές της εργασίας σας ,σας βοήθησαν να βελτιώσετε βιοτικό σας επίπεδο; 3) α. Υπήρξε κάποια χρονική περίοδο που διανύσατε χωρίς εργασία; Αν ναι ,Ποτέ ήταν ; Τι πιστεύετε ότι έφταιξε για αυτό; β. Επηρεάστηκε η ποιότητα ζωής σας ; γ. Χρησιμοποιήσατε άλλες μεθόδους αναζήτησης εργασία συγκριτικά με το παρελθόν ; Αν ναι, με ποιους τρόπους και σε ποιούς κλάδους; δ. Είχατε ποτέ εγγραφεί στο μητρώο του ΟΑΕΔ; Αν ναι για πόσο χρονικό διάστημα; ε. Είχατε ποτέ επιδοτηθεί με προγράμματα κοινωνικής στήριξης; στ. Κατά την διάρκεια των εργασιακών δυσκολιών που αντιμετωπίσατε ή συνεχίζετε να αντιμετωπίζετε, τι λύσεις έχετε βρει ή τι λύσεις διαβλέπετε ; ζ. Διαπιστώσατε ότι κάποιες θεωρητικές ή πρακτικές γνώσεις/δεξιότητες έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην εύρεση εργασίας σας ; η. Σε περιόδους δυσπραγίας σκεφτήκατε να μετακινηθείτε είτε προς την Αλβανία είτε σε άλλη χώρα; θ. Με τα σημερινά δεδομένα πως βλέπετε την επαγγελματική σας πορεία; ι. Λαμβάνοντας υπόψιν τις νομικές διατάξεις και τις ασφαλιστικές σας εισφορές ,σας επιτρέπεται η συνταξιοδότηση σας στην Ελλάδα;</p>
--	--

Ο κυριότερος σκοπός της συνέντευξης στην έρευνα είναι η συλλογή ποιοτικών δεδομένων σε σχέση με τις εμπειρίες, τις απόψεις, τις τάσεις και τις αναπαραστάσεις του πληροφοριόδοτη απέναντι στην οικονομική κρίση που διένυσε η Ελλάδα και που συνεχίζει να ζει, και πώς αυτή επηρεάζει την επαγγελματική και κοινωνική ζωή τους. Η ερευνητική διαδικασία βασίζεται στον οδηγό που παρατέθηκε πιο πάνω, ο οποίος συνδυάζει στοιχεία δομημένης και μη δομημένης μορφής ανάλογα με τη διάθεση του πληροφοριόδοτη για πλήρη ή μερική συνεργασία κατά τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας. Η συνέντευξη η οποία διαμορφώθηκε ήταν κατά κύριο λόγο μη δομημένη με ερωτήσεις ανοικτού τύπου. Οι μη δομημένες συνεντεύξεις θεωρούνται ένα εξαιρετικό εργαλείο συλλογής ποιοτικών δεδομένων διότι ακριβώς επικεντρώνονται στην βιωμένη εμπειρία του υποκειμένου καθώς και δημιουργεί σχέσεις εμπιστοσύνης(Bernard,2006).

Σύμφωνα με τον οδηγό συνέντευξης οι άξονες που θα αναπτυχθούν στην έρευνα αυτή είναι τρεις :

Ο πρώτος έχει σχέση με την ταυτότητα των πληροφορητών. Οι ερωτήσεις που γίνονται αφορούν προσωπικά στοιχεία, την οικογενειακή τους κατάσταση, την ηλικία τους, το μορφωτικό τους επίπεδο, τον τόπο διαμονής τους. Ο άξονας αυτός

θεωρείται σημαντικός διότι δημιουργεί αρχικά ένα αίσθημα θετικού κλίματος για την συνέντευξη που θα ακολουθήσει.

Ο δεύτερος άξονας έχει να κάνει με την παρελθούσα επαγγελματική κατάσταση των συνεντευξιζόμενων. Ποια ήταν η επαγγελματική τους πορεία, πώς βίωσαν την κοινωνική τους ένταξη με άξονα την εργασία στην Ελλάδα ως χώρα εγκατάστασης , αν επηρεάστηκαν οι ίδιοι ή το κοινωνικό τους περιβάλλον, καταθέτοντας δικές του εμπειρίες, μέσα από την πορεία των χρόνων έως το 2008.

Ο τρίτος άξονας έχει να κάνει με την κατάσταση της επαγγελματικής τους πορείας μέσα στην περίοδο της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα. Ο άξονας αυτός θεωρείται σημαντικός ως προς τη διερεύνηση του, καθώς μέσα από την αποκτημένη εμπειρία επηρεάζεται η κοινωνικοοικονομική τους κατάσταση. Επίσης στον άξονα αυτόν δίνεται βαρύτητα και στην άντληση πληροφοριών σχετικά με τους τρόπους αντιμετώπισης του φαινομένου της ανεργίας από τους ίδιους τους πληροφορητές ,αλλά και πως οι ίδιοι μέσω του βιώματος τους βλέπουν την επαγγελματική τους εξέλιξη .

Θεματικές ενότητες της συνέντευξης αποτελούν οι άξονες συνέντευξης και συνεπάγονται σε τρεις θεματικές. Παρακάτω επιχειρείται μία ενδεικτική ταξινόμηση των δεδομένων των συνεντεύξεων ανά θεματική κατηγορία, σύμφωνα με τους κωδικούς της έρευνας, όπως έχουν αναλυθεί πιο πάνω.

3.2.2.1 Πρώτη θεματική ενότητα

Σύμφωνα με την πρώτη θεματική ο πληροφορητής μας Πέτρος, είναι άνδρας 55 ετών, έγγαμος με δύο παιδιά ενήλικα, το μορφωτικό του επίπεδο είναι απόφοιτος Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, κατοικεί στην Καλλονή Τροιζηνίας Αττικής. Ο δεύτερος πληροφορητής μας ο Χρήστος, ετών 57, είναι απόφοιτος Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης και κατοικεί στην Καλλονή Τροιζηνίας. Ο τρίτος πληροφορητής είναι ο Μαξ , άνδρας ηλικίας 57 ετών, το μορφωτικό του επίπεδο είναι απόφοιτος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, έγγαμος με 2 παιδιά ενήλικα, κατοικεί στον Γαλατά Τροιζηνίας. Ο τέταρτος πληροφορητής είναι ο Ηλίας ετών 58, διαζευγμένος με δύο παιδιά, είναι απόφοιτος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και κατοικεί στον Γαλατά Τροιζηνίας. Ο πέμπτος πληροφορητής μας είναι γυναίκα, η Βιολέτα, ετών 55, έγγαμη με 2 παιδιά ενήλικα ,απόφοιτη Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, μένει στην Καλλονή Τροιζηνίας. Ο έκτος συνεντευξιζόμενος είναι γυναίκα, η Μαριέτα, ετών 66 ,με ένα παιδί ενήλικο

,απόφοιτη Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και κατοικεί στον Γαλατά Τροιζηνίας. Ο έβδομος συνεντευξιζόμενος είναι η Έλλη , γυναίκα, 57 ετών, έγγαμη με 2 παιδιά ,απόφοιτη Υποχρεωτικής εκπαίδευσης και μένει στον Γαλατά Τροιζηνίας.

3.2.2.2 Δεύτερη θεματική ενότητα

Στην δεύτερη θεματική η οποία αφορά την επαγγελματική πορεία των συνεντευξιζόμενων την περίοδο της εγκατάστασή τους έως και την περίοδο πριν το ξέσπασμα της οικονομική κρίση στην Ελλάδα. Ο πληροφορητής, Πέτρος, μας λέει : *«Ασχολήθηκα με αγροτικές δουλειές, ήρθα κατευθείαν εδώ στην Καλλονή και από τότε δεν έχω φύγει από εδώ από την Καλλονή. Είχα έρθει κατευθείαν με τα πόδια από την Αλβανία ,15 μέρες έκανα για να έρθω, το 1993..... Στην Αλβανία εγώ δούλευα στα μέταλλα, υπήρχαν δυσκολίες εκεί. Τότε όλος ο κόσμος έφευγε και έτσι αποφάσισα και εγώ να έρθω εδώ. Όλος ο κόσμος τότε, ήθελε να φύγει, και όλοι θέλανε να πάνε στην Ελλάδα, επειδή ήταν πιο κοντά και μπορούσες να περάσεις και με τα πόδια όπως έκανα και εγώ, τι θυμήθηκα τώρα ;».*

Σε άλλο σημείο αναφέρει σχετικά με την σταθερότητα της εργασίας του : *« Όχι δεν είχα σταθερή δουλειά, πότε είχα μεροκάματο πότε δεν είχα, κανένας δεν είχε σταθερή δουλειά και τώρα ακόμα. Ασχολιόμουν και ασχολούμαι στα χωράφια με κλαδέματα, λιπάσματα, ποτίσματα, όπου βγαίνει το μεροκάματο, αν μου τύχει και κάποια άλλη δουλειά θα πάω, εννοώ αν χρειάζονται βοηθό σε οικοδομή τέτοια πράγματα».* Σε άλλο σημείο μας λέει : *«...έκατσα στην αρχή εδώ στην Ελλάδα 3 χρόνια, μετά γύρισα στην Αλβανία ,παντρεύτηκα εκεί έκατσα στην Αλβανία για τέσσερα χρόνια και μετά ξανά ήρθα πάλι με την οικογένεια,.....».* Όσο για τις αμοιβές από την εργασία του μας περιγράφει : *«Θυμάμαι τότε το μεροκάματο στην αρχή που πρωτοήρθα ήταν 2.000 δραχμές, μετά ήτανε 4.000-5.000 δραχμές. Μετά ήρθε το ευρώ μέχρι το 2002 ,δηλαδή έφτασα να παίρνω μέχρι 6.000 . Μετά με το ευρώ έπαιρνα 30-40 ευρώ μεροκάματο....».* Αναφορικά με την ασφαλιστική ικανότητα μας αναφέρει: *«... στην αρχή δεν ήμουν ασφαλισμένος, μέχρι το 2001 δεν είχα ασφαλιστεί , από το 2001 που φτιάξαμε τα χαρτιά μας τότε ξεκίνησα και είχα ασφάλεια. Ασφαλιστικά τότε με ΟΓΑ , και μετά εργόσημο».*

Ο Χρήστος μας λέει: *« Με πας πολλά χρόνια πίσω. Πρώτη μου δουλειά στην Ελλάδα ήταν 6 Σεπτέμβρη του 1991 ήρθα και έπεσα σε καλά χέρια και με βοηθήσανε να βρω δουλειά. Ηρθα κατευθείαν εδώ στην Καλλονή Τροιζηνίας και εδώ επειδή γνωρίζουν*

αρβανίτικα μπορούσα να καταλάβω και να με καταλάβουνε.... και η πρώτη μου δουλειά ήταν στις ελιές...». Ως προς την σταθερή εργασία ο Χρήστος μας απαντά : «Είχα κάθε μέρα μεροκάματο, όχι σταθερή δουλειά αν εννοείς με ένσημα και τέτοια, όχι». Αναφορικά με τα χρηματικά ποσά που λάμβανε από την προσφορά εργασίας του μας λέει : «Τις πρώτες τέσσερις μέρες που δούλεψα στην Ελλάδα έχω πάρει ένα χιλιάριο, μετά το μεροκάματο ήτανε 3.000 δραχμές. Μετά ανέβαιναν τα μεροκάματα πήρα 4.000, 5.000 με τα 10.000 και μετά το ευρώ». Η ασφαλιστική του κάλυψη ξεκίνησε όταν άρχισε και η διαδικασία νομιμοποίησης διαμονής του. Μας αναφέρει : «Τα πρώτα χρόνια όχι. Ασφαλιστικά από 1/1/1999 . Από το 98 ξεκινήσαμε να φτιάχνουμε τα χαρτιά. Ασφαλίστηκα στον ΟΓΑ, είχαμε την τρίτη κατηγορία και μετά αν θυμάμαι καλά του 2010 και μετά ξεκινήσαμε να βάζουμε εργόσημο.....».

Ο τρίτος μας πληροφορητής ,ο Μαξ μας απαντά σχετικά με την πρώτη δουλειά του: «Αχ, στην Κυπαρισσία το 91 μαζεύαμε καρπούζια. Εκεί έμεινα τέσσερις μήνες. Μετά γύρισα πάλι στην Αλβανία για ένα μήνα περίπου, και μετά επέστρεψα πάλι στην Ελλάδα και ήρθα στο Γαλατά». Οι αμοιβές για την εργασία του ήταν ικανοποιητικές όπως ισχυρίζεται ο ίδιος ,χαρακτηριστικά αναφέρει : «...Εντάξει από άλλους εμένα με πληρώνανε καλύτερα, δηλαδή αν κάποιος για παράδειγμα έπαιρνε 5.000 δραχμές μεροκάματο στην οικοδομή, εγώ έπαιρνα 7.000 λόγω της τέχνης που ήξερα δηλαδή..... Για μένα πού στην Αλβανία έπαιρνα πολύ πιο λίγα χρήματα, ήταν καλά, έπαιρνα καλά χρήματα. Ξεκίνησα 7.000 και μετά με τον καιρό ανέβαινε το μεροκάματο ». με το αν είχε σταθερή δουλειά μας απαντά: «Όχι, είχα μεροκάματο...» Όσο για το αν ήταν ασφαλισμένος στην εργασία του δηλώνει : «... εγώ ήμουν ανασφάλιστος, μέχρι το '99 αν θυμάμαι καλά, τότε ξεκίνησα να ασφαλιζομαι. Από τότε ξεκίνησα να έχω ένσημα ΙΚΑ».

Ο Ηλίας μας λέει για το ξεκίνημα της επαγγελματικής του πορείας στην Ελλάδα, τα εξής: «Θυμάμαι ήταν στη Βέροια με αγροτικές δουλειές, μαζεύαμε ροδάκινα. Αυτό ήταν το 91». Η σταθερή εργασία δεν υπήρχε για τον Ηλία , μας αναφέρει συγκεκριμένα: «Δεν είχα σταθερή δουλειά, αν εννοείτε με μισθό και ένσημα, αλλά είχα κάθε μέρα δουλειά. Είχα κάθε μέρα μεροκάματο». Σε σχέση με τις αμοιβές τους αναφέρει: «...θυμάμαι ότι ξεκινήσαμε 3.000 δραχμές την ημέρα και μετά σιγά-σιγά ανέβαινε, τότε ήταν καλά τα λεφτά , στην Αλβανία αυτά τα χρήματα δεν τα έπαιρνες ». Αν ήταν ασφαλισμένος στην εργασία του ο Ηλίας μας λέει : «Από το '91 έως το '99 αν δεν κάνω λάθος δεν είχα ένσημα δούλεβα έτσι άτυπα, χωρίς ασφάλεια».

Η πέμπτη πληροφορήτρια μας, η Βιολέτα μας περιγράφει την επαγγελματική της πορεία λέγοντας τα εξής: «Έκοψα μανταρίνια σε ένα περιβόλι εδώ στην Καλλονή το 1996 , μου φαίνεται ψέμα ότι μιλώ για αυτά τώρα...». Σχετικά με το αν είχε σταθερή δουλειά μας αναφέρει : «όταν ήρθα δούλεψα κανονικά κάθε μέρα χειμώνα καλοκαίρι με μεροκάματα πάντα». Οι αμοιβές της ήταν ικανοποιητικές, λέει σχετικά: «Τα χρήματα ,τα πρώτα μου χρήματα ήταν 3.000-4.000 χιλιάδες το μεροκάματο. Ήταν καλά λεφτά σε σχέση με την Αλβανία τότε» . Σχετικά με το αν ήταν ασφαλισμένη στην εργασία της αναφέρει : «Όχι στην αρχή δεν ήμουν ασφαλισμένη, μετά όταν κάναμε τα χαρτιά το '99 από τότε και έπειτα ασφαλίστηκα στον ΟΓΑ».

Η Μαριέτα, η έκτη πληροφορήτρια, μας απαντά σχετικά με τα πρώτα της βήματα ως εργαζόμενη στην Ελλάδα: «Ήρθα στην Ελλάδα το 1993 και δούλεψα ως λαντζιέρα, δύσκολα , πολύ δύσκολα, σκληρή δουλειά...». Σχετικά με το αν είχε σταθερή δουλειά μας λέει : «Τότε δούλεψα το καλοκαίρι, γιατί η περιοχή έχει τουρισμό, και είναι πιο εύκολο το καλοκαίρι να βρεις δουλειά, δούλεψα μόνο το καλοκαίρι, τον χειμώνα τίποτα, σχεδόν τίποτα τότε ,δεν ξέραμε και τη γλώσσα και δεν ήταν εύκολο, τότε πώς να σε έπαιρναν συνέχεια για δουλειά; Αργότερα μετά το '98 είχα σταθερή δουλειά χειμώνα-καλοκαίρι, δούλεψα σε εστιατόριο το χειμώνα συνέχεια ». Οι αμοιβές που λάμβανε σχετικά με την εργασία της ήταν : «Θυμάμαι ήταν 3.000 δραχμές ,τότε μεροκάματο δούλεψαμε. Αργότερα το πρωί πήγαμε στο ξενοδοχείο και δούλεψα ως καθαρίστρια και μετά το βράδυ πήγαμε πάλι λαντζιέρα. Αυτό κράτησε για αρκετά χρόνια περίπου 5-6 χρόνια». Ως προς την Ασφάλισή της μας αναφέρει: «...δεν είχα ασφαλιστεί , εγώ ξεκίνησα να ασφαλιζόμαι το '98, το '98 ξεκινήσαμε να φτιάχνουμε και τα χαρτιά μας και έτσι ξεκινήσαμε να βάζουμε και ένσημα...».

Τέλος , η έβδομη πληροφορήτρια, μας περιγράφει την επαγγελματική της πορεία και ως πρώτη της εργασία στην Ελλάδα μας καταθέτει τα εξής: « Αχ, τι θυμάμαι τώρα ...Μαζεύαμε σταφύλι στη Ζάκυνθο Αύγουστο το 1993. Καθίσαμε για 20 μέρες, γιατί είχα αφήσει πρώτη φορά τα παιδιά μόνα τους στην Αλβανία και ο ένας μου γιος είχε χτυπήσει το πόδι του και έπρεπε να γυρίσω πίσω. Μετά γυρίσαμε πίσω το φθινόπωρο του ίδιου χρόνου και πήγαμε πάλι στη Ζάκυνθο και μαζεύαμε ελιές. Οι άνθρωποι που δουλεύαμε για αυτούς μας είδαν ότι ήμασταν ζευγάρι με τον άντρα μου και μας έβαλαν στο σπίτι τους και μας περιποιήθηκαν πάρα πολύ καλά ,δουλέψαμε για αυτούς τους ανθρώπους εκεί για 15 μέρες». Αν είχε σταθερή δουλειά μας αναφέρει : «Όχι δεν είχα σταθερή δουλειά. Τα πρώτα τέσσερα χρόνια ερχόμουνα για κάποιους μήνες και ξανά γύρναγα πίσω στην Αλβανία, είχα τα παιδιά εκεί ,...». σχετικά με την αμοιβή της από

την εργασία μας πληροφορεί τα εξής : «Στην περιοχή εδώ η πρώτη μου δουλειά ήταν λάντζα σε μία ταβέρνα, η πληρωμή μου ήταν 3.000 δραχμές οι ώρες που δουλεύαμε ήταν πολλές, ατελείωτες, 10 ώρες και παραπάνω, ήταν πολύ κουραστική δουλειά να καθαρίζεις ψάρια να καθαρίζεις κιβώτια με καλαμάρια, όλη η καθαριότητα του μαγαζιού ήταν για μένα. Μετά για λίγο διάστημα κάθισα εκεί πήγα σε άλλο μαγαζί και έπαιρνα 5.000 δραχμές. Εκεί σε αυτό το μαγαζί με πήρε η κουνιάδα μου μαζί της. Μετά από δύο χρόνια πήγα κάπου αλλού σε άλλο μαγαζί και έπαιρνα πιο πολλά ακόμα, έφτασα να παίρνω 7.000 δραχμές. Τα χρήματα που έπαιρνα τότε ήταν πολύ καλά ,πολύ περισσότερα από την Αλβανία, γι' αυτό μπορέσαμε και κάναμε πολλά πράγματα ». Αν ήταν ασφαλισμένη στην εργασία της μας λέει: «Τα πρώτα χρόνια δεν ήμουν ασφαλισμένη. Το '98 ξεκίνησα να ασφαλιζομαι, όταν έφτιαξα και τα χαρτιά, μου έβαζαν ένσημα. Τότε δεν μας ένοιαζε η ασφάλιση , εμείς ερχόμασταν στην Ελλάδα να δουλέψουμε να κάνουμε λεφτά και να γυρίσουμε πίσω , έτσι σκεφτόμασταν τότε».

Σχετικά με την κοινωνική ένταξη των Αλβανών μεταναστών μέσω της εργασίας τους στην ελληνική κοινωνία , περιγράφεται παρακάτω ως εξής: Ο πρώτος μας πληροφορητής μας (Πέτρος) μας αναφέρει : «Στην αρχή, τις πρώτες μέρες ώσπου να με γνωρίσουν εδώ στην περιοχή, με βοήθησαν τα αδέρφια μου που είχανε γνωρίσει και αυτοί ήδη κόσμο και με σύστησαν σε δουλειές, λέγανε πως έχω και τον αδελφό μου πάρτε τον στη δουλειά και έτσι γινότανε.είχανε έρθει πρώτοι αυτοί και μετά ήρθα εγώ. Είχε έρθει πρώτα ο Χρήστος με το Λευτέρη. Μου είπαν πώς είναι καλά εδώ, έχει δουλειές, αυτοί είχανε μάθει και τη γλώσσα σιγά-σιγά και είχανε γίνει και γνωστοί στην περιοχή. Τότε υπήρχε και δουλειά, έβρισκα συνέχεια μεροκάματο». Σε άλλο σημείο σχετικά με το αν είχε κάποια ειδικευση και αν αυτή την χρησιμοποίησε για να βρει δουλειά στην Ελλάδα λέει : «Όχι εγώ δεν γνώριζα κάποια τέχνη, εγώ ασχολιόμουν με τα μηχανήματα τότε στα μεταλλουργία που δούλευα, και ήξερα από μηχανήματα, εδώ δεν υπάρχουν μηχανήματα, οπότε έκανα δουλειές σε ότι υπήρχε και εδώ ήταν τα χωράφια». Στην ερώτηση αν σε περιόδους με χαμηλή προσφορά εργασίας στην Ελλάδα επέστρεφε στην χώρα καταγωγής του ή συνέχιζε να μένει στην Ελλάδα μας απαντά: «...έκατσα στην αρχή εδώ στην Ελλάδα 3 χρόνια, αυτό είχα σκεφτεί στην αρχή , ότι θα πάω να μαζέψω λεφτά και θα γυρίσω πίσω στην χώρα μου, μετά γύρισα στην Αλβανία ,παντρεύτηκα εκεί έκατσα στην Αλβανία για τέσσερα χρόνια ,αλλά τα πράγματα ήταν δύσκολα εκεί και μετά ξανά ήρθα πάλι, έφερα τη γυναίκα μου, έφερα τα χαρτιά και το κορίτσι, η μεγάλη μου κόρη έχει γεννηθεί στην Αλβανία, η μικρή έχει

γεννηθεί εδώ». Όσο για τις αμοιβές των Αλβανών μεταναστών συγκριτικά με τους γηγενής, μας λέει: «Ναι στη δουλειά από όσο θυμάμαι περνάμε τα ίδια είτε Έλληνας είτε Αλβανός, τώρα δεν ξέρω και με ακρίβεια τι έκανε το αφεντικό».

Ο Χρήστος μας περιγράφει την κοινωνική του ένταξη σε σχέση με την εργασία του στην Ελλάδα με τα ακόλουθα λόγια σχετικά με την κατοχή κάποιας εξειδικευμένης γνώσης και αν την χρησιμοποίησε στην χώρα εγκατάστασή του: «...στην Αλβανία δούλευα σε κρεοπωλείο, ήμουν αχασάπης και μάγειρας. Αλλά γενικά εμένα μου πιάνουν τα χέρια και μαθαίνω γρήγορα, δεν μου χρειάστηκε εδώ, οι δουλειές που κάνω έχουν να κάνουν με τα χωράφια». Στην ερώτηση αν βρήκε εύκολα δουλειά στην Ελλάδα μας λέει: «Ναι βρήκα εύκολα δουλειά, γιατί πριν έρθω εγώ είχε έρθει ο αδερφός μου, ο Λευτέρης εδώ πιο μπροστά 4 μήνες και είχε αρχίσει και γνώριζε κόσμο και τον γνώριζαν». Ως προς την περίοδο που δεν υπήρχε μεγάλη ζήτηση εργατικής δύναμης αν συνέχιζε να μένει στην Ελλάδα ή επέστρεφε στην Αλβανία μας απαντά: «Ερχόμασταν καθόμασταν για έξι μήνες και μετά γυρνάγαμε πάλι πίσω, είχαμε Visa τότε αυτό γινότανε μέχρι το 93, ερχόμασταν για έξι μήνες γυρνάγαμε στην Αλβανία καθόμασταν εκεί για άλλο τόσο και γυρνάγαμε πάλι στην Ελλάδα για έξι μήνες. Αυτό ήταν στην αρχή όπως είπα, ώσπου να μάθουμε τα πράγματα και τότε σκεφτόμασταν αλλιώς, λέγαμε πως θα πάμε για μερικά χρόνια στην Ελλάδα, να κάνουμε λεφτά και να γυρίσουμε πίσω». Σχετικά με τις αμοιβές του συγκριτικά με τους Έλληνες συναδέλφους του, μας λέει: «Οι αμοιβές των Ελλήνων ήταν περισσότερο. Ο Έλληνας έπαιρνε 90 ευρώ και εγώ έπαιρνα 30 ευρώ».

Ο τρίτος μας πληροφορητής (Μαξ) μας λέει: «Εγώ στην Αλβανία ήξερα να χτίζω πέτρα, ήμουν πετράς...Ναι βρήκα εύκολα δουλειά, μόλις μάθανε στην περιοχή ότι ξέρω να χτίζω πέτρα, με έπαιρναν για δουλειά...». Πιο κάτω αναφέρει σχετικά με τη διαμονή του στην Ελλάδα ή την επιστροφή του στην Αλβανία κατά την περίοδο χαμηλής προσφοράς εργασίας στην χώρα εγκατάστασης: «Όχι δεν γύρισα στην Αλβανία έμεινα εδώ. Όταν είχα πρωτοέρθει έφυγα Όπως σας είπα για λίγο στην Αλβανία γύρισα στην Ελλάδα και μετά έκατσα εδώ μόνος μου μέχρι το 93 μετά πήγα πίσω στην Αλβανία πήρα τη γυναίκα μου και τα παιδιά μου και ήρθαμε στην Ελλάδα. Τα λεφτά ήταν καλά και είχα γίνει γνωστός στην περιοχή για τη δουλειά μου». Αν οι αμοιβές του ήταν ίδιες με των Ελλήνων εργατών ή δυσανάλογες; Μας απαντά: «Ναι, νομίζω στην δουλειά μου ναι».

Ο Ηλίας μας αναφέρει σχετικά με την εργασία του ως μέσω ένταξης στην ελληνική κοινωνία τα παρακάτω: «...ήμουν νοσηλευτής στην Αλβανία. Στην Αλβανία είχα

δουλέψει ως νοσηλευτής εδώ όχι. Δεν δούλεψα ποτέ ως νοσηλευτής εδώ, γιατί δεν αναγνωριζόταν το δίπλωμα της Αλβανίας εδώ στην Ελλάδα...βρήκα εύκολα δουλειά γιατί όταν ήρθα στην Ελλάδα ήταν η περίοδος που ψάχνανε εργάτες, μετά έγινα γνωστός και μετά με τα χρόνια έχω κάνει παρέες και είναι πολλοί άνθρωποι φίλοι μου, με γνωρίζουν όλοι.» Σε άλλο σημείο λέει σχετικά με την επιστροφή του στην Αλβανία όταν υπήρχε περιορισμένη ζήτηση προσφοράς εργασίας : «Όχι δεν επέστρεφα στην Αλβανία αλλάζαμε θέσεις, δηλαδή πώς να σου πω, αλλάζαμε περιοχές. Από τη Βέροια για παράδειγμα φύγαμε πήγαμε Γιαννιτσά, από κει μετά φύγαμε και πήγαμε στην Καβάλα από την Καβάλα φτάσαμε Κυπαρισσία και το χειμώνα δουλεύαμε στις ελιές. Από τότε που έχουμε έρθει εδώ δεν έχω φύγει, δεν είναι εύκολο να μετακινήσει με τα παιδιά και να κάνεις γνωριμίες από την αρχή». Τέλος σχετικά με τις αμοιβές μεταξύ Ελλήνων και Αλβανών αν ήταν ίδιες ή δυσανάλογες, μας απαντά: «Δεν ξέρω, όμως πιστεύω να. Δεν συζητάγαμε ποτέ μεταξύ μας πόσα πήρες; τι σου έδωσε;».

Η Βιολέτα, η πέμπτη πληροφορήτρια της έρευνας, μας λέει: «Δεν έχω κάποια ειδίκευση δεν γνωρίζω κάποια τέχνη...στην Αλβανία δούλεψα στα χωράφια και εκεί. Δουλειά υπήρχε τότε, δουλέψαμε στα λουλούδια μετά, 5 μήνες. Όταν ήρθα το '95, ήρθα με τον άντρα μου μαζί, ο οποίος είχε έρθει πιο μπροστά από μένα ήτανε περίπου πέντε χρόνια εδώ, πήγαινε και ερχότανε Ελλάδα-Αλβανία και είχε γνωρίσει πολύ κόσμο και ήταν πλέον γνωστός στην περιοχή και αυτό βοήθησε φυσικά.... Εδώ στην Ελλάδα δεν έφυγα ποτέ από τότε που ήρθα από το '95 σχεδόν δεν έχω φύγει ποτέ». Παρακάτω μας αναφέρει σχετικά με το αν οι αμοιβές ήταν ίδιες μεταξύ Αλβανών και Ελλήνων ,μας λέει : «Ότι έπαιρνα εγώ έπαιρνα τα ίδια και μία Ελληνίδα στα χωράφια, ήταν τα ίδια, τα ίδια χρήματα».

Η Μαριέτα μας λέει για την κοινωνική της ένταξη σε σχέση με την εργασία της στην Ελλάδα: «...οι γνώσεις που είχα στην Αλβανία , είχα σπουδάσει μηχανικός αεροπλάνων κάτι σαν εσάς εδώ μετά το Λύκειο που πας για να έχεις μια επιπλέον γνώση για δύο χρόνια ,σαν Σχολή. Δεν μπορούσα να δουλέψω εδώ αυτό που έκανα στην Αλβανία δεν ήξερα την γλώσσα και από την άλλη δεν το έμαξα ποτέ αν μπορούσα , εδώ δεν υπάρχουν τέτοιες δουλειές. Τότε που ήρθα υπήρχαν δουλειές, ζητήσαμε δουλειά και μας έπαιρναν. Το 1992, ένα χρόνο πριν είχε έρθει ο άντρας μου και μετά ήρθαμε εμείς, εγώ δηλαδή με το παιδί και είχε αρχίσει και γινότανε γνωστός, αυτό σίγουρα βοήθησε να βρω δουλειά, αλλά ψάχναμε και βρίσκαμε εύκολα».Σχετικά με το αν επέστρεψε στην Αλβανία σε περίοδο όπου δεν υπήρχαν δουλειές στην Ελλάδα μας απαντά : «...Μπορούσαμε να βρούμε δουλειές εδώ στην περιοχή , στην αρχή που δεν ξέραμε την

γλώσσα ήταν δύσκολα αλλά κάναμε δουλείες που δεν χρειαζόταν να μιλάς πολύ, από την άλλη, το παιδί είχε ξεκινήσει σχολείο και δεν μπορούσες να το σταματήσεις. Μετά όταν δεν είχα πολύ δουλεία τον χειμώνα πήγαινα και για μεροκάματο στις ελιές κάποιες φορές. Όταν είχα έρθει τα πρώτα χρόνια με τον άντρα μου σκεφτόμασταν να κάτσουμε πέντε χρόνια και να μαζέψουμε λεφτά και να γυρίσουμε πριν ξεκινήσει το παιδί σχολείο, μετά είπαμε να κάτσουμε για άλλον ένα χρόνο και μετά για άλλον ένα και έτσι μετά δεν μπορούσαμε να σταματήσουμε το σχολείο από το παιδί». Τέλος η διαφορά χρηματικών απολαβών μεταξύ Αλβανών και Ελλήνων εργαζόμενων ήταν υπαρκτή για την Μαριέτα, μας περιγράφει: «...οι Έλληνες πάντα έπαιρναν περισσότερα, για παράδειγμα εγώ όταν δούλευα στη λάντζα έπαιρνα 3.000 δραχμές και η Ελληνίδα έπαιρνε 5.000. Εντάξει δεν ξέραμε τη γλώσσα, δεν ξέρουμε να κάνουμε άλλες δουλείες, η λάντζα είναι μία δουλειά που θα πας να καθαρίσεις τα πιάτα, χωρίς να μιλήσεις».

Η εβδόμη πληροφορήτρια της ερευνάς μας περιγράφει την κατάσταση εύρεση εργασίας από την αρχική περίοδο εγκατάστασής της στην Ελλάδα έως πριν την έναρξη της οικονομικής κρίσης ως εξής: «...δεν είχα κάποια εξειδίκευση, στην Αλβανία δούλευα για 9 χρόνια σε μίνι μάρκετ, εδώ δεν μπορούσα να δουλέψω σε τέτοιες δουλείες γιατί ήταν δύσκολη η γλώσσα...τότε ήταν εύκολα να βρεις δουλειά γιατί εκεί θέλανε εργάτες, γιατί ήταν το σταφύλι τότε και ήταν εύκολα να βρεις δουλειά. Αυτό το είχαμε ακούσει από γνωστούς ότι στη Ζάκυνθο θέλανε εργάτες και πήγαμε εκεί. Αμέσως πιάσαμε δουλειά την δεύτερη μέρα νομίζω.... τα χρήματα που παίρνουμε εδώ είναι πολύ περισσότερα από αυτά στην Αλβανίας ακόμη και σήμερα». Σε άλλο σημείο αναφέρει: «Στην περιοχή εδώ στον Γαλατά, η πρώτη μου δουλειά ήταν λάντζα σε μία ταβέρνα,.... σε αυτό το μαγαζί με πήρε η κουνιάδα μου μαζί της. Μετά από δύο χρόνια πήγα κάπου αλλού σε άλλο μαγαζί». Οι αμοιβές μεταξύ εργαζομένων Αλβανών και Ελλήνων του ίδιου κλάδου ήταν δυσανάλογες, σχετικά με την μαρτυρία της πληροφοριοδότης μας, μας λέει: «Όχι δεν ήταν ίδιες, έπαιρναν περισσότερα οι Ελληνίδες και είχανε ασφάλεια και το ωράριο ήταν λιγότερο από εμάς».

Σχετικά με το αν επηρεάστηκε, από την εργασία, ο τρόπος ζωής των πληροφοριοδοτών της έρευνας κατά τη διαμονή τους στην Ελλάδα και σε ποιον βαθμός, ο Πέτρος μας λέει: «...είμαι ευχαριστημένος, η Ελλάδα είναι πατρίδα μου, είναι πολύ καλύτερα εδώ από την Αλβανία, εκεί τότε δούλευες μόνο και μόνο για να μπορείς να συντηρηθείς, δεν μπορούσες να είχες τίποτα, ούτε ένα μηχανάκι ούτε να μετακινηθείς χωρίς άδεια από τη μία περιοχή στην άλλη περιοχή ήταν πολύ δύσκολα».

Στην ερώτηση αν θεωρεί ότι οι χρηματικές απολαβές από την εργασία του βοήθησαν στην απόκτηση καλύτερου βιοτικού επιπέδου, μας απαντά: *«Ναι δεν μπορώ να πω, έχω μεγαλώσει τα παιδιά, έχουνε σπουδάσει, εγώ έχω μηχανάκι, αυτοκίνητο πληρώνω τα ενοίκια, δεν έχω παράπονο. Με ένα μεροκάματο εντάζει μία χαρά δόξα τον Θεό τα βγάζουμε πέρα. Δεν χρωστάμε πουθενά, και ζούμε μία χαρά».*

Ο Χρήστος, μας αναφέρει σχετικά με τον ποιον ρόλο έπαιξε η εργασία του στην Ελλάδα και αν αυτή βοήθησε σε μια καλύτερη ποιότητα ζωής στον ίδιο: *«Πάρα πολύ ευχαριστημένος είμαι εδώ και με την δουλειά και με τους ανθρώπους, έχω κάνει φίλους εδώ, για αυτό κάτσαμε 30 χρόνια στην Ελλάδα και συνεχίζουμε.... Βεβαίως με βοήθησαν τα χρήματα μέσα από την δουλειά μου φυσικά και είμαι εδώ αυτή τη στιγμή. Σπουδάσαμε τα παιδιά και τα καμαρώνω. Έχω φτιάξει το σπίτι μου στην Αλβανία έχω αγοράσει αυτοκίνητα, μηχανάκι, έχω μία κανονική ζωή σαν όλους τους ανθρώπους».*

Ο Μαξ, σχετικά με τις ερωτήσεις αν είναι ευχαριστημένος από τη διαδρομή της επαγγελματικής του πορείας στην Ελλάδα και αν οι αμοιβές που έχει λάβει μέσα από την εργασία του κατά το διάστημα πριν το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης στην χώρα εγκατάστασης τον βοήθησαν να έχει μια καλύτερη ποιότητα ζωής, μας καταθέτει τις εξής απαντήσεις: *« Ευχαριστημένος είμαι ,τόρα για να λέμε την αλήθεια είμαι ευχαριστημένος, δηλαδή έχω βγάλει πέντε φράγκα πιο πολύ από δω, από ότι αν ήμουν στην Αλβανία και τώρα δηλαδή το ίδιο είναι το μεροκάματο είναι πιο λίγο από δω, δεν θα μπορούσα να έχω μία οικονομική άνεση.... Σίγουρα, σίγουρα με βοήθησαν τα χρήματα που έβγαζα από την δουλειά, εδώ έχω μηχανάκι, αυτοκίνητο, πληρώνω ενοίκιο, έχω αγοράσει διαμέρισμα στην Αθήνα. Όχι δεν μπορώ να πω έχω φτιάξει και το σπίτι στην Αλβανία. Τα παιδιά μου έχουν σπουδάσει».*

Ο Ηλίας μας απαντά: *«...γενικά ναι είμαι ευχαριστημένος. Εγώ στην Αλβανία δεν είχα αυτή τη δουλειά είχα άλλη δουλειά. Εδώ η πληρωμή ήταν παραπάνω, δηλαδή ήμουν ευχαριστημένος....Τα χρήματα που έπαιρνα από την δουλειά μου βέβαια, εννοείται ναι με βοήθησαν να ζω καλύτερα, μπορούμε να πληρώσουμε τις υποχρεώσεις μας, το ενοίκιο μας, να μεγαλώσουμε τα παιδιά μας, να βγαίνουμε να κάνουμε βόλτες, ναι σίγουρα είναι καλύτερα, μπορώ και ζω σαν φυσιολογικός άνθρωπος, έχω το αμάξι μου, το μηχανάκι μου».*

Η Βιολέτα μας λέει, σχετικά με την επαγγελματική της πορεία από την περίοδο 1996 ,που ήρθε πρώτη φορά στη Ελλάδα, έως το 2008 και αν και σε ποιο βαθμό επηρεάστηκε το βιοτικό της επίπεδο μέσα από την εργασία της: *«Στην Αλβανία δεν δουλέψαμε τόσο πολύ, ήταν αλλιώς τα πράγματα, ήτανε πολύ διαφορετικά γιατί ήταν*

κρατικά, τότε δούλευα στα χωράφια, αλλά τότε ήταν ο Χότζας και δουλεύαμε με λίγα και όλοι τα ίδια χρήματα έπαιρναν . Εδώ στην Ελλάδα είναι καλά τα πράγματα... Ναι βέβαια τα χρήματα που παίρναμε βοήθησαν πολύ, εμείς όλα αυτά τα χρόνια κάναμε πράγματα πήραμε αυτοκίνητα, φτιάξαμε το σπίτι, σπουδάσαμε τα παιδιά. Μπορούσαμε να πληρώσουμε τις υποχρεώσεις μας τα ενοίκια μας, να πληρώσουμε τα αγγλικά των παιδιών».

Η έκτη συνεντευξιαζόμενη μας απαντά: «Ε εντάξει, εντάξει, έτσι όπως είχαμε μάθει εμείς εκεί, είχαμε άλλες δουλειές, εδώ ήταν άλλη δουλειά, ήταν πιο σκληρή δουλειά εδώ. Οι συνθήκες όμως δουλειάς είναι καλύτερα εδώ, τα μεροκάματα ήταν καλύτερα δεν υπήρχαν μηχανήματα, πλυντήρια για παράδειγμα σε ξενοδοχεία στην Αλβανία ή πλυντήρια στη λάντζα δηλαδή». Εάν τα χρήματα που λάμβανε από την εργατική δύναμη που πρόσφερε κατά την χρονική περίοδο από το '93 που ήρθε στην Ελλάδα έως το 2008 πιστεύει ότι της προσέφεραν μια καλύτερη ποιότητα ζωής μας λέει : «Με την οικονομική κατάσταση που είχαμε μάθει εμείς να κάνουμε οικονομία σε αυτό, σε εκείνο, κάναμε οικονομία και μαζεύαμε λεφτά, μπορούσαμε να καλύψουμε τις ανάγκες μας το ενοίκιο τα έξοδά μας, το παιδί πού πήγαινε σχολείο. Η αλήθεια είναι ότι αν δεν κάναμε οικονομία να μαζεύουμε χρήματα, ναι(χαμόγελο) αλλά θέλαμε να μαζεύουμε χρήματα γιατί ήθελα να φύγουμε, να γυρίσουμε πίσω στην Αλβανία. Με αυτό το σκεπτικό είχαμε έρθει στην Ελλάδα ,να κάτσουμε λίγα χρόνια να μαζέψουμε λεφτά και να γυρίσουμε πίσω. Να μην ξεκινήσει η κόρη μας σχολείο καθόλου, μετά πήγε έξι χρόνων, μετά σκεφτήκαμε τον άντρα μου, άντε ένα χρόνο να πάει σχολείο και θα φύγουμε ,γιατί ήταν υποχρεωτικό, και μετά τα χρόνια περάσανε να μείνουμε κι άλλον ένα χρόνο να μείνουμε κι άλλον έναν και μείναμε μόνιμα εδώ».

Η Έλλη καταθέτει στις απαντήσεις της τα εξής: «Ναι είμαι ευχαριστημένη πολύ από την δουλεία μου στην Ελλάδα , γιατί τα χρήματα που παίρνουμε εδώ είναι πολύ περισσότερα από αυτά στην Αλβανίας ακόμη και σήμερα». Ως προς το αν βοήθησαν τα χρήματα που αμειβόταν από την πρόσφορα της εργατικής της δύναμης στους Έλληνες εργοδότες της ,για την κατάκτηση μιας καλύτερης ποιότητα ζωής μας απαντά: «Βέβαια βοήθησαν πολύ, μαζέψαμε χρήματα, φτιάξαμε το σπίτι μας στην Αλβανία που πηγαίνουμε για κάνα μήνα το χρόνο και καθόμαστε, έχουμε αγοράσει σπίτι στην Αθήνα, έχουμε αυτοκίνητο και μηχανάκι, μπορούμε να πληρώσουμε τα καθημερινά μας έξοδα, το ενοίκιο, τα παιδιά που έχουν σπουδάσει. Όλα αυτά τα έχουμε κάνει με τη δουλειά μας».

3.2.2.3 Τρίτη θεματική ενότητα

Η τρίτη θεματική ενότητα αφορά την περίοδο 2008 έως σήμερα .Οι πληροφοριτές της έρευνας μας περιγράφουν την κατάσταση που αντιμετώπισαν κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης στη Ελλάδα σχετικά με την εργασία του.

Ο πρώτος συνεντευξιζόμενος, Πέτρος, μας λέει: *« Ναι μετά το 2009 δυσκολευτήκαμε λιγάκι, ήταν η κρίση τότε και αν το αφεντικό δεν είχε λεφτά πώς να σου δώσει το μεροκάματο. Τα μεροκάματα μειώνονταν από 40 ευρώ θυμάμαι που έπαιρνα, έχω πάει με 20 ευρώ μεροκάματο στις δύσκολες περιόδους, ακόμη έχω πάει και με 10 ευρώ, γιατί ήταν η ανάγκη, γιατί να αφήσω μία δουλειά χωρίς να πάρω κάτι στην τσέπη;»* Αν επηρεάστηκε η κοινωνικοοικονομική ζωή του με την οικονομική κρίση , αναφέρει : *« Ναι και εμείς δυσκολευτήκαμε πάρα πολύ, αυτό που είπα πριν ότι έχω πάει μεροκάματο με 10 ευρώ είναι αλήθεια ήταν ανάγκη έπρεπε να ταΐσω τα παιδιά, υποχρεώσεις τρέχανε τα ενοίκια τα έξοδα του σπιτιού, οπότε δεν είχα επιλογή θα πήγαινα και με 10 ευρώ. Δεν ήταν εύκολα ήταν δύσκολα, γιατί και εμείς είχαμε μάθει αλλιώς, είχαμε μάθει να έχουμε περισσότερα εισοδήματα και μπορούσαμε να κάνουμε κάποια πράγματα παραπάνω, βγαίναμε έξω σε μία ταβέρνα , τρώγαμε με τα παιδιά, πηγαίναμε μία βόλτα. Αυτά μετά δεν μπορούσαμε να τα κάνουμε εύκολα».*

Ο Χρήστος μας αναφέρει : *«Με την οικονομική κρίση υπήρχε πολλή ακρίβεια, και τα μεροκάματα έγιναν λίγα. Στην κρίση τα μεροκάματα πέσανε πολύ έχω πάει μεροκάματο με 20 με 25 ευρώ. Η ανάγκη σε κάνει να πας, η οικογένεια θέλει ψωμί».* Η επιρροή της οικονομικής κρίσης στο κοινωνικοοικονομικό επίπεδο του συγκεκριμένου συνεντευξιζόμενου μας περιγράφεται ως εξής:*«Βεβαίως, η αλήθεια είναι πως μαζευτήκαμε, λέγαμε τι έγινε τώρα θα πεθάνουμε πριν της ώρας μας; Δεν γνωρίζαμε που πηγαίνει όλα αυτό και η αλήθεια είναι πως είχαμε φοβηθεί . Φτάσαμε να τρώμε από τα έτοιμα κάποια στιγμή, γιατί τα χρήματα που παίρναμε δεν έφταναν και έπρεπε να πληρώσεις το ενοίκιο , τα αγγλικά των παιδιών και όλες τις υποχρεώσεις ».*

Ο τρίτος πληροφοριτής μας λέει: *«Μετά την οικονομική κρίση στην Ελλάδα έπεσαν τα πράγματα, χαθήκανε δουλειές, εγώ δεν είχα κάθε μέρα μεροκάματο, και μειώθηκαν και τα μεροκάματα τα χρήματα που παίρναμε δηλαδή. Εγώ έχω μείνει για 6 μήνες χωρίς δουλειά , είναι το μεγαλύτερό μου διάστημα που δεν είχα δουλειά».* Πιο κάτω μας αναφέρει : *«...επηρεάστηκε πολύ η ζωή μου, διότι δεν είχα δουλειά εγώ, υπήρχαν και 6 μήνες που έμεινα χωρίς μεροκάματο ,όπως σας είπα και τα πράγματα ήταν πιο δύσκολα γιατί είχαμε μάθει αλλιώς. Αρχίσαμε και τρώγαμε από τα λεφτά που είχαμε μαζέψει».*

Ο τέταρτος συνεντευξιαζόμενος (Ηλίας) μας λέει για την περίοδο της οικονομικής κρίσης και έπειτα, σχετικά με την εργασία του : *«..Το ότι δυσκόλεψαν τα πράγματα με την οικονομική κρίση που πέρασε η Ελλάδα, ναι δυσκόλεψαν όπως για όλους. Έπεσαν τα μεροκάματα, δεν είχες κάθε μέρα δουλειά και αναγκαζόσουν και έτρωγες κάποιες φορές από αυτά που είχες μαζέψει...επηρέαστηκε πάρα πολύ η ζωή μας , φτάσαμε στο σημείο να τρώμε από τα έτοιμα, τα παιδιά στο σχολείο περισσότερα έξοδα, οπότε αναγκαζόσουν, τα λεφτά δεν σου έφταναν και αναγκαζόσουν να χαλάς από αυτά που είχες μαζέψει. Εκεί που βγαίναμε για παράδειγμα βόλτα σε μία ταβέρνα να φάμε δύο φορές την εβδομάδα μετά έβγαινες μια φορά το μην και αν»*

Η Βιολέτα μας λέει: *«Βέβαια η κρίση ήταν χωρίς δουλειά, εγώ πιο πολύ ,ο άντρας μου εντάζει έβρισκε δουλειά. Εγώ όχι τόσο. Στο καθάρισμα παραδείγματος χάρη που δούλευα στα σπίτια είχα φτάσει να παίρνω 7 ευρώ την ώρα και μετά την κρίση έπεσε πήγε 3 ευρώ η ώρα. Οπότε έπαιρνα πιο λίγα χρήματα».* Επηρέασε αρνητικά την κοινωνικοοικονομική της κατάσταση η οικονομική κρίση που επέφερε μείωση στις αμοιβές και στην προσφορά εργασίας στην φροντίδα σπιτιών που απασχολείται η ίδια. Χαρακτηριστικά αναφέρει : *«Η ζωή επηρεάστηκε από αυτό, γιατί δεν υπήρχαν εισοδήματα όπως πριν. Εμείς ζούμε με τα μεροκάματα και όταν δεν έχεις μεροκάματο δεν έχεις και λεφτά. Περιοριστήκαμε πολύ, δεν βγαίναμε για μία βόλτα για ένα καφέ τίποτα».*

Η Μαριέτα μας αναφέρει για την εργασιακή της πορεία κατά την περίοδο της κρίσης στην Ελλάδα και μετά: *«....αργότερα όμως όταν ήρθε η κρίση στην Ελλάδα, υπήρχαν προβλήματα όπως όλοι. Δεν υπήρχαν κάθε μέρα μεροκάματα και αν έβρισες μεροκάματο έπαιρνες πιο λίγα χρήματα από πριν, αλλά πήγαινα, γιατί οι ανάγκες τρέχανε.... Η ζωή μου και η ζωή όλης της οικογένειας μου επηρεάστηκε παρά πολύ και τα μεροκάματα πέσανε και ψαλίδι, φύγε εσύ ,γιατί τόσα θέλω εγώ, θέλω δύο άτομα και όχι τρία στη δουλειά, κόψανε δηλαδή τις θέσεις και ποιον θα κόψεις; οικονομικά τότε είχαμε μαζευτεί πολύ, δεν μπορούσαμε να πάρουμε άλλο σπίτι που μεγάλωνε το παιδί, συνεχίσαμε και μέναμε σε γκαρσονιέρες, σε μικρά σπίτια, σε αυτά μέναμε».*

Η έβδομη συνεντευξιαζόμενη μας περιγράφει την επαγγελματική της πορεία από το 2008 και μετά ως εξής: *«Η οικονομική κρίση επηρέασε πολύ τη δουλειά, μειώθηκαν οι δουλειές και οι άνθρωποι που είχαν τα εστιατόρια και τις επιχειρήσεις, εκεί που χρησιμοποιούσαν τέσσερις υπαλλήλους, περνάνε τα παιδιά τους να δουλεύουν και έδιωχναν τους υπαλλήλους και κρατούσαν δύο για παράδειγμα, οπότε έχανε τη δουλειά σου. Έπρεπε να βρω άλλες δουλειές, πήγαινα καθάριζα σπίτια, πρόσεχα γιαγιάδες, για*

να μπορέσω να έχω το μεροκάματο, αλλά δεν έμεινα ποτέ χωρίς δουλειά. Όχι ασφαλισμένη δουλειά βέβαια». Η επιρροή από τις μειωμένες θέσεων εργασίας και των αμοιβών εξαιτίας της οικονομικής κρίσης περιγράφεται ως εξής: «Ναι βέβαια επηρεάστηκε η ζωή μου και όλης της οικογένειας, γιατί δεν ήξερα αν θα έχω δουλειά και είχανε μειωθεί τα εισοδήματα. Οπότε είχαμε μαζευτεί. Τα έξοδα να σπουδάσεις τα παιδιά και να συντηρείς και εδώ σπίτι, αμάξι και να πρέπει να ζεις με αξιοπρέπεια, ήταν πολλά και πρέπει να έχεις λεφτά για όλα αυτά, τι θα κάνεις αν δεν υπάρχουν λεφτά;»

Οι μέθοδοι που ακολουθήθηκαν από τους πληροφορητές μας για την αντιμετώπιση των ζητημάτων της μείωσης προσφοράς εργασίας καθώς και της φθίνουσας πορείας των αμοιβών εργασίας ως αποτέλεσμα της οικονομικής ύφεσης που διένυσε η Ελλάδα ως και τις μέρες μας αναφέρονται παρακάτω :

Ο Πέτρος μας περιγράφει : «Όχι δεν ασχολήθηκα με κάποιον άλλο κλάδο παρέμεινα εδώ και στις αγροτικές δουλειές, έκανα χορτάρια, κλαδέματα, τσάπα, μόνο με τις αγροτικές δουλειές. Είμαι γνωστός στην περιοχή και με ξέρουν όλοι , όταν κάποιος θέλει δουλειά με παίρνει τηλέφωνο. Εγώ με γνωστούς δουλεύω και αυτοί που με ξέρουν λένε για μένα σε άλλους που μπορεί να μη με γνωρίζουν, έτσι γίνεται» . Σε άλλο σημείο αναφέρει : «Μέσω γνωστών προσπαθούσα να βρω δουλειά . Εδώ υπάρχουν μόνο χωράφια και το καλοκαίρι με τον τουρισμό που κάτι κινείται παραπάνω, έρχονται άνθρωποι από την Αθήνα ,ανοίγουν τα σπίτια τους και θέλουν να τους καθαρίσεις τον κήπο ,τα περιβόλια και τέτοια πράγματα». Στο εάν έχει εγγραφεί στον ΟΑΕΔ ή έχει λάβει μέρος σε προγράμματα κοινωνικής στήριξης μας λέει: «Όχι ποτέ δεν είχα γραφτεί στον ΟΑΕΔ. Δεν είχα ποτέ ένσημα για να μπορώ να γραφτώ ως άνεργος, εγώ ασχολούμαι με τις αγροτικές δουλειές, αλλά δεν έμεινα και μεγάλα χρονικά διαστήματα χωρίς δουλειά για να πω ότι πρέπει κάτι να κάνω.... Όχι δεν έχω πάρει ποτέ κανένα πρόγραμμα». Σε περίοδο δυσπραγίας αν σκέφτηκε ως λύση την επιστροφή του στην χώρα καταγωγής ή/και την εγκατάστασή του σε άλλη χώρα μας απαντά: «Όχι, εγώ ήθελα να γυρίσω πίσω πιο παλιά, τα παιδιά όμως δεν θέλουνε, και θα μείνω εδώ με τα παιδιά. Ούτε σκέφτηκα να πάω σε κάποια άλλη χώρα, να ξεκινήσω τι από το μηδέν; Είναι δύσκολο να μαθαίνεις ξανά άλλη γλώσσα και είμαι 55 χρόνων πού να πάω τώρα; τα περισσότερα χρόνια της ζωής μου τα έχω ζήσει εδώ στην Ελλάδα».

Ο Χρήστος μας απαντά : «Όχι δεν χρησιμοποίησα άλλες μεθόδους, αλλά χρησιμοποίησα τα χέρια μου και από τα χωράφια, κάποιες φορές πήγαινα και στην

οικοδομή, και όπου υπήρχε μεροκάματο, εμένα με ξέρον ολοι εδώ και δεν μένω πολύ καιρό χωρίς δουλειά. Όμως μετά την κρίση , περίπου το 2011 και μετά αν θυμάμαι καλά , η οικοδομή άρχιζε να πέφτει και δεν υπήρχε πολύ μεροκάματο εκεί, άρχισα και έκανα επιπλέον δουλειές στα χωράφια , πήγαινα και κλάδενα και έκοβα ξύλα και τα πούλαγα, αυτό κάνω και σήμερα.... Πήγαινα όπου έβρισκα δουλειά, κι αν τα λεφτά δεν έφταναν, βγάλαμε από τα λεφτά που είχαμε μαζέψει για να καλύψουμε τις ανάγκες μας». Αν ήταν κάποια χρονική περίοδο εγγεγραμμένος στο μητρώο του ΟΑΕΔ ή είχε συμμετάσχει σε κάποια προγράμματα κοινωνικής στήριξης μας λέει : «Όχι δεν έχω γραφτεί ποτέ. Δεν έχω πάρει κανένα πρόγραμμα». Στο αν βρήκε ως μέθοδο την αντιμετώπισης εντός των δύσκολων οικονομικών συνθηκών κατά την περίοδο της οικονομική κρίση, την επιστροφή του στην Αλβανία ή την μετανάστευσή του σε άλλη χώρα , απαντά: «Όχι δεν έχω σκεφτεί ποτέ. Τι να κάνω στην Αλβανία, να πάρω το φτυάρι και να ζητάω δουλειά; Εδώ έχω γνωριστεί. Εγώ δεν μπορώ να ζήσω τώρα στην Αλβανία είμαι ξένος εκεί».

Ο τρίτος πληροφορητής μας απαντά : «Τότε με την κρίση δεν είχε δουλειά για όλους, δεν είναι μόνο ο πετράς. Κάποιο διάστημα πηγαίναμε και σε αγροτικές δουλειές, για να έχουμε ένα μεροκάματο, μαζεύαμε ελιές... Κοίταξα να έχω μεροκάματο πήγαινα και σε αγροτικές δουλειές , αφού η οικοδομή δεν είχε ,τότε η οικοδομή μέχρι και πριν 2 με 3 χρόνια περίπου είχε πέσει πολύ, τώρα έχει ανοίξει πάλι σιγά σιγά ». Η ειδικευσή παίζει ρόλο για το Μαξ στην εύρεση εργασίας : «.. εγώ γνωρίζω να χτίζω πέτρα ,αυτό με βοήθησε για να βρω δουλειά σε αυτό που γνωρίζω να κάνω καλά και από την άλλη έπαιρνα περισσότερα από έναν απλό εργάτη της οικοδομής, το θέμα είναι πως η οικοδομή έπεσε πολύ στην κρίση και δεν υπήρχαν δουλειές». Ως προς την στήριξη από δημόσιους φορείς αναφέρει : «δεν έχω γραφτεί ποτέ στον ΟΑΕΔ, ούτε έχω μπει σε κάποιο πρόγραμμα». Σχετικά με την επιστροφή στην χώρα καταγωγής ή την μετακίνηση του σε μία νέα χώρα εγκατάστασης, ως αντιμετώπιση των άσχημων συνθηκών που δημιούργησε η κρίση στην Ελλάδα μας λέει: «Όχι δεν είχαμε σκεφτεί, τα παιδιά ήταν εδώ, είχαν μεγαλώσει πηγαίνανε σχολείο, δεν ήταν εύκολο να φύγεις. Τώρα είναι στην Αθήνα και δουλεύουν. Για εμάς τώρα είναι η πατρίδα μας εδώ. Δεν μπορούμε να πάμε πουθενά τώρα».

Ο τέτατος συνεντευξιαζόμενος μας απαντά : «Μεταξύ γνωστών έβρισκα δουλειά αλλά έχω κάνει τα πάντα ξεκίνησα με αγροτικές δουλειές, μετά σε ταβέρνες, μετά σε οικοδομή, όπου υπήρχε μεροκάματο... Κάθε μέρα ψάχναμε για δουλειά μέσω γνωστών, μέσα από τον ΟΑΕΔ, αλλά μας γνωρίζουν έχουν τα τηλέφωνα μας και όποτε υπήρχε

ανάγκη για δουλειά και κάποιος ήθελε να κάνει κάτι στο χωράφι του, στο σπίτι του μας έπαιρνε τηλέφωνο». Αν απευθύνθηκε σε δημόσιο φορέα την περίοδο που δεν είχε δουλειά μας λέει : «..είχα γραφτεί στον ΟΑΕΔ, δεν θυμάμαι ακριβώς πότε αλλά θυμάμαι ότι είχα κερδίσει και πέντε μήνες εργασία στο Δήμο. Ήταν με το πρόγραμμα κοινωνικής εργασίας με τους Δήμους... Τότε που ήμουν άνεργος ,μετά την κρίση δηλαδή γίνανε όλα αυτά είχα πάρει και το επίδομα ενοικίου και το κοινωνικό τιμολόγιο της ΔΕΗ». Εάν βοηθάει από κάποια εξειδικευμένη γνώση που έχει στο να βρει πιο εύκολα εργασία μας λέει: «Σίγουρα, όταν γνωρίζεις μία τέχνη, εγώ εδώ στην Ελλάδα έχω μάθει για την οικοδομή είμαι χτίστης, σίγουρα με βοηθάει αυτό για να πάρω μία δουλειά». Αν σκέφτηκε σε περίοδο δυσπραγίας να επιστρέψει στην χώρα καταγωγής ή να μετακινηθεί σε άλλη χώρα, μας λέει: «Όχι. Με άδειες τσέπες δεν μπορείς να πας πουθενά. Όταν ξεκίνησε η κρίση δεν ξέραμε τι ήτανε και τι διάρκεια θα είχε. Τρώγαμε από τα έτοιμα».

Η Βιολέτα μας αναφέρει σχετικά με τις μεθόδους που χρησιμοποίησε για να βρει δουλειά την περίοδο 2008 έως σήμερα : «Μετά την οικονομική κρίση κοίταξα να βρω κι αλλού δουλειά και κυρίως τα καλοκαίρια πλέον καθαρίζω σπίτια. Όπου βρω μεροκάματο πάω βέβαια, και τώρα πάω στα χωράφια πάω στο συσκευαστήριο δουλεύω κάποιες φορές. Όπου βρω δουλειά πάω.... Οι δυσκολίες υπήρχαν και παρόλο που εγώ δεν είχα δουλειά, δούλευε ο άντρας μου και μπορούσαμε να είχαμε έστω και λίγα χρήματα, λύσεις δεν μπορώ να πω ότι βρήκα, σίγουρα όμως επειδή έβλεπα ότι δεν υπάρχουν χρήματα πήγαινα για μεροκάματο με λιγότερα χρήματα από ότι έπαιρνα πριν την κρίση».Σχετικά με την απόκτηση εξειδικευμένης γνώσης αν αποτελεί πλεονέκτημα στην εύρεση εργασίας μας λέει: «Ναι βέβαια βοηθάει, δεν βοηθάει; σίγουρα το βλέπω από τον άντρα μου που γνωρίζει να βάζει πλακάκια, να χτίζει και παίρνει δουλειές και στην οικοδομή, αν δεν ήξερε αυτά δεν θα είχε συνέχεια μεροκάματο».Αν είχε απευθυνθεί κάποια στιγμή σε κρατικούς φορείς στήριξης σε περιόδους που δεν είχε εργασία μας ,αναφέρει : «Δεν είχα γραφτεί ποτέ στον ΟΑΕΔ. Δεν έχω πάρει ούτε κάποιο πρόγραμμα».Ως μέθοδο αντιμετώπισης της δύσκολης οικονομικής κατάστασης, που βίωσε εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, ήταν η επιστροφή στην Αλβανία ή η μετακίνηση σε μια άλλη χώρα μας αναφέρει: «Όχι ποτέ, γιατί ξέραμε ότι θα έχουμε πάλι δυσκολίες, πάλι από την αρχή όλα, η γλώσσα, να είσαι άγνωστος, δεν είμαστε και μικροί πια και τα παιδιά σπούδαζαν και τώρα δουλεύουν εδώ στην Αθήνα, πώς να φύγω;»

Η Μαριέτα μας λέει πως αντιμετώπισε την περίοδο χωρίς εργασία από την οικονομική ύφεση στην Ελλάδα έως και σήμερα: «Όχι δεν έψαξα αλλιώς δουλειά μόνο μέσω γνωστών, εδώ στην περιοχή δεν υπάρχει άλλη δουλειά για να ανοίγεται τόσο πολύ, που θα πας;... Όταν δεν είχα δουλειά και δούλευε ο άντρας μου μόνο και αυτός όχι συνέχεια, τα εισοδήματά μας ήταν λιγότερα και είχαμε περιοριστεί και όταν δεν έφταναν τα χρήματα για να πληρώσουμε τα έξοδα μας βγάλαμε από τα έτοιμα». Σχετικά με το αν έχει εγγραφεί στο ΟΑΕΔ, απαντά: «Όταν δεν με πήρανε στη δουλειά που ήμουν, στο εστιατόριο άρχισα να μπαίνω στο ταμείο ανεργίας, το καλοκαίρι ξανά έβρισκα δουλειά, έκοβα το ταμείο ανεργίας, μου κόλλαγαν μέχρι 100 ένσημα, και το χειμώνα ξανά έμπαινα στο ταμείο ανεργίας. Αυτό γίνεται έως σήμερα». Αν έχει αναζητήσει προγράμματα κοινωνικής στήριξης μας λέει: «Όχι δεν έχω πάρει κάποιο πρόγραμμα». Ως προς την επιστροφή στην χώρα καταγωγής ή τη μετακίνηση της σε μια άλλη χώρα προς αντιμετώπιση της δυσπραγίας που έζησε στην Ελλάδα εξαιτίας των δύσκολων οικονομικών συνεπειών της κρίσης μας λέει: «Όχι πια, η κόρη μου έχει μεγαλώσει, έχει γίνει μαμά και δεν θέλει να επιστρέψει πίσω στην Αλβανία, και θα μείνω εδώ. Σε άλλη χώρα δεν έχω σκεφτεί ποτέ να πάω δεν είμαι σε ηλικία και είναι δύσκολο να μάθεις μία νέα γλώσσα αλλά και η οικογένειά μου ποια είναι εδώ. Από την άλλη οι δουλειές μας είχαν κλείσει στην Αλβανία και εγώ και ο άντρας μου ότι κάναμε πριν εκεί πλέον δεν υπάρχει και λέμε τώρα εδώ».

Η Έλλη στο ερώτημα αν αναζήτησε με άλλους τρόπους εργασία σε σχέση με την παρελθούσα επαγγελματική πορεία της πριν την οικονομική κρίση στην Ελλάδα, μας δίνει την παρακάτω απάντηση: «Ναι όπως σας είπα πριν, όταν δεν υπήρχε συνέχεια δουλειά πήγαινα και πρόσεχα γιαγιάδες και καθαρίζα σπίτια. Αυτό γινόταν λόγω ότι στην περιοχή είμαι πολλά χρόνια εκεί είμαι γνωστή πια και όταν ζητάγα δουλειά έβρισκα σχετικά εύκολα... και σήμερα με το ταμείο ανεργίας που παίρνω δεν είναι πολλά τα λεφτά και κάνω και μεροκάματα που και που, πηγαίνω και καθαρίζω σπίτια... Πιο πολύ μέσω γνωστών συνέχιζα να ψάχνω δουλειά. Είμαι γνωστή τόσα χρόνια και μπορώ να πάω εύκολα να ζητήσω δουλειά κάπου». Αν έχει εγγραφεί στο μητρώο του ΟΑΕΔ μας απαντά: «Ναι σε περιόδους που δεν είχα ένσημα, όπως σας είπα και δούλευα και συνεχίζω και δουλεύω σε εστιατόρια και ξενοδοχεία κυρίως το καλοκαίρι, μετά μπαίνω στο ταμείο ανεργίας, και ως άνεργη με χαμηλά εισοδήματα που έχουμε τα τελευταία χρόνια από το 2016 αν θυμάμαι καλά, παίρνουμε το κοινωνικό τιμολόγιο, για το ρεύμα εννοώ και τώρα τελευταία παίρνουμε και το επίδομα ενοικίου». Αν θεωρεί πως κάποιες θεωρητικές ή πρακτικές γνώσεις/δεξιότητες παίζουν καθοριστικό ρόλο στην

εύρεση εργασίας μας απαντά: «Για τις γυναίκες δεν νομίζω πως είναι απαραίτητη μια γνώση. Εδώ χρειάζονται ανθρώπους που να δουλεύουν και να μη φοβόνται την δουλειά. Αμα θέλεις να δουλέψεις , δουλεύεις». Σχετικά με το αν θεώρησε ή θεωρεί επίλυση την επιστροφή στην Αλβανία ή την μετανάστευση σε άλλη χώρα, για την αντιμετώπιση των δύσκολων συνθηκών που δημιούργησε η οικονομική κρίση μας απαντά: «Όχι, όχι, όχι. Έχουμε συνηθίσει εδώ, τα παιδιά σπούδαζαν και είναι εδώ, δεν θέλουν να πάνε στην Αλβανία. Έχουμε ελπίδες ότι μία μέρα θα γυρίσει πάλι και θα είναι η κατάσταση όπως πριν, θα φτιάξουν τα πράγματα ελπίζουμε».

Η επαγγελματική τους εξέλιξη μέσα από τις εμπειρίες τους, που έχουν κατακτήσει από την μακρόχρονη διαμονή τους (25 χρόνια και πλέον) στην χώρα εγκατάστασής τους, περιγράφεται στα παρακάτω:

Ο πρώτος πληροφορητής αναφέρει σχετικά: «Θα συνεχίσω αυτό που κάνω και θα μείνω εδώ με τα παιδιά... εγώ πιο παλιά ήθελα να γυρίσω πίσω στην Αλβανία, τα παιδιά όμως δεν θέλουνε, και θα μείνω εδώ με τα παιδιά, η μεγάλη μου κόρη μένει στην Αθήνα έχει παντρευτεί και έχω και ένα εγγονάκι 1,5 χρονών. Η μικρή δουλεύει και αυτή στην Αθήνα , έχουν την ζωή τους πλέον και εδώ θέλουν να μείνουν ». Σχετικά με την συνταξιοδότηση του μας λέει: «Ναι πιστεύω πως θα πάρω σύνταξη γιατί πληρώνω την ασφάλειά μου κανονικά τόσα χρόνια και θα συνεχίσω να την πληρώνω...να είμαστε πρώτα καλά»

Ο Χρήστος μας λέει : «Η αλήθεια είναι ότι είναι πολύ δύσκολα, τώρα αντέχουμε όσα κάνουμε και μεγαλώσαμε πια, δεν μπορούμε παραπάνω, δεν είμαστε παιδιά. Η δουλειά είναι μία τώρα, αυτή που κάνω». Για το αν συνταξιοδοτηθεί από την Ελλάδα μας απαντά: «Βεβαίως για αυτό το πληρώνουμε, πρώτα είμαστε ασφαλισμένοι και το δεύτερο είναι ότι σίγουρα θα πάρουμε σύνταξη».

Ο Μάξ μας περιγράφει την μελλοντική επαγγελματική πορεία: «Εγώ θα συνεχίσω όσο μπορώ γιατί η δουλειά αυτή είναι βαριά, ο πετράς είναι βαριά δουλειά, για όσο μπορώ θα συνεχίσω και μετά θα δούμε». Συμφωνά με τις ισχύουσες νομικές διατάξεις και τις ασφαλιστικές εισφορές που έχει καταβάλει και συνεχίζει να καταβάλει αν δικαιούται συνταξιοδότηση από την χώρα εγκατάστασης μας λέει: «Με τα ένσημα που έχω όχι, όχι δεν βγαίνω σε σύνταξη. Στην Αλβανία έχω ένσημα, έχω δουλέψει εκεί. Θα δούμε αν μπορώ να πληρώσω κάποια ένσημα εδώ για να μπορέσω να πάρω εδώ σύνταξη ή στην Αλβανία θα δούμε».

Ο Ηλίας μας αναφέρει για την μελλοντική του επαγγελματική εξέλιξη : *«Ανάλογα με την οικονομία της χώρας, θέλω να πιστεύω ότι θα πάει καλύτερα, εγώ τώρα θα συνεχίσω να ασχολούμαι με την οικοδομή, γιατί βλέπω πως αρχίζει και παίρνει μπρος ξανά και ελπίζω να είναι καλύτερα τα πράγματα»*. Ως προς το αν συνταξιοδοτηθεί από την Ελλάδα, απαντά: *«Πιστεύω ναι από το '99 όπως σας είπα είμαι ασφαλισμένος στο ΙΚΑ έχω ένσημα, τότε τα πληρώνει ο εργοδότης τότε εμείς, αλλά πιστεύω πως θα έχω αρκετά ένσημα και θα πάρω σύνταξη»*.

Η Βιολέτα μας λέει: *«Εμείς πρέπει να δουλεύουμε για να πάρουμε σύνταξη γιατί δεν θα αντέξουμε για πολύ να δουλεύουμε συνέχεια»*. Σχετικά με την συνταξιοδότηση της από το Ελληνικό κράτος μας λέει: *«Ναι, ελπίζω πως ναι, γιατί πρέπει να έχεις 35 χρόνια εργασίας στην Ελλάδα και να μένεις συνέχεια στην Ελλάδα»*.

Η Μαριέτα μας προβλέπει την επαγγελματική της εξέλιξη στην Ελλάδα ως εξής: *«Εγώ είμαι τώρα 66 θα δουλέψω για άλλον ένα χρόνο και μετά θα βγω στη σύνταξη, εύχομαι να είναι καλύτερα»*. Αν θα συνταξιοδοτηθεί από την Ελλάδα μας λέει: *«Ναι πιστεύω ναι, την κατώτερη ναι»*.

Η Έλλη, σχετικά με την επαγγελματική πορεία της στο μέλλον, μας λέει : *« Τα βλέπω καλύτερα γιατί εγώ έμαθα τώρα πιο καλά τη δουλειά μου, είμαι πιο ευχαριστημένη από τον εαυτό μου και πιο ευχαριστημένη από τους εργοδότες και τα λεφτά περίπου είναι καλά»*. Ως προς το εάν δικαιούται σύνταξη από την Ελλάδα μας απαντά : *«Αυτό το βλέπω δύσκολο, γιατί μπορεί να έχω πολλά χρόνια εδώ, αλλά κάθε χρόνο βάζω 100 ένσημα επειδή η δουλειά μου είναι εποχιακή»* .

3.3 Αποτελέσματα της έρευνας

Στην προσπάθεια διερεύνησης της επαγγελματικής πορείας σχετικά με την αντιμετώπιση της ανεργίας κατά την περίοδο εγκατάστασης στην χώρα προορισμού των Αλβανών μεταναστών και μέχρι την περίοδο πριν το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα , διαπιστώθηκε πρώτον, πως τα ονόματα των υποκειμένων που πήραν μέρος στην έρευνα είναι τα ονόματα που χρησιμοποιούν και με τα οποία είναι γνωστοί στην περιοχή αναφοράς της ερευνάς. Η πλειοψηφία (5 εκ των 7) των ονομάτων των συμμετεχόντων της έρευνας είναι ελληνικά ονόματα.

Επίσης διαπιστώθηκε, ότι στη πλειοψηφία των υποκειμένων που πήραν μέρος στην έρευνα περιγράφεται μια ομοιομορφία στην κατάκτηση θέσεων εργασίας σε συγκεκριμένο κλάδο εργασίας ανεξαρτήτως μορφωτικού επιπέδου.

Συγκεκριμένα οι έξι στους επτά πληροφορητές απασχολήθηκαν στον κλάδο της γεωργίας κατά την άφιξη τους ,ενώ μόνο ένας απασχολήθηκε στον χώρο της εστίασης κατά την ίδια περίοδο. Οι δύο από τους έξι εργάτες γης είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και οι τέσσερις από τους έξι είναι απόφοιτοι υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Ο ένας από το σύνολο των πληροφορητών, ο οποίος εργάστηκε στον χώρο της εστίασης είναι απόφοιτος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Όλες οι καταλαμβανόμενες θέσεις εργασίας δεν είχαν αυξημένες απαιτήσεις λεκτικής επικοινωνίας. Παρατηρείται πως 6 στους 7 συνεντευξιαζόμενους μας ανέφερε πως η επικοινωνία στην αρχή ήταν δύσκολη στον εργασιακό χώρο, διότι δεν γνώριζαν την ελληνική γλώσσα .

Σχετικά με την εργασιακή σχέση των πληροφορητών και εργοδοτών διαπιστώθηκε πως δεν υπήρχε κάποιο είδος σύμβασης εργασίας , ήταν άτυπη. Συγκεκριμένα στο σύνολο των υποκειμένων απαντήθηκε πως εργάζονταν με ημερομίσθιο (μεροκάματο) με την διαμονή τους στην Ελλάδα να είναι προσωρινή και μη νόμιμη , με μεγαλύτερο διάστημα αυτής το ένα έτος. Επίσης διαπιστώθηκε ότι εργάζονταν με ανασφάλιστη εργασία έως και την περίοδο ολοκλήρωσης της διαδικασίας νόμιμης διαμονής στην Ελλάδα. Ως προς την νομιμοποίηση της διαμονής παρατηρείται πως επίσης το σύνολο των υποκειμένων της έρευνας απέκτησε νομιμοποιητικά έγγραφα εγκατάστασης εντός του πρώτου κύματος νομιμοποίησης μεταναστών στην Ελλάδα που αφορά το διάστημα 1997-1999 σε άμεση συνάρτηση με την εργασία .Όπως έχει αναλυθεί εντός του θεωρητικού πλαισίου αυτής της εργασίας οι νομοθετικές διατάξεις αναφορικά με την νόμιμη μετανάστευση στην Ελλάδα είχαν εργασιοκεντρικό χαρακτήρα.

Η ασφαλιστή κάλυψη αφορά τα ταμεία ΟΓΑ και ΙΚΑ, που σήμερα είναι συγχωνευμένα στον ενιαίο φορέα ΕΦΚΑ(Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης), τέσσερις από τους επτά ήταν ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ και τρεις στον ΟΓΑ.

Η κοινωνική ένταξη των πληροφορητών στην ελληνική κοινωνία σε σχέση με την εργασία τους διαπιστώνεται ομαλή, με το σύνολο των υποκειμένων να αναφέρει πως τα δίκτυα βοήθησαν στην εξάλειψη της ανεργίας εξαιτίας της εύκολης πρόσβασης στην αγορά εργασίας που προσέφεραν όσο και στην γοργή προσαρμογής στα νέα δεδομένα που είχαν να διαχειριστούν στο ελληνικό περιβάλλον. Όπως έχει αναφερθεί από την Gemi(Gemi,2017), μέσω των εμπειρικών θεωριών, οι πληροφορίες για την ελληνική αγορά εργασίας είναι μέσω των δικτύων που έχουν οι μετανάστες αλβανικής καταγωγής. Επίσης κοινό σημείο αναφοράς αποτελεί και η

μεγάλη προσφορά εργασίας την περίοδο αυτή στην Ελλάδα στους τομείς όπως ,της γεωργίας και των κατασκευών. Συγκεκριμένα όλοι τους είχαν τουλάχιστον ένα συγγενικό πρόσωπο που είχε έρθει νωρίτερα από τους ίδιους στην Ελλάδα ,προσφέροντας τους την στήριξη και τις σχετικές πληροφορίες για την προσαρμογή τους στη νέα μεταναστευτική τους πορεία. Το σύνολο των συνεντευξιαζόμενων αναφέρει πως ήταν εύκολο να βρεις μια ανειδίκευτη θέση εργασίας την δεκαετία του '90, εξαιτίας της μεγάλης ζήτησης ανειδίκευτου φθηνού εργατικού δυναμικού που υπήρχε στην ελληνική αγορά. Παρατηρείται, ωστόσο, δυσαναλογία αμοιβών σε σχέση με την ανειδίκευτη εργασία μεταξύ γηγενών και Αλβανών μεταναστών. Συγκεκριμένα οι τέσσερις πληροφορητές μας απάντησαν με βεβαιότητα ότι αμείβονταν χαμηλότερα συγκριτικά με τους Έλληνες συναδέλφους τους, οι δύο από τους επτά πιστεύουν πως οι αμοιβές ήταν ίδιες, χωρίς να είναι σίγουροι και ένας εκ των επτά απαντάει με βεβαιότητα πως οι χρηματικές απολαβές από την προσφορά εργασίας του ήταν ίδιες με των γηγενών. Επίσης όλοι ανέφεραν πως η αρχική σκέψη ήταν να μεταναστεύσουν για ένα καλύτερο εργασιακό περιβάλλον που θα τους πρόσφερε υψηλότερες αμοιβές με απώτερο σκοπό την αποταμίευση ενός χρηματικού ποσού που θα μπορούσε να τους εξασφαλίσει μια οικονομική άνεση κατά την επιστροφή τους στην χώρα καταγωγής. Χαρακτηριστικά διαπιστώνεται πως το εργασιακό περιβάλλον στην Ελλάδα σε σύγκριση με αυτό της Αλβανίας ήταν καλύτερο όσο αφορά τις υψηλότερες αμοιβές αλλά και τον τεχνολογικό εξοπλισμό στους κλάδους της γεωργίας, του τουρισμού και των κατασκευών.

Η επίδραση της εργασίας στον τρόπο ζωής τους κατά την διάρκεια διαμονής τους στην Ελλάδα είχε θετικό πρόσημο. Χαρακτηριστικά και οι επτά συνεντευξιαζόμενοι μας είπαν πως είναι ευχαριστημένοι από το ελληνικό εργασιακό περιβάλλον χωρίς να αντιμετωπίζουν μεγάλο χρονικό διάστημα απραξίας αναφορικά με την εργασία, με υψηλότερες αμοιβές από εκείνες της Αλβανίας, που τους έδωσαν την δυνατότητα απόκτησης καλύτερου βιοτικού επιπέδου. Συγκεκριμένα αναφέρουν πως έχουν αποκτήσει περιουσιακά στοιχεία εδώ στην Ελλάδα κινητά και ακίνητα ή/και έχουν συντηρήσει ακίνητη περιουσία στην χώρα καταγωγής τους. Έχουν καλύψει τα έξοδα σπουδών των παιδιών τους και ζουν μια αξιοπρεπή ζωή καλύπτοντας όλες τις καθημερινές τους ανάγκες μέσα από την εργασία τους.

Αναφορικά με το αν συνάντησαν δυσκολίες εύρεσης εργασίας κατά το διάστημα εγκατάστασης τους στην Ελλάδα έως σήμερα το σύνολο των ερωτηθέντων απάντησε

πως είχε αντιμετωπίσει δυσκολία στη εξεύρεση εργασίας και συνεχίζει να αντιμετωπίζει μετά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης στη χώρα. Συγκεκριμένα αναφέρουν πως ενώ είχαν μετακινηθεί από τον κλάδο της γεωργίας στον κλάδο των κατασκευών οι τρεις από τους τέσσερις άνδρες πληροφορητές της έρευνας πριν την περίοδο της οικονομικής ύφεσης, μετακινήθηκαν ξανά σε εργασίες της υπαίθρου μετά την εμφάνιση της κρίσης, εξαιτίας της απώλειας των θέσεων εργασίας τους στον συγκεκριμένο κλάδο. Το ίδιο παρατηρείται και στον κλάδο του τουρισμού, οι τρεις από τους επτά, δύο εκ των οποίων είναι γυναίκες και ένας άνδρας, που είχαν διανύσει το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στον αναφερόμενο κλάδο έχασαν τις δουλειές τους εξαιτίας της μείωσης θέσεων εργασίας ως συνέπεια της οικονομικής κρίσης. Επίσης όλοι οι πληροφορητές μας αναφέρουν ότι κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης εργάζονταν ως ανασφάλιστοι και με μειωμένες αμοιβές. Αυτό δεν συνέβαινε την περίοδο πριν την οικονομική ύφεση της χώρας εγκατάστασης, ανεξάρτητα από τον κλάδο απασχόλησης.

Η πρακτική αντιμετώπισης, που ακολουθήθηκε από τους ίδιους τους συνεντευξιζόμενους σχετικά με την μείωση θέσεων εργασίας καθώς και με την φθίνουσα πορεία των αμοιβών εργασίας ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης, ήταν η μετακίνηση σε άλλους κλάδους προς αντιμετώπιση της ανεργίας. Οι έξι από τους επτά μετακινήθηκαν σε άλλους κλάδους απασχόλησης από αυτόν που βρίσκονταν πριν την οικονομική κρίση. Πιο συγκεκριμένα τρεις από τους τέσσερις άνδρες που πήραν μέρος στην έρευνα μετακινήθηκαν από τον κλάδο των κατασκευών σε αγροτικές εργασίες κυρίως κατά τους χειμερινούς μήνες στην συγκομιδή ελιάς και εσπεριδοειδών. Δύο από τις τρεις γυναίκες που έλαβαν μέρος στην έρευνα μετακινήθηκαν από τον κλάδο του τουρισμού στον κλάδο της γεωργίας και μία εξ αυτών και στην φροντίδα ηλικιωμένων ατόμων και σπιτιών. Η μια πληροφορήτρια της έρευνας εκ των τριών απασχολήθηκε στο χώρο της υπαίθρου και της βιοτεχνίας αλλά εργάστηκε και ως φροντιστής οικιών. Οι τεχνικές αναζήτησης εργασίας δεν μεταβλήθηκαν προς την αντιμετώπιση της κυκλικής ανεργίας. Κύρια τεχνική παραμένει η ισχυρή δικτύωση που έχει αναπτυχτεί με το πέρασμα των χρόνων μεταξύ των Αλβανών μεταναστών και γηγενών. Επίσης το σύνολο των συνεντευξιζόμενων ανέφερε πως εργαζόταν με χαμηλότερες απολαβές καθώς και με συναίνεση στην ανασφάλιστη εργασία, προκειμένου να έχει εισοδήματα έστω και χαμηλότερα από αυτά που αποκτούσε πριν την κρίση. Σημαντική στήριξη

αποτέλεσαν και οι αποταμιεύσεις που είχαν επιτευχθεί τα προηγούμενα χρόνια εξαιτίας των υψηλών αμοιβών και της καλλιέργειας της τακτικής αυτής. Την μέθοδο αυτή αντιμετώπισης της μειωμένης προσφοράς εργασίας την αναφέρουν οι πέντε από τους επτά συμμετέχοντες της έρευνας. Αναφορικά με την αναζήτηση κρατικής στήριξης, διαπιστώνεται πως τρεις από τους επτά πληροφορητές μας έχουν εγγραφεί στο μητρώο του ΟΑΕΔ. Συγκεκριμένα ένας στους τέσσερις άντρες έχει εργαστεί με το πρόγραμμα κοινωφελούς εργασίας πεντάμηνης διάρκειας στον Δήμο αναφοράς της έρευνας και έχει επιδοτηθεί από τον ανάλογο φορέα καθώς έχει λάβει και προνιακή βοήθεια μέσω κοινωνικού τιμολογίου και επίδομα ενοικίου. Δύο από τις τρεις γυναίκες πληροφορητές της έρευνας ήταν εγγραμμένες στον ΟΑΕΔ καθώς το επάγγελμά τους έχει να κάνει με εποχιακή εργασία στον κλάδο του τουρισμού. Μια εκ των δύο αυτών πληροφορητών είναι και σήμερα επιδοτούμενη άνεργη και δικαιούχος κοινωνικού τιμολογίου και επιδόματος ενοικίου. Τέλος, ως προς την επιστροφή στην χώρα καταγωγής ή τη μετακίνηση τους σε μια άλλη χώρα για την αντιμετώπιση της δυσπραγίας που βίωσαν στην Ελλάδα, εξαιτίας της κυκλικής ανεργίας, αλλά και της ευκαιριακής, προσωρινής απασχόληση που καταλάμβαναν με μειωμένα ημερομίσθια ως γενικό αποτέλεσμα της κρίσης, οι απαντήσεις που δόθηκαν στο σύνολο τους έχουν ομοιομορφία. Συγκεκριμένα και οι επτά συνεντευξιζόμενοι απάντησαν πως δεν είχαν σκεφτεί ποτέ την επιστροφή στην Αλβανία ως λύση της ανεργίας και κατά συνέπεια των οικονομικών προβλημάτων που αντιμετώπιζαν κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα.

Ως προς την μελλοντική τους επαγγελματική πορεία διαπιστώνεται πως δεν πρόκειται να μετακινηθούν σε ένα νέο κλάδο απασχόλησης. Συνήθως οι άνδρες μετακινούνται μεταξύ των κλάδων κατασκευών και γεωργίας. Χαρακτηριστικά οι τρεις από τους τέσσερις μετακινούνται μεταξύ των δυο προαναφερόμενων κλάδων ανάλογα με την ζήτηση που υπάρχει σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Ο ένας εκ των τεσσάρων ανδρών που πήραν μέρος στην έρευνα μας δηλώνει πως παρέμεινε στον γεωργικό κλάδο από το διάστημα εγκατάστασης του έως και σήμερα. Για τις γυναίκες πληροφορήτριες της έρευνας προκύπτει πως μετακινούνται οι δύο μεταξύ τουρισμού και φροντίδας οικιών με την μια εξ αυτών και στην φροντίδα ατόμων τρίτης ηλικίας. Η μια εκ των τριών θα συνεχίσει να εργάζεται στον κλάδο της γεωργίας και της φροντίδας σπιτιών. Σε σχέση με την συνταξιοδότησή τους η πλειοψηφία των ερωτηθέντων μας είπε πως δικαιούνται συνταξιοδοτικές απολαβές από το Ελληνικό κράτος. Οι πέντε από τους επτά απάντησαν πως αναλογικά με τα χρόνια νόμιμης και

μόνιμης διαμονής στην χώρα καθώς και τις ασφαλιστικές εισφορές που καταβάλλονται θα τους δοθεί το δικαίωμα συνταξιοδότησης. Ωστόσο οι δύο από το σύνολο των συνεντευξιαζόμενων μας απάντησαν πως λόγω ότι δεν έχουν συγκεντρώσει ικανοποιητικό αριθμό ενσήμων εξαιτίας του ότι ο ένας εξ αυτών είναι απασχολούμενος στον κλάδο του τουρισμού και έχει συγκεκριμένο αριθμό ενσήμων τετραμηνίας ανά έτος και ο άλλος λόγω του ότι δεν ασφαλιζόταν τακτικά εξαιτίας του κυρίου του επαγγέλματος ως εργάτης οικοδομικών εργασιών, δεν θεμελιώνουν το δικαίωμα συνταξιοδότησης.

Κεφάλαιο 4. Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας, η ανεργία αναφέρεται σε άτομα που ανήκουν στο εργατικό δυναμικό μιας χώρας, τα οποία βρίσκονται εκτός της αγοράς εργασίας, που είναι ικανά και διαθέσιμα να εργαστούν, αλλά δεν εργάζονται. Ωστόσο μέσα από την έρευνα της κοινωνικής ομάδας των Αλβανών μεταναστών στην ελληνική αγορά εργασίας παρατηρείται πως εμφανίζονται κυρίως δύο μορφές της ανεργίας, η κυκλική και η λανθάνουσα, ως αποτέλεσμα της οικονομικής ύφεσης της χώρας.

Για την περίοδο εγκατάστασης έως το 2008 δεν σημειώνονται δείγματα ανεργίας της συγκεκριμένης εξεταζόμενης ομάδας, εφόσον δεν μπορεί να καταγράψει ως άτυπη σε κάποιον επίσημο δείκτη. Όπως χαρακτηριστικά μας αναφέρεται από τα ίδια τα υποκείμενα της έρευνας την αναφερόμενη περίοδο, ένας Αλβανός μετανάστης ήταν εύκολο να βρει ανειδίκευτη άτυπη εργασία στην Ελλάδα, εξαιτίας των αυξημένων αναγκών στους τομείς της γεωργίας, του τουρισμού και των κατασκευών. Ως προς τις δυσκολίες εύρεσης εργασίας αναφέρεται από τους πληροφορητές, (έξι στους επτά συνεντευξιαζόμενους) πως εμπόδιο αποτέλεσε η απουσία γνώσης της ελληνικής ομιλούμενης γλώσσας. Σχετικά με τις τεχνικές ένταξης που χρησιμοποίησαν οι Αλβανοί μετανάστες συμπεραίνεται πως η αλλαγή ονομάτων, καθώς και τα δίκτυα αποτέλεσαν τις κύριες μεθόδους για την ενσωμάτωσή τους στην ελληνική κοινωνία. Όπως περιγράφεται στην μελέτη της Κόκκαλη (Kokkali,2015) οι τεχνικές αυτές, κυρίως η υιοθέτηση ελληνικών ονομάτων που έχουν τις ρίζες τους από την οθωμανική ιστορία, έχουν απότερο σκοπό την γρηγορότερη ενσωμάτωσή τους στην νέα τους κοινωνία εγκατάστασης.

Αναφορικά με την δεύτερη μέθοδο, τα δίκτυα, που έχουν να κάνουν κυρίως με την ένταξή τους στην ελληνική αγορά εργασίας, διαπιστώνεται ότι αποτελούν το κύριο μέσο της μετανάστευσής τους. Η θεωρητική ανάλυση της Gemi το 2017 περί δικτύων των Αλβανών μεταναστών που έχουν αναπτύξει αλλά και συνεχίζουν να αναπτύσσουν καθόλη την διάρκεια της εγκατάστασής τους μεταξύ των ομογενών τους αλλά και των γηγενών, αποτελεί την κύρια τεχνική εύρεσης εργασίας στην Ελλάδα. Από την άλλη μεριά επιβεβαιώνεται μέσα από την ερευνά των Λαζαρίδη και Κουμανδράκη το 2006, σχετικά με την αδήλωτη εργασία των αλβανών μεταναστών, οι οποίοι αποτελούν εργατικό δυναμικό χαμηλότερου κόστους έναντι των γηγενών αλλά και η μεγάλη σημασία που δίνετε από τους ίδιους στις αποδοχές παρά στο κύρος μιας θέσης εργασίας. Η βαρύτητα που δίνεται στις συνεχείς αποδοχές ανεξάρτητα από το είδος εργασίας δημιουργεί μια ευελιξία στην μετακίνηση και στην αποδοχή οποιασδήποτε θέσης εργασίας ανεξαρτήτως των προσόντων που κατέχουν και τους καθιστά διαθέσιμους όταν χρειαστεί.

Οι αμοιβές αποτελούν για τους Αλβανούς μετανάστες τον κύριο σκοπό της προσφοράς εργασίας τους και σε δεύτερη μοίρα έρχεται η κατάκτηση ασφαλιστικής ικανότητας. Κυρίως κατά την αρχική διαμονή τους ως αρχικός στόχος της μετανάστευσης τους αποτέλεσε η σκέψη μιας προσωρινής διαμονής στην χώρα προορισμού, που θα τους επέτρεπε, λόγω των υψηλότερων αμοιβών ημερομισθίων συγκριτικά με της Αλβανίας, την αποταμίευση ενός χρηματικού ποσού που θα τους εξασφάλιζε μια άνετη διαβίωση κατά την επιστροφή τους στην χώρα καταγωγής. Εξαιτίας αυτής της σκέψης παρατηρείται μέσα από την συγκεκριμένη έρευνα πως οι αμοιβές των Αλβανών εργαζομένων με τα ίδια στοιχεία Ελλήνων εργαζομένων(ίδια μισθολογικά κλιμάκια και δημογραφικά χαρακτηριστικά) είναι χαμηλότερες. Αυτή η διάκριση έναντι των αμοιβών αποτελεί ένα είδος κοινωνικής διάκρισης. Συγκεκριμένα οι αμοιβές τους αποδεικνύονται σύμφωνα με τις μαρτυρίες τους, χαμηλότερες από αυτές των γηγενών συναδέλφων τους.

Η περίοδο της τριετίας '97-'99 αποτέλεσε την μόνιμη εγκατάσταση των παράτυπων Αλβανών μεταναστών σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας εργασίας, την ίδια περίοδο σημειώνεται η πρώτη μαζική νομιμοποίηση θέτοντας τις βάσεις κοινωνικής ασφάλισης και νόμιμης εργασίας, εφόσον αποτελούν τα κύρια χαρακτηριστικά της απόκτησης άδειας διαμονής. Τα συμπεράσματα αυτά της παρούσας έρευνας είναι όμοια με την θεωρητική ανάλυση των Μαρούκη και Gemi το 2011, οι οποίοι αναφέρουν πως την δεκαετία του '90 οι Αλβανοί μετανάστες της

Ελλάδας στην πλειοψηφία τους ήταν χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα, με προσωρινή διαμονή καταλαμβάνοντας θέσεις εργασίας μεγάλης ζήτησης φθηνών ανειδίκευτων εργατών στους τομείς της γεωργίας, του τουρισμού, των κατασκευών, στην φροντίδα σπιτιών και σε μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις.

Παρατηρείται επίσης, πως καλλιεργήθηκε κλίμα σταθερότητας για την αλβανική μεταναστευτική κοινότητα μετά την πρώτη μαζική νομιμοποίηση του 1998. Διαπιστώνεται πως η διαμονή πλέον είναι μόνιμη με συνεχόμενη δηλωμένη εργασία και μια ανοδική πορεία κοινωνικοοικονομικής κατάστασης των Αλβανών μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. Συγκεκριμένα 6 στους 7 συμμετέχοντες της έρευνας απάντησαν πως μπόρεσαν να σπουδάσουν τα παιδιά τους ,επίσης με την ίδια προαναφερόμενη αναλογία μας ανέφεραν για την απόκτηση περιουσιακών στοιχείων, επίτευξη αποταμιεύσεων κατά το διάστημα της δεκαετία 1998- 2008, έως δηλαδή και πριν την οικονομική κρίση. Σημειώνεται πως οι συμμετέχοντες της έρευνας ενώ εργάστηκαν την πρώτη περίοδο της εγκατάστασης τους στην ύπαιθρο, με την πάροδο του χρόνου μεταπήδησαν σε άλλους κλάδους όπως αυτών των κατασκευών, του τουρισμού και της φροντίδας οικιών και ατόμων τρίτης ηλικίας. Όπως αναφέρεται στην μελέτη του Κασίμη, Ζακόπουλου και Παπαδόπουλου το 2003 ,αλλά και στην μεταγενέστερη μελέτη των Λαβριανίδη και Σύκα το 2011 παρουσίασαν ανοδική οικονομική κινητικότητα οι Αλβανοί μετανάστες εργάτες γης. Εν γένει μπορούμε να πούμε πως οι Αλβανοί μετανάστες σημειώνουν ανοδική επαγγελματική και κοινωνικοοικονομική κινητικότητα σε περιοχές της υπαίθρου και τουρισμού.

Την περίοδο της οικονομική κρίσης, σημειώνεται μέσα από την έρευνα πως χάθηκαν πολλές θέσεις εργασίας στον κλάδο του τουρισμού, των κατασκευών, της βιοτεχνίας αλλά και της φροντίδας σπιτιών, όπως επίσης σημειώθηκε μείωση των αμοιβών. Η μείωση θέσεων εργασίας των προαναφερόμενων κλάδων και η μείωση αμοιβών ,οδήγησε στην αποδοχή χαμηλότερων ημερομισθίων αλλά και στην συγκατάθεση ανασφάλιστης εργασίας καθώς και στην αλλαγή κλάδου απασχόλησης κυρίως από τους πληγέντες κλάδους ,σημειώνεται μετακίνηση προς στον κλάδο της γεωργίας. Με άλλα λόγια, σημειώνεται επιστροφή στην γεωργική απασχόληση στο περιβάλλον της οικονομικής κρίσης από την οποία είχαν αποχωρήσει από τη δεκαετία του '90. Μπορούμε να πούμε πως συνέπεια της οικονομικής κρίσης αποτελεί και η αύξηση της άτυπης/αδήλωτης εργασίας. Σύμφωνα με τους Ζωγραφάκη και Κασίμη το 2014 , οι μετανάστες αλβανικής καταγωγής με την μεγαλύτερη διαμονή στην Ελλάδα ,είναι εκείνοι που πλήττονται περισσότερο, εξαιτίας της επιστροφής τους στην αδήλωτη

εργασία και των χαμηλών αμοιβών συγκριτικά με τις υψηλότερες αποδοχές που λάμβαναν πριν την κρίση.

Η έρευνα μας έδειξε πως σχεδόν ο μισός πληθυσμός του συνόλου εργαζομένων αλβανικής καταγωγής \ απευθύνθηκε στον ΟΑΕΔ κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης και έπειτα. Ο ένας από τους τέσσερις άνδρες και δύο από τις τρεις γυναίκες Αλβανικής καταγωγής ήταν εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ. Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί πως το σύνολο του αλβανικού μεταναστευτικού πληθυσμού κατά την περίοδο εγγεγραμμένης ανεργίας του συνέχιζε να απασχολείται σε αδήλωτη ευκαιριακή εργασία.

Τέλος τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την εργασία αυτή είναι πως η κρίση δημιούργησε ένα κλίμα αδράνειας που φαίνεται μέσα από την εκούσια ακινησία των αλβανών μεταναστών στην χώρα εγκατάστασης. Σύμφωνα με την έρευνα οι Αλβανοί μετανάστες πρώτης γενιάς δεν επιθυμούν να εγκαταλείψουν την Ελλάδα παρόλο των δύσκολων οικονομικών και εργασιακών συνθηκών που αντιμετωπίζουν μετά την οικονομική κρίση έως και σήμερα, διότι: α) έχουν διανύσει το μεγαλύτερο χρόνο της παραγωγικής ζωής τους στην ελληνική κοινωνία ,β) έχουν πλήρως προσαρμοστεί στην χώρα εγκατάστασης, γ) η ένταξη και ενσωμάτωση των παιδιών τους στην ελληνική αγορά δεν γεννά την επιθυμία επιστροφής στην χώρα καταγωγής των γονέων τους. Στα συμπεράσματα αυτά οδηγείται και η ανάλυση του Καψάλη το 2018 μελετώντας την κινητικότητα των Αλβανών μεταναστών στον Ελλαδικό χώρο. Συγκεκριμένα αναφέρεται πως ενώ η Ελλάδα αποτέλεσε την πρώτη επιλογή ως χώρα προορισμού και εγκατάστασης μεταναστών αλβανικής καταγωγής , εξαιτίας της γειτονίας των δύο χωρών, ωστόσο αρχίζει να διαφαίνεται στην Ελλάδα ένα κοινωνικό πλαίσιο αδράνειας αναφορικά με την έμφυτη κινητικότητα, η οποία προκαλείται από την αναζήτηση μιας καλύτερης ζωής των μεταναστών, κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης και μετά. Ως προς την συνταξιοδότηση των Αλβανών μεταναστών πρώτης γενιάς της Ελλάδας, συμπεραίνεται πως η πλειοψηφία των αλβανών εργαζομένων (οι πέντε από τους επτά) δικαιούται σύμφωνα με το σχετικό εθνικό νομοθετικό πλαίσιο συνταξιοδότηση από την χώρα.

Από την ανάλυση αποτελεσμάτων της έρευνας και της θεματικής ανάλυσης, όσο και την συνάρτηση των στοιχείων που έχουν αναπτυχθεί στη συγκεκριμένη εργασία, εντός του θεωρητικού πλαισίου μέσω της βιβλιογραφικής αναφοράς, διαπιστώνουμε ότι για να αντιμετωπίσουν οι Αλβανοί μετανάστες την ανεργία στην χώρα εγκατάστασης, οφείλει η χώρα αυτή να δημιουργήσει συνθήκες που να προσφέρουν

ομαλή κοινωνική ένταξη κυρίως όσον αφορά την πρόσβαση στην εργασία, αλλά και την εκμάθηση της γλώσσας και την καταπολέμηση των διακρίσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αειχώρος .(2006) .Επιστ. Περιοδικό : Οι μεταναστευτικές ροές προς την Ελλάδα: Ανάλυση προσδιοριστικών παραγόντων, τυπολογία περιφερειών υποδοχής και χωρών προέλευσης. Τόμος 5 ,Τεύχος 2. Νοέμβριος 2006. Ανακτήθηκε από: <http://www.aeihoros.gr/download/article/oi-metanasteutikes-roes-pros-tin-ellada-analusi-prosdioristikon-paragonton-tupologia-perifereion-upodoxis-kai-xoron-proeleusis>

Βαρουξή Χ., Σαρρή Ν.(2012) «Μετανάστευση και ένταξη: προκλήσεις και διακρίσεις» στο «Μετανάστευση και ένταξη: προκλήσεις και διακρίσεις» στο Αφουξενίδης Α., Σαρρή Ν., Τσακηρίδη Ο. (επιμ.), Ένταξη των μεταναστών: αντιλήψεις, πολιτικές, πρακτικές. Αθήνα: ΕΚΚΕ : Ανακτήθηκε από: https://www.ekke.gr/publication_files/entaxi-ton-metanaston-antilipsis-politikes-praktikes

Γέμτος Π.Α. (2016), Μεθοδολογία των Κοινωνικών Επιστημών, Αθήνα: Παπαζήση

Δεδουσόπουλος, Α., (2000). Θεωρίες της ανεργίας. Αθήνα: Τυπωθήτω

Διεθνή Αμνηστία. Ποιος, πως, τι, γιατί σε αφορά, πώς μπορείς να βοηθήσεις; Το Ελληνικό Τμήμα της Διεθνούς Αμνηστίας καταγράφει συνοπτικά όλα όσα θα ήθελες να ξέρεις αλλά κανείς μέχρι τώρα δεν έκανε τον κόπο να σου εξηγήσει. Δικαιώματα «χαμένα στη ...μετάφραση»: Ανακτήθηκε από: <https://www.amnesty.gr/blog/20206/vasikes-erotiseis-kai-apantiseis-gia-ta-dikaiomata-prosfygon-metanaston>

ΕΛΣΤΑΤ. (2014). Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2011 Στατιστικά. Αποτελέσματα για το λόγο εγκατάστασης στην Ελλάδα των μεταναστών από χώρες εξωτερικού (με ελληνική ή ξένη υπηκοότητα) Πειραιάς:. Ανακτήθηκε από: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SAM07/->

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΕΙΕΑΔ. (2017). Εργασία και απασχόληση στην Ελλάδα. Γαβρόγλου Σταύρος, Καμινιώτη Ολυμπία, Κόλλιας Χρήστος, Κούρτη Ιουλία, Μπασκόζου Κωνσταντίνα, Παϊδούση Χρύσα, Χαϊκάλης-Πετρίτσης Ευάγγελος,

Χαρίσης Απόστολος. Αθήνα Ανακτήθηκε από:
<http://www.eiead.gr/publications/docs/%CE%95%CE%A4%CE%97%CE%A3%CE%99%CE%91%20%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%20%CE%95%CE%99%CE%95%CE%91%CE%94-2017-old.pdf>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2021, February 08). Ένταξη των Μεταναστών και των Προσφύγων Στις πόλεις. Retrieved March 12, 2021. Ανακτήθηκε από:
https://ec.europa.eu/info/eu-regional-and-urban-development/topics/cities-and-urban-development/priority-themes-eu-cities/inclusion-migrants-and-refugees-cities_el#-

Gemi.E.(2017). Αλβανική Παράτυπη Μετανάστευση στην Ελλάδα: Η Νέα Τυπολογία της Κρίσης. IRMA Εισαγωγική Έκθεση. Ανακτήθηκε από: <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2017/11/%CE%95%CE%99%CE%A3%CE%91%CE%93%CE%A9%CE%93%CE%99%CE%9A%CE%97-%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97-%CE%91%CE%9B%CE%92%CE%91%CE%9D%CE%99%CE%91.pdf>

Εντουαρντς. Β. (2016). Πρόσφυγας ή μετανάστης-Ποιος όρος είναι ο σωστός; UNHCR, Ανακτήθηκε από: https://www.unhcr.org/gr/12771-prosfgas_i_metanastis.html

Ζωγραφάκης. Σ. & Κασίμης, Χ.(2014). Ελληνική οικονομία και μετανάστες: Χτες... σήμερα... αύριο. Στο Μ Μασουράκης Μ. και Γκόρτσος Χ. (Επιμ.), Ανταγωνιστικότητα για ανάπτυξη: Προτάσεις πολιτικής. Αθήνα: Ελληνική Ένωση τραπεζών.

INE ΓΣΕΕ. (2019). Η ελληνική οικονομία και απασχόληση. Ετήσια έκθεση 2019. Εκθέσεις 21. ΑΘΗΝΑ. : Διαθέσιμο στο :
https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2019/08/Ethsia_Ekthesi_2019.pdf

INE ΓΣΕΕ. (2014). «Ανεργία και εργασιακή επισφάλεια Διαστάσεις και επιπτώσεις σε καιρό κρίσης». Χριστίνα Καρακιουλάφη, Μάνος Σπυριδάκης, Ελένη Γιαννακοπούλου, Δημήτρης Καραλής, Γιώργος Σώρος [Μελέτες-studies 31]. ΑΘΗΝΑ: ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ. Ανακτήθηκε από: https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2015/07/MELETH-31_.pdf

INE ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ(2008): «Ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης. Η περίπτωση των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων στους νομούς Άρτας, Θεσπρωτίας, Πρεβέζης, Λαρίσης και Φθιώτιδας», Δημουλάς Κ., Μιχαλοπούλου Κ. , Αθήνα.

Ίσαρη . Φ.,Πουρκός. Μ. (2015).Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας. Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Καβουνίδη. Τ.(2012). Η ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας. Στο Χ. Κασίμης & Α. Παπαδόπουλος (Επιμ), μετανάστες στην Ελλάδα: Απασχόληση και ένταξη στις τοπικές κοινωνίες. Αθήνα: Αλεξάνδρεια

Κασίμης. Χ & Ζακοπούλου. Ε. & Παπαδόπουλος. Α. (2003) . Η συμβολή των μεταναστών στη σύγχρονη οικογενειακή εκμετάλλευση :Μελέτη τριών παραδειγματικών περιοχών. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών .Τεύχος 111-112

(σσ. 9-38) Ανακτήθηκε από:

<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/ekke/article/view/9204/13004>

Κασίμης, Χ.& Παπαδόπουλος, Α (Επιμ).(2012). Μετανάστες στην Ελλάδα: Απασχόληση και ένταξη στις τοπικές κοινωνίες. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Καραντινός, Δ. (1988) .Ανοιχτή ανεργία και αστικές αγορές (1974-1985) .Διαθέσιμο από:

<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/ekke/article/viewFile/7364/7085.pdf>

Καψάλης, Α (2018). Μετανάστες εργάτες στην Ελλάδα. Αθήνα: Τόπος .

Κυριαζόπουλος, Π. Γ. (2011), Μεθοδολογία έρευνας εκπόνησης διπλωματικών εργασιών, Αθήνα, Σύγχρονη Εκδοτική.

Λαμπίρη – Δημάκη Ι. (1990), Η Κοινωνιολογία και η Μεθοδολογία της, Αθήνα – Κομοτηνή: Σακούλα.

Μαρούδα, Μ.-Ν., Σαράντη ,Β., Κουτσουράκη, Ε. & Παπαϊωάννου, Μ. (2015).

Καθορισμός των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και της ανάγκης μετανάστευσης εργατικού δυναμικού από τρεις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αθήνα: Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων, Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Μπάτιου. Β. (2017). Επαγγελματική κινητικότητα: Παράγοντες επιδράσεις και διαστάσεις διαμόρφωσης του φαινομένου στην Ελλάδα. (Διδακτορική διατριβή).

Ανακτήθηκε από: <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/44295>

Νόμος 4251/2014, άρθρο 1 εδ.κ' και κδ', Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας(ΦΕΚ80/Α/1-4-2014) . Ανακτήθηκε από: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/n-4251-2014.html>

Νόμος 4387/2016, άρθρο 7. Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης Μεταρρύθμισης ασφαλιστικού συνταξιοδοτικού συστήματος Ρυθμίσεις φορολογίας εισοδήματος και τυχερών παιχνιδιών και άλλες διατάξεις(ΦΕΚ Α' 85/12.5.2012). Ανακτήθηκε από: <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/198288/nomos-4387-2016>

ΟΑΕΔ.(2021). Στοιχεία Εγγεγραμμένης ανεργίας. Στατιστικά στοιχεία Οκτωβρίου 2021.Στοιχεία ανέργων και επιδοτούμενων Συνοπτική έκθεση ανέργων και επιδοτούμενων. Ανακτήθηκε από: <https://www.oaed.gr/statistika>

Οδηγός Του Πολίτη.(2018). ΟΑΕΔ. Προγράμματα Κοινωφελούς Εργασίας σε 34 Δήμους. Διαθέσιμο από: <http://www.odigostoupoliti.eu/nea-genia-programmaton-kinofelous-ergasias/>

Οδηγός Του Πολίτη.(2021). Άδειες διαμονής για εργασία πολιτών τρίτων χωρών 2021-2022. Άδειες διαμονής για εργασία ανά Περιφέρεια και Περιφερειακή ενότητα. Αριθμ. 5269/139 – ΦΕΚ Τεύχος Β' 430/05.02.2021 Ανακτήθηκε από : <http://www.odigostoupoliti.eu/adeies-diamonis-gia-ergasia-politon-triton-choron-2021-2022/>

Παπαδόπουλος, Α. (2017). Η μεταναστευτική κρίση στην Ελλάδα της οικονομικής ύφεσης: Αναζητώντας ένα νέο πλαίσιο για την προσέγγιση του φαινομένου. Το Κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας 2016-2017 (pp.33-58). Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/320183810_E_'metanasteutike_krise'_sten_Ellada_tes_oikonomikes_ypheses_Anazetontas_ena_neo_plaisio_gia_ten_prosengise_tou_phainomenou

Παπαθεοδώρου, Θ. (2015). Νομικό καθεστώς αλλοδαπών : ελληνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία. Αθήνα :Νομική Βιβλιοθήκη.

Παρασκευοπούλου-Κόλλια, Ε.(2008) «Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες και συνεντεύξεις».OPEN EDUCATION-The Journalfor Open and Distance Education and Educational Technology,4 (1).

Πουρναράκης, Ε, Δ. και Αξάρλογλου, Κ., (2015). Αρχές Οικονομικής Ανάλυσης. Αθήνα: Σοφία Α.Ε

Συνήγορος του Πολίτη.,(2007). Παροχές Ανεργίας: Δικαιώματα των Ανέργων και Λειτουργία των Υπηρεσιών του ΟΑΕΔ. Αθήνα. Ανακτήθηκε από: https://www.synigoros.gr/resources/ee_gia_anergia_14607.pdf

Τερτσινίδου, Γ.(2008). Ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης. Η περίπτωση των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (μέσω των τοπικών πρωτοβουλιών απασχόλησης). Διαθέσιμο στο: https://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esta/T2/029/10145.pdf

Τσάκαλη, Α.,(2008), Θεωρίες ανεργίας, Χίος,(Μεταπτυχιακή εργασία). Διαθέσιμο στο: <https://docplayer.gr/9108968-Panepistimio-aigaiou-sholi-epistimon-tis-dioikisis-tmima-dioikisis-epiheiriseon.html>

Τσιώλης, Γ. (2011) Η σχέση ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες: Από την πολεμική των «παραδειγμάτων» στις συνθετικές προσεγγίσεις. Στο Δαφέρμος, Μ., Σαματάς, Κουκουριτάκης, Μ. & Χιωτάκης,

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. Δικτυακός Τόπος Διαβουλεύσεων. Κεφ 1.1 Μετανάστευση Ορισμός και βασικές κατηγορίες. Ανακτήθηκε από: <http://www.opengov.gr/immigration/?p=799>

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. (n.d.). Κέντρα Ένταξης Μεταναστών. Retrieved 3 26. 2021. Ανακτήθηκε από: <https://migration.gov.gr/migration-policy/integration/draseis-koinonikis-entaxis-se-ethniko-epipedo/kentra-entaxis-metanaston/>

Harari, Y.N. (2018). 21 μαθήματα για τον 21^ο αιώνα. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Ξένη Βιβλιογραφία

Bernard, H.R. (2006). Research Methods in Anthropology: Qualitative and Quantitative Approaches, Oxford: Altamira Press. Ανακτήθηκε από: <https://library.alterbridge.edu/ge/electronic-book/234>

Braun, V. Clarke, V. (2006), «Using thematic analysis in psychology». Qualitative Research in Psychology.

Cohen L., L. Manion, K. Morrison, (2008), Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας, Αθήνα, Μεταίχμιο.

Creswell J .W.(1998).Qualitative inquiry and research desing: Choosing among five apporoaches,C.A, Sage. Ανακτήθηκε από: [https://scholar.google.gr/scholar?q=Creswell+J+.W.\(1998\).Qualitative+inquiry+and+research+design:+Choosing+among+five+approaches,C.A,+Sage.&hl=en&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholart](https://scholar.google.gr/scholar?q=Creswell+J+.W.(1998).Qualitative+inquiry+and+research+design:+Choosing+among+five+approaches,C.A,+Sage.&hl=en&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholart)

European Commission, Directorate General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities Unit D1: “Employment in Europe”, Brussels 2006

Gedeshi. I & Jorgoni E. (2012). Social Impact of Emigration and Rural-Urban Migration in Central and Eastern Europe. Final Country Report. Albania.(April 2012) Ανακτήθηκε από: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=8818&langId=en>

Gemi. E.(2017). Albanian Migration in Greece: Understanding Irregularity in a Time of Crisis. European Journal of Migration and Law (EUR J MIGR LAW). February

2017. The European University of Tirana. Ανακτήθηκε από:
https://www.researchgate.net/publication/313593101_Albanian_Migration_in_Greece_Understanding_Irregularity_in_a_Time_of_Crisis

Gemi. E, Triadafyllidou A. (2021). Rethinking Migration and Return in Southeastern Europe. Routledge. Research on the Global Politics of Migration. Ανακτήθηκε από: <https://library.oapen.org/bitstream/id/f8116398-7f96-44c1-a414-53b01e4d5ca0/9781000375633.pdf>

King. R. & Vullnetari. J. (2003). Migration and development in Albania , Development Research Centre on Migration. Globalisation and Poverty. Working paper C5. Ανακτήθηκε από:
http://www.sussex.ac.uk/Units/SCMR/drc/publications/working_papers/WP-C5.pdf

Kokkali, I. (2015). Albanian Immigrants in the Greek City: Spatial ‘Invisibility’ and Identity Management as a Strategy of Adaptation. Ανακτήθηκε από:
https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-13719-3_7

Koutsoupias N. (2014). The Economic Crisis in Greece and the Implications for the Albanian Immigrants. Data analysis Bulletin, issue (pp. 42-53) .Ανακτήθηκε από:
https://www.academia.edu/19277261/The_Economic_Crisis_in_Greece_and_the_Implications_for_the_Albanian_Immigrants

Lazaridis. G.& Koumandraki. M. (2003). Survival ethnic entrepreneurs in Greece: a mosaic of informal and formal business activities. Sociological Research online Ανακτήθηκε από: <https://www.socresoline.org.uk/8/2/Lazaridis.html>

Lazaridis. G.& Koumandraki. M. (2006). Albanian migration to Greece: Patterns and processes of inclusion and exclusion in the labour market. European Societies. doi.: Ανακτήθηκε από: <https://doi.org/10.1080/14616690601079457>

Maroukis.T.& Gemi. (2011) E. Circular Migration between Greece and Albania: beyond the state?. European University Institute. Ανακτήθηκε από:

https://www.academia.edu/33953959/Circular_Migration_between_Greece_and_Albania_beyond_the_state

Prasad.D(XX). 10 Content Analysis , A method in Social Science Research. Centre for Social Studies (CSS). Ανακτήθηκε από:
<http://www.css.ac.in/download/content%20analysis.%20a%20method%20of%20social%20science%20research.pdf>

Vullnetari. J. (2015). Albanian Seasonal Work Migration to Greece: A Case of Last Resort? . Migration in the Southern Balkans . (σσ 143-159) Ανακτήθηκε από:
https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-13719-3_8

Παράρτημα

Εργαλείο έρευνας -Ερωτηματολόγιο

Δημογραφικά στοιχεία Πληροφοριοδότη

Φύλο:

Ηλικία:

Εκπαίδευση:

Οικογενειακή κατάσταση:

Τόπος διαμονής:

Ερωτήσεις

1. Ποια ήταν η πρώτη σας εργασία στην Ελλάδα και πότε ήταν αυτό;
2. Έχετε κάποια εξειδίκευση σε συγκεκριμένο τομέας;
3. Βρήκατε εύκολα δουλειά ; Αν ναι ,Πως; Αν όχι, ποιες δυσκολίες συναντήσατε ;
4. Είχατε σταθερή δουλειά; Αν ναι σε ποιον κλάδο και πόσο χρόνο μείνατε σε αυτή την δουλειά ; Αν όχι, σε ποιες δουλειές εργαστήκατε(κλάδους) ;
- 5.Σε περιόδους , όπου δεν υπήρχε προσφορά εργασίας , επιστρέφατε στην Αλβανία ή συνεχίζατε να διαμένετε στην Ελλάδα;
- 6.Ποιά ήταν η αμοιβή σας (ημερομίσθιο, μισθός) εκείνη την περίοδο; Ήταν επαρκή τα εισοδήματά σας για την κάλυψη των αναγκών σας;
- 7.Οι αμοιβές σας ήταν ίδιες με των Ελλήνων εργατών ή δυσανάλογες;
8. Ήσασταν ασφαλισμένος/η στην πρώτη εργασία σας ;Αν όχι, πότε ασφαλιστήκατε για πρώτη φορά; Πότε αποκτήσατε τα απαραίτητα έγγραφα για να ασφαλιστείτε;
- 9.Ήσασταν ευχαριστημένος/η από τις συνθήκες εργασίας στην Ελλάδα συγκριτικά με της Αλβανίας ;
- 10.Θεωρείτε ότι οι χρηματικές απολαβές της εργασία σας ,σας βοήθησαν να βελτιώσετε βιοτικό σας επίπεδο;
- 11.Υπήρξε κάποια χρονική περίοδο που διανύσατε χωρίς εργασία; Αν ναι ,ποτέ ήταν ; Τι πιστεύετε ότι έφταιξε για αυτό;
12. Επηρέαστηκε η ποιότητα ζωή σας ;
- 13.Χρησιμοποιήσατε άλλες μεθόδους αναζήτησης εργασία συγκριτικά με το παρελθόν; Αν ναι, με ποιους τρόπους και σε ποιούς κλάδους;
14. Είχατε ποτέ εγγραφεί στο μητρώο του ΟΑΕΔ; Αν ναι για πόσο χρονικό διάστημα;
15. Είχατε ποτέ επιδοτηθεί με προγράμματα κοινωνικής στήριξης;

16.Κατά την διάρκεια των εργασιακών δυσκολιών που αντιμετωπίσατε ή συνεχίζετε να αντιμετωπίζετε, τι λύσεις έχετε βρει ή τι λύσεις διαβλέπετε ;'

17.Διαπιστώσατε ότι κάποιες θεωρητικές ή πρακτικές γνώσεις/δεξιότητες έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην εύρεση εργασίας σας ;

18.Σε περιόδους δυσπραγίας σκεφτήκατε να μετακινηθείτε είτε προς την Αλβανία είτε σε άλλη χώρα;

19.Με τα σημερινά δεδομένα πως βλέπετε την επαγγελματική σας πορεία;

20.Λαμβάνοντας υπόψιν τις νομικές διατάξεις και τις ασφαλιστικές σας εισφορές ,σας επιτρέπεται η συνταξιοδότηση σας στην Ελλάδα;

ΔΗΛΩΣΗ ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η υπογράφουσα Ρελάκη Θεοδώρα δεσμεύομαι για την αποκλειστική χρήση των απαντήσεων της ηχογραφημένης συνέντευξης προκειμένου να διεξαχθεί επιστημονική έρευνα με θέμα « Ανεργία και οι Αλβανοί μετανάστες στην Ελλάδα».

Επίσης δηλώνω υπεύθυνα ότι: Αναλαμβάνω να τηρώ απόλυτη εχεμύθεια σχετικά με όποια ευαίσθητα στοιχεία ή πληροφορίες ή υλικό που θα περιέλθει σε γνώση μου στο πλαίσιο της συμμετοχής μου στην παραπάνω διαδικασία. Για τη δήλωση αυτή, ως εμπιστευτικό και απόρρητο θεωρείται κάθε στοιχείο, τεχνική / εμπορική πληροφορία, σχέδια, μελέτες, δεδομένα, θέματα πνευματικών δικαιωμάτων, ευρεσιτεχνιών, τεχνογνωσίας και γενικά όλες οι πληροφορίες που παρέχονται. Σε περίπτωση αμφιβολίας όλες οι πληροφορίες που παρέχονται σε γνώση μου θεωρούνται άκρως εμπιστευτικές. Η εμπιστευτικότητα της κάθε πληροφορίας δεν επηρεάζεται από το εάν αυτή περιήλθε σε γνώση μου προφορικά, εγγράφως, ηλεκτρονικά ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο.

Δεσμεύομαι, επίσης, να μην αποκαλύψω σε τρίτους, εμπιστευτικές πληροφορίες που μου δόθηκαν ή να χρησιμοποιήσω η ίδια, στοιχεία που θα περιέλθουν σε γνώση μου κατά την επεξεργασία των δεδομένων και να απέχω γενικά από κάθε ενέργεια που μπορεί να θίξει κεκτημένα δικαιώματα των εμπλεκομένων, ούτε να κοινοποιήσω στοιχεία και πληροφορίες των οποίων λαμβάνει γνώση σε σχέση με την έρευνα.

Υποχρέωση εμπιστευτικότητας ίδιος περιλαμβάνει:

Τη μη περαιτέρω και με οποιονδήποτε τρόπο μεταβίβαση - διάθεση - δημοσιοποίηση - αποκάλυψη των πληροφοριών σε οποιονδήποτε τρίτο χωρίς την αντίστοιχη συγκατάθεσή,

Την απαγόρευση εκμετάλλευσης των Πληροφοριών και αποτελεσμάτων για οποιοδήποτε άλλο σκοπό,

Την απαγόρευση της με οποιονδήποτε τρόπο και μέσο αντιγραφής και αναπαραγωγής των εμπιστευτικών Πληροφοριών και αποτελεσμάτων για άλλο σκοπό.

Τροιζήνα,.....
Ο/Η Δηλών/ουσα

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΝΑΙΝΕΣΗΣ

Αφού διάβασα τους όρους της παραπάνω Δήλωσης Εμπιστευτικότητας,, δηλώνω υπεύθυνα ότι:

Επιθυμώ να λάβω μέρος στην έρευνα και συμφωνώ στη μαγνητοφώνηση της συνέντευξης αυτής, τη συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων της απομαγνητοφώνησης στην παρούσα εργασία.

Ο/Η συμμετέχον/ουσα